लुम्बिनी प्रदेशको आर्थिक सर्वेक्षण २०७९/८०

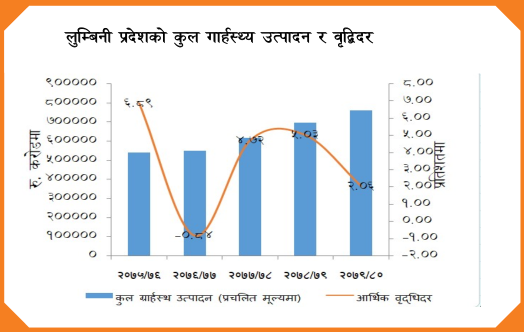

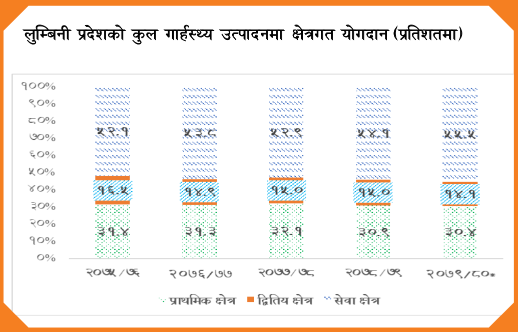

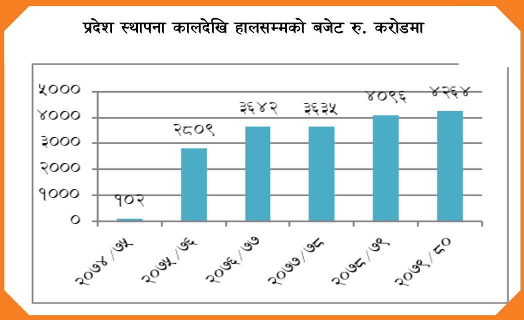

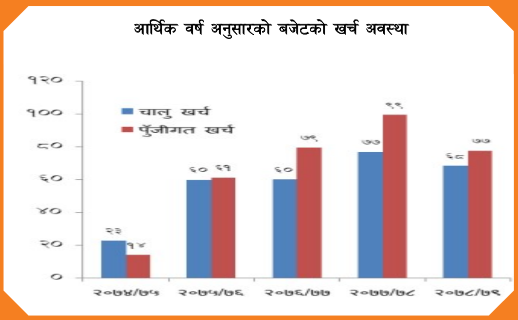

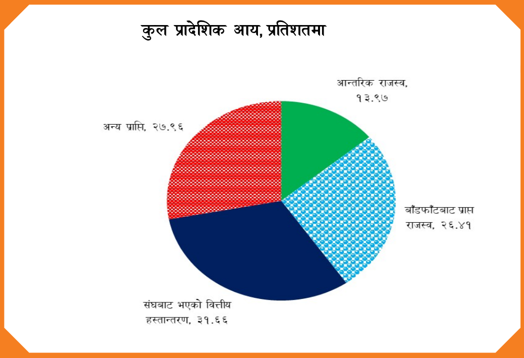

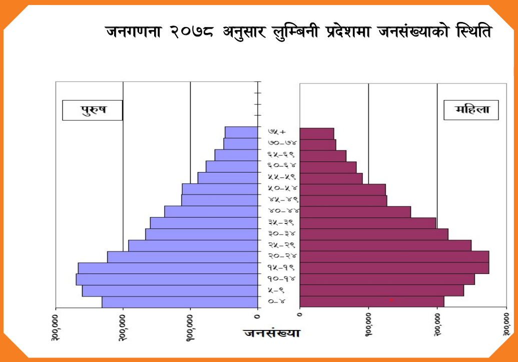

लुम्बिनी प्रदेश सरकार
आर्थिक मामिला मन्त्रालय
राप्ती उपत्यका (देउखुरी), नेपाल

२०८०

लुम्बिनी प्रदेशको आर्थिक सर्वेक्षण २०७९/८०

लुम्बिनी प्रदेश सरकार

आर्थिक मामिला मन्त्रालय

राप्ती उपत्यका (देउखुरी), नेपाल

२०८०

प्राक्कथन

प्रदेश अन्तर्गत वित्तीय व्यवस्था, पूर्वाधार अवस्था, लगायत सामाजिक विकास समेतका तथ्याङ्क तथा सूचनाहरूले प्रदेशको वृहत आर्थिक परिवेश प्रस्टयाउँछ, यस प्रकारका तथ्याङ्कको अध्ययन र विश्लेषणले प्रादेशिक नीति तथा योजना निर्माणमा महत्वपूर्ण भूमिका राख्दछ। जनप्रशासन र जनसरोकारका नीतिलाई वैज्ञानिक बनाउने दिशातर्फ लम्कन राज्यले **"तथ्यमा आधारित नीति तर्जुमा"** को सिद्धान्तलाई आत्मसाथ गर्नुपर्ने हुन्छ।

प्रदेश सरकार स्थापना पश्चात् पहिलो पटक आर्थिक सर्वेक्षण प्रकाशन गरेको सूचित गर्न पाउँदा मैले गर्व महसुस गरिरहेको छु। प्रस्तुत आर्थिक सर्वेक्षणमा प्रदेशभित्रका आर्थिक सामाजिक परिसूचक, राजस्व परिचालन र खर्च व्यवस्थापनको अवस्था लगायतका सूचक, राष्ट्रिय तथा प्रादेशिक अर्थतन्त्रको विद्यमान अवस्था प्रस्तुत गरिएको छ। प्रकाशनमा कोभिड-१९ विरुद्धको प्रतिकार्य, प्रदेशको समग्र आर्थिक स्थिति, सार्वजनिक वित्त, वित्तीय क्षेत्र, गरिबी निवारण, रोजगारी, सुशासन तथा सामान्य प्रशासन, कृषि, वन, उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति, स्वास्थ्य, शिक्षा र पर्यटनका साथै भौतिक पूर्वाधार एवं जलस्रोतर्फका परिसूचकलाई समावेश गरिएको छ ।

संघीय आर्थिक सर्वेक्षण २०७९/८०, राष्ट्रिय जनगणना २०७८, प्रदेश योजना आयोगबाट प्रकाशन गरिएको प्रदेश पार्स्वचित्र एवं नेपाल राष्ट्र बैङ्क तथा बिमा समिति लगायत निकायहरूले जारी गरेका पछिल्ला तथ्याङ्कलाई विश्लेषण गरी आर्थिक सर्वेक्षण तयार गरिएको छ। साथै, प्रदेशका विषयगत मन्त्रालय तथा निकायबाट प्राप्त प्राथमिक तथा द्वितीय तथ्याङ्कलाई आधार मानिएको छ ।

लुम्बिनी प्रदेश सरकारको यो पहिलो प्रयास भएकोले उपलब्ध भएसम्म चालु तथा विगत वर्षहरूका तथ्याङ्क, सूचना र स्रोतका आधारमा आर्थिक सर्वेक्षण तयार गरिएको छ । यद्यपि प्रकाशनमा हुनसक्ने त्रुटिलाई आगामी आर्थिक वर्षदेखि थप परिमार्जन मार्फत गुणस्तर अभिवृद्धि गर्दै लैजाने प्रतिवद्धता सहित सबैको रचनात्मक सुझावको अपेक्षा गर्दछु । हामी "तथ्याङ्कद्वारा निर्देशित निर्णयशीलता" मा विश्वास गर्छौं । तसर्थ आर्थिक मामिला मन्त्रालयले यस अभ्यासलाई बढावा दिन आफै थप र वृहत तथ्याङ्क सङ्कलन र विश्लेषणका कार्यक्रमलाई प्राथमिकताका साथ अगाडि बढाउने जानकारी गराउन चाहन्छु ।

अन्तमा, आर्थिक सर्वेक्षण २०७९/८० को प्रकाशनमा योगदान गर्ने आर्थिक मामिला मन्त्रालयका सम्पूर्ण कर्मचारी, मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, प्रदेश सरकारका विषयगत मन्त्रालय, प्रदेश योजना आयोग, प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय तथा तथ्याङ्क कार्यालय कपिलवस्तु लगायतका निकाय तथा पदाधिकारी प्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु ।

जेठ, २०८०

मा. धन बहादुर मास्की
मन्त्री

प्रकाशकीय

लुम्बिनी प्रदेश स्थापनाको छैटौं आर्थिक वर्ष व्यतित गरिरहँदा नयाँ संरचना अनुरूप प्रदेशले आफ्ना अधिकारक्षेत्र तथा जिम्मेवारीहरू यथोचित रूपमा पूरा गर्दै आइरहेको अवगत नै छ। प्रदेशको सन्तुलित विकासमार्फत नागरिकका आर्थिक सामाजिक पक्षमा सुधार गर्दै गुणस्तरयुक्त जीवनयापनका लागि आवश्यक पर्ने विकास नीति, योजना, रणनीति र कार्यक्रम तर्जुमाको लागि क्षेत्रगत तथ्याङ्क तथा सूचना सङ्कलन, प्रशोधन तथा पर्याप्त विश्लेषण एवं संलेषण हुनु आवश्यक छ। यसले संघीय प्रणालीबाट नागरिकले अपेक्षा गरेका लाभको समन्यायिक वितरण एवं पुनर्वितरणमा योगदान पुग्ने देखिन्छ।

सार्वजनिक सेवा प्रवाह, आर्थिक तथा वित्तीय अवस्था, सामाजिक तथा पूर्वाधार विकास लगायतका पक्षसँग सम्बन्धित परिमाणात्मक तथा गुणस्तरीय तथ्याङ्कीय सूचनाको समयसापेक्ष प्रस्तुतीकरण तथा समीक्षाको दस्तावेजको रूपमा आर्थिक सर्वेक्षणलाई लिने गरिन्छ।प्रदेश सरकारद्वारा पहिलो पटक **"आर्थिक सर्वेक्षण २०७९/८०"** प्रकाशन गर्ने प्रयत्न गरिएको छ। आर्थिक सर्वेक्षणमा राष्ट्रिय तथा अन्तर-प्रादेशिकस्तरका विषयक्षेत्रगत सूचकसँग लुम्बिनी प्रदेशको यथार्थ स्थिति र अवस्थासमेतको तुलनात्मक जानकारी हुने गरी तयार गरिएको छ।

आर्थिक सर्वेक्षण २०७९/८० तयार गर्दा प्रदेशका विषयगत मन्त्रालय/निकाय तथा संघीय सरकारका विभिन्न निकायबाट प्रकाशन भई प्राप्त भएका तथ्याङ्कीय सूचनामा आधारित रहेको छ। विगत ५ वर्षको प्रादेशिक आर्थिक तथा सामाजिक स्थिति, पूर्वाधारको यथार्थ विवरण एवम् सुशासनको अवस्था चित्रण हुने गरी विषयवस्तुलाई आर्थिक सर्वेक्षणमा समावेश गरिएको छ। प्रस्तुत प्रकाशनमा सङ्कलित सूचना तथा तथ्याङ्कको वर्गीकृत तालिका, चार्ट र अनुसूचीमार्फत तुलनात्मक अध्ययन तथा विश्लेषण गर्ने प्रयास गरिएको छ। साथै, चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० को चैत्रसम्मको सूचना तथा तथ्याङ्कलाई समेत विश्लेषण गरिएको छ।

अन्तमा, यसप्रकाशनलाई यथार्थतामा आधारित बनाउने प्रयास गरिएको छ। सरोकारवालाको रचनात्मक राय सुझावको अपेक्षा सहित आगामी दिनमा त्यस्ता राय सुझावलाई समाहित गर्दै लैजाने प्रतिवद्धता व्यक्त गर्न चाहान्छु। आर्थिक सर्वेक्षण २०७९/८० तयार गर्न उत्प्रेरित गर्नु हुने माननीय मुख्यमन्त्रीज्यू र आर्थिक मामिला मन्त्रीज्यू प्रति विशेष धन्यवाद व्यक्त गर्दछु। आर्थिक सर्वेक्षणको तयारीमा प्रत्यक्ष परोक्ष सहयोग पुऱ्याउनु हुने आर्थिक मामिला मन्त्रालयका सम्पूर्ण कर्मचारी, प्रदेश सरकारका अन्य मन्त्रालय तथा निकायका कर्मचारी एवं सरोकारवालाप्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु।

जेठ, २०८०

केदारनाथ शर्मा
सचिव

विषय-सूची

प्राक्कथन

प्रकाशकीय

तालिका सूची

चार्ट सूची

छोटकरी रूप

कार्यकारी सारांश

१.	लुम्बिनी प्रदेशः एक परिचय	१
२.	प्रादेशिक आर्थिक स्थिति	३
३.	सार्वजनिक वित्त	८
४.	मौद्रिक तथा वित्तीय क्षेत्र	१७
५.	गरिबी निवारण तथा रोजगारी	१९
६.	कृषि, वन तथा भूमि सुधार	२१
७.	उद्योग र पर्यटन	२५
८.	भौतिक पूर्वाधार, उर्जा र सिंचाइ	२६
९.	सामाजिक क्षेत्र	३०
१०.	सार्वजनिक प्रशासन	३७

अनुसूची

तालिका-सूची

तालिका नं.	विषय	पृष्ठ
तालिका १(क)	राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार लुम्बिनी प्रदेशको जनसङ्ख्या संरचना	२
तालिका १(ख)	स्थानीय तह सम्बन्धी विवरण	२
तालिका २(क)	समष्टिगत आर्थिक परिसूचक	३
तालिका ३(क)	प्रादेशिक वित्तको आकार	९
तालिका ३(ख)	पछिल्लो २ आर्थिक वर्षको बजेट र चैतसम्मको खर्च स्थिति	१०
तालिका ३(ग)	प्रादेशिक आयको संरचना	१२
तालिका ३(घ)	खर्च व्यहोर्ने स्रोत	१३
तालिका ३(ङ)	संघीय सरकारबाट प्राप्त अनुदानको विवरण	१३
तालिका ३(च)	प्रदेश सरकारको पुँजीगत खर्चको प्रवृत्ति	१४
तालिका ३(छ)	संघबाट प्राप्त अनुदानबाट भएको खर्चको स्थिति	१५
तालिका ३(ज)	स्थानीय तहको लागि विनियोजित अनुदान र निकासा	१६
तालिका ४(क)	लुम्बिनी प्रदेशमा बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाको शाखा सङ्ख्या	१७
तालिका ४(ख)	लुम्बिनी प्रदेशमा बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाको बैंकिङ्ग सेवाको अवस्था	१७
तालिका ४(ग)	कर्जा प्रवाह तथा निक्षेप सङ्कलनको अवस्था	१८
तालिका ४(घ)	लुम्बिनी प्रदेशमा बीमाको अवस्था	१८
तालिका ६(क)	आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा प्रमुख खाद्यान्न बालीको प्रदेशगत उत्पादनको अनुपात	२१
तालिका ६(ख)	विभिन्न बालीको उत्पादन र क्षेत्रफलको स्थिति	२२
तालिका ६(ग)	लुम्बिनी प्रदेशमा तरकारी, फलफुल र अन्य उत्पादन	२२
तालिका ६(घ)	प्रदेशगत वन क्षेत्रको स्थिति	२३
तालिका ६(ङ)	लुम्बिनी प्रदेशमा वन क्षेत्रको स्थिति	२३
तालिका ७(क)	लघु, घरेलु तथा साना उद्योगको विवरण	२५
तालिका ८(क)	प्रादेशिक सडक विस्तारको अवस्था	२६
तालिका ८(ख)	पुलको विवरण	२६
तालिका ८(ग)	लुम्बिनी प्रदेशको प्रथम पञ्चवर्षीय योजनाको प्रक्षेपण	२७
तालिका ८(घ)	सिंचाइ तथा नदी नियन्त्रण सम्बन्धी उपलब्धी	२७
तालिका ८(ङ)	सिंचाइ सुविधा विस्तार र नदी नियन्त्रण	२८
तालिका ८(च)	लुम्बिनी प्रदेशमा दर्ता भएका सवारी साधनहरुको विवरण	२८
तालिका ८(छ)	लुम्बिनी प्रदेशमा भएको उडान सङ्ख्या र यात्रु उडानको विवरण	२९
तालिका ९(क)	लुम्बिनी प्रदेशमा शिक्षाको अवस्था	३०
तालिका ९(ख)	लुम्बिनी प्रदेशमा स्वास्थ्यको अवस्था	३१
तालिका ९(ग)	खानेपानी उपलब्धि सम्बन्धी विवरण	३३
तालिका ९(घ)	लुम्बिनी प्रदेशमा सामाजिक विवरण	३४
तालिका ९(ङ)	लुम्बिनी प्रदेशका जिल्लाहरुमा विभिन्न प्रकोप तथा घटनाबाट मृत्यु तथा घाइतेको सङ्ख्या	३५
तालिका ९(च)	सडक दुर्घटना सम्बन्धी जिल्लागत विवरण	३६
तालिका १०(क)	मन्त्रालयगत दरवन्दी र पदपूर्तिको अवस्था	३८
तालिका १०(ख)	आ.व. २०७९/८० मा प्रदेशहरुको दिगो विकास लक्ष्यहरुमा गरेको बजेट विनियोजन	३९
तालिका १०(ग)	लैङ्गिक उत्तरदायी तथा जलवायु परिवर्तन अनुसारको बजेट	३९

चार्ट-सूची

चार्ट नं.	विषय	पृष्ठ
चार्ट २(क)	पछिल्लो ३ आर्थिक वर्षको प्रदेशगत आर्थिक बृद्धिदर	४
चार्ट २(ख)	राष्ट्रिय कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा योगदान र बृद्धिदर	५
चार्ट २(ग)	राष्ट्रिय कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा प्रदेशगत अंश	५
चार्ट २(घ)	प्रादेशिक कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको संरचना	६
चार्ट २(ङ)	प्रादेशिक कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको क्षेत्रगत बृद्धिदर	६
चार्ट २(च)	प्रादेशिक कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा क्षेत्रगत योगदान	७
चार्ट ३(क)	प्रदेश सरकारको बजेट र राजस्व सन्तुलनको प्रवृत्ति	९
चार्ट ३(ख)	प्रदेशगत खर्च र राजस्व स्थिति	१०
चार्ट ३(ग)	प्रादेशिक खर्च संरचना	११
चार्ट ३(घ)	प्रादेशिक राजस्व संरचना	११
चार्ट ३(ङ)	कुल प्रादेशिक आय संरचना	१२
चार्ट ३(च)	प्रादेशिक खर्च उपयोग क्षमता	१४
चार्ट ३(छ)	प्रादेशिक खर्च उपयोग क्षमता	१५
चार्ट ५(क)	प्रदेशगत बहुआयामिक गरिबीको अवस्था	१९
चार्ट ५(ख)	जिल्लागत आर्थिक रूपमा सक्रिय र अक्सर रोजगार जनसङ्ख्याको अवस्था	२०
चार्ट ६(क)	दूध, मासु, अण्डा र माछाको आवश्यकता र उपलब्धता	२२
चार्ट ९(क)	प्रदेश अनुसार मातृ मृत्युदर	३२
चार्ट ९(ख)	पुड्कोपन (उमेर-उचाई) ५ बर्षमुनी	३२
चार्ट ९(ग)	उमेर समूह अनुसारको जनसङ्ख्या पिरामिड	३५

छोटकरी -रूप

BMIS:	Budget Management Information System
C-GAS:	Computerized Government Accounting System
COVID:	Corona Virus Disease 2019
GVA:	Gross Value Added
LMBIS:	Line Ministry Budget Information System
PAMS:	Public Asset Management System
PLMBIS:	Provincial Line Ministry Budget Information System
RMIS:	Revenue Management Information System
SEE:	Secondary Education Examination
SuTRA:	Sub-National Treasury Regulatory Application
TSA:	Treasury Single Account
PTSA:	Provincial Treasury Single Account
आ.व. :	आर्थिक वर्ष
कि. मि. :	किलोमिटर
गा.पा. :	गाउँपालिका
न. पा. :	नगरपालिका
मे. वा.:	मेगावाट
मे.ट.:	मेट्रिक टन
के.जि.:	किलोग्राम

कार्यकारी सारांश

१. चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा राष्ट्रिय कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको बृद्धिदर उपभोक्ताको मूल्य र आधारभूत मूल्यमा क्रमशः १.८६ प्रतिशत र २.१६ प्रतिशत रहने अनुमान छ। गत आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा त्यस्तो बृद्धिदर ५.६१ प्रतिशत रहेको थियो।

२. चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा राष्ट्रिय कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (उपभोक्ताको मूल्यमा) रू.५३ खर्ब ८१ अर्ब ३३ करोड हुने अनुमान रहेको छ। गत आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा राष्ट्रिय कुल गार्हस्थ्य उत्पादन रू. ४९ खर्ब ३३ अर्ब ६९ करोड रहेको थियो।

३. आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा लुम्बिनी प्रदेशको आर्थिक बृद्धिदर २.०६ प्रतिशतमा सीमित हुने प्रक्षेपण रहेको छ। गत आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा ५.०३ प्रतिशतको आर्थिक बृद्धि हासिल भएको थियो।

४. आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा लुम्बिनी प्रदेशको कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (उपभोक्ताको मूल्यमा) रू.७ खर्ब ६२ अर्ब ९७ करोड रहने अनुमान छ। गत आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा कुल गार्हस्थ्य उत्पादन रू.६ खर्ब ९७ अर्ब ८६ करोड रहेको थियो।

५. आर्थिक वर्ष २०७६/७७ मा राष्ट्रिय कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा लुम्बिनी प्रदेशको अंश १४ प्रतिशत रहेकोमा चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा यो अंश १४.४२ प्रतिशत पुग्ने अनुमान छ। गत आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा यस्तो अंश १४.१० प्रतिशत रहेको थियो।

६. आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा लुम्बिनी प्रदेशको कृषि र गैर क्षेत्रको बृद्धिदर क्रमशः ३.६ प्रतिशत र १.५० प्रतिशत रहने प्रक्षेपण गरिएको छ। गत आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा यो बृद्धिदर क्रमशः २.४ प्रतिशत र ५.९ प्रतिशत रहेको थियो।

७. आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा प्रदेशको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कृषि, उद्योग र सेवा क्षेत्रको योगदान क्रमशः ३०.४ प्रतिशत, १४.१ प्रतिशत र ५५.५ प्रतिशत रहने अनुमान छ। गत आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा उल्लिखित क्षेत्रको योगदान क्रमशः ३०.९ प्रतिशत, १५.० प्रतिशत र ५४.१ प्रतिशत रहेको थियो।

८. आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा नेपालको प्रतिव्यक्ति आय (प्रतिव्यक्ति कुल राष्ट्रिय उत्पादन) १,३९९ अमेरिकी डलर पुग्ने अनुमान छ। सोहि अवधिमा लुम्बिनी प्रदेशको प्रतिव्यक्ति आय (प्रतिव्यक्ति कुल गार्हस्थ्य उत्पादन) ११२६ अमेरिकी डलर रहने प्रक्षेपण गरिएको छ।

९. बहुआयामिक गरिबीको राष्ट्रिय औषत दर १७।४० प्रतिशत रहेको छ र लुम्बिनी प्रदेशको दर १८.४ प्रतिशत छ। बहुआयामिक गरिबी सर्वेक्षण, सन् २०१४ अनुसार यस प्रदेशको उक्त गरिबीको दर १८.० प्रतिशत रहेको थियो। बहुआयामिक गरिबीको रेखामुनी रहेको जनसङ्ख्या सन् २०१४ मा १५ लाख १५ हजार रहेकोमा सन् २०१९ को तथ्याङ्क अनुसार ९ लाख ५८ हजार रहेको छ।

१०. आर्थिक वर्ष २०७९/८० चैत्रसम्म लुम्बिनी प्रदेश सरकारको खर्च गत वर्षको सोहि अवधिको तुलनामा ११.६ प्रतिशतले बृद्धि भई रू. १५ अर्ब ३ करोड पुगेको छ। चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० को चैतसम्म चालु र पुँजीगत खर्च क्रमशः रू.७ अर्ब २७ करोड ५० लाख र रू.७ अर्ब ७७ करोड रहेको छ।

११. आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा सङ्घीय सरकारबाट समानीकरण, सशर्त, समपूरक र विशेष गरी रू.१७ अर्ब ३८ करोड अनुदान प्राप्त भई रू.१३ अर्ब ९७ करोड ७२ लाख ९० हजार खर्च थियो।

१२. आर्थिक वर्ष २०७७/७८ मा आन्तरिक राजस्वतर्फ रू.४ अर्व ७४ करोड २५ लाख ५ हजार प्राप्ति भएकोमा आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा रू.४ अर्व, ५९ करोड ९४ लाख ९२ हजार प्राप्ति भएको

थियो। चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० को चैत्रसम्म कुल राजस्व लक्ष्यको ७४.१ प्रतिशत अर्थात रू.३ अर्व ६४ करोड २५ लाख राजस्व प्राप्ति भएको छ।

१३. आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा लुम्बिनी प्रदेशको कुल विनियोजित बजेटको ४२.४१ प्रतिशत प्रत्यक्ष लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट विनियोजन भएको छ। गत आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा ३६.९० प्रतिशत विनियोजन भएको थियो।

१४. लुम्बिनी प्रदेशका १०९ स्थानीय तहमा आर्थिक वर्ष २०७९/८० को चैत्रसम्म लुम्बिनी प्रदेशमा वाणिज्य बैङ्कका ७५२, विकास बैङ्कका २५७, वित्त कम्पनीका ४६ तथा लघुवित्त संस्थाका १,१७० गरी कुल २,२२५ बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाका शाखा सञ्चालनमा रहेका छन्। गत आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा यस्तो सङ्ख्या २,२१२ रहेको थियो।

१५. २०७९ चैत्रसम्म लुम्बिनी प्रदेशमा जीवन तथा निर्जीवन बिमकको शाखा सङ्ख्या ५२७ रहेको छ जसमध्ये जीवन बिमकको शाखा सङ्ख्या ३५४ र निर्जीवन बिमकको शाखा सङ्ख्या १७३ रहेको छ।

१६. आर्थिक वर्ष २०७९/८० चैत्रसम्म लुम्बिनी प्रदेश अन्तर्गतका बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाले प्रति शाखा सेवा प्राप्त गर्ने जनसङ्ख्या २,३०२ रहेको छ। आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को सोही अवधिमा २,३१६ रहेको थियो।

१७. आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा खाद्यान्न बालीतर्फ धान बालीको उत्पादन ५६ लाख २१ हजार ७ सय १० मेट्रिक टन र लुम्बिनी प्रदेशमा यस्तो उत्पादन १२ लाख २४ हजार ४ सय ८ मेट्रिक टन उत्पादन हुने अनुमान छ। उत्पादित धान बालीमध्ये सबैभन्दा बढि उत्पादन मधेश प्रदेशमा २५.४९ प्रतिशत, सबैभन्दा कम उत्पादन कर्णाली प्रदेशमा २.४४ प्रतिशत र लुम्बिनी प्रदेशमा २१.७८ प्रतिशत हुने अनुमान छ।

१८. आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा फापरको उत्पादन सबैभन्दा बढि लुम्बिनी प्रदेशमा २४.७२ प्रतिशत र सबैभन्दा कम सुदुर पश्चिम प्रदेशमा ३.०३ प्रतिशत हुने अनुमान छ।

१९. लुम्बिनी प्रदेशको कुल भू-भागको ४३.७२ प्रतिशत वन क्षेत्रले ओगटेको छ। प्रदेशगत रूपमा सबैभन्दा बढी वन क्षेत्र सुदुरपश्चिम प्रदेशमा ५८.६६ प्रतिशत र सबैभन्दा कम मधेश प्रदेशमा २७.२९ प्रतिशत रहेको छ। नेपालको कुल वन क्षेत्रको १४.७४ प्रतिशत हिस्सा लुम्बिनी प्रदेशले ओगटेको छ।

२०. राष्ट्रिय जनगणना, २०७८ अनुसार लुम्बिनी प्रदेशको कुल जनसङ्ख्या ५१ लाख २२ हजार ७८ पुगेको छ। पछिल्लो दश वर्षको अवधिमा यस प्रदेशको जनसङ्ख्या १३.८४ प्रतिशतले बढेको र वार्षिक जनसङ्ख्या वृद्धिदर १.२४ प्रतिशत रहेको छ।

२१. लुम्बिनी प्रदेशको लैङ्गिक अनुपात ९२.०१ रहेकोछ। यस प्रदेश अन्तर्गत बाँके जिल्लाको लैङ्गिक अनुपात सबैभन्दा बढि ९६.८३ र सबैभन्दा कम प्युठान जिल्लाको ८१.४३ रहेको छ।

२२. लुम्बिनी प्रदेशमा १० वर्षभन्दा माथिको आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्या ६५.८ प्रतिशत रहेको छ।

१. लुम्बिनी प्रदेशः एक परिचय

१.१ नेपालमा सङ्घीय शासन प्रणाली लागू भएसँगै लुम्बिनी प्रदेशले संवैधानिक तथा कानूनी जिम्मेवारी यथोचित रूपमा निर्वाह गर्दै आएकोछ। गौतम बुद्धको जन्मस्थल तथा बौद्ध धर्मावलम्बीहरूको पवित्र धार्मिक स्थल लुम्बिनीको नामबाट यस प्रदेशको नामाकरण गरिएको हो। धरातलीय तथा जैविक विविधताले सम्पन्न यस प्रदेशमा नेपालमा पाइने सबै किसिमका हावापानी समेत पाइन्छ।

१.२ भौगोलिक र धरातलीय विविधतासँगै जातीय, भाषिक तथा साँस्कृतिक विविधताले समेत सम्पन्न रहेको यस प्रदेशमा मुख्य रूपमा क्रमशः थारु, मगर, क्षेत्री, पहाडी ब्राह्मण, मुसलवान, कामी, यादव, गुप्ता, ठकुरी, दमाई, तराई दलित, गुरुङ लगायतका जातिको बसोबास रहेको छ भने नेपाली, थारु, भोजपुरी, अवधी, उर्दु, मगर, मैथली, खाम, नेवार मुख्य रूपमा बोलिने भाषा हुन्। यस प्रदेशमा मानिने प्रमुख धर्ममा हिन्दु, इस्लाम र बौद्ध रहेका छन्। जात/जाति, भाषाभाषी, धार्मिक सम्प्रदायका बीच लामो समयदेखि धार्मिक, जातीय एवम् भाषिक सहिष्णुता र सहअस्तित्व कायम रहेको छ।

१.३ गौतम बुद्धको जन्मस्थल लुम्बिनी र दक्षिण एसियाकै ठूलो दाङ उपत्यका यस प्रदेशमा रहेको छ। कालीगण्डकी नदी किनारमा रहेको रुरु क्षेत्र, स्वर्गद्धारी, बागेश्वरी, सुपादेउराली, सिद्धबाबा, रामग्राम, देवदह, धारापानी शिवालय, रेसुङ्गा, रानीमहल, बाँके तथा बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज, पुथा, सिस्ने हिमाल, जलजला, थवाङ्ग प्रमुख धार्मिक तथा पर्यटकीय आकर्षणका केन्द्र हुन्।

१.४ लुम्बिनी प्रदेश २७ डिग्री २० मिनेट ७ सेकेन्ड उत्तरी अक्षांशदेखि २९ डिग्री उत्तरी अक्षांशसम्म र ८१ डिग्री २१ मिनेट पूर्वी देशान्तरदेखि ८४ डिग्री ०२ मिनेट पूर्वी देशान्तरसम्म फैलिएको छ। तराईको समथर भूभागबाट रुकुम पूर्वको पुथा हिमाल ७,२४६ मिटर उचाईसम्म फैलिएको लुम्बिनी प्रदेशको क्षेत्रफल २२ हजार २ सय ८८ वर्ग किलोमिटर (नेपालको कुल भू-भागको १५.१ प्रतिशत) रहेको छ। प्रदेशका १२ जिल्लामध्ये सबैभन्दा ठूलो जिल्ला दाङ र सबैभन्दा सानो जिल्ला नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पश्चिम) रहेको छ । क्षेत्रफल र जनसङ्ख्या दुवै हिसाबले लुम्बिनी प्रदेश तेस्रो ठूलो प्रदेश हो।

१.५ राष्ट्रिय जनगणना, २०७८ अनुसार यस प्रदेशको कुल जनसङ्ख्या नेपालको कुल जनसङ्ख्याको १७.६ प्रतिशत अर्थात् ५१ लाख २२ हजार ७८ रहेको छ। महिला र पुरुषको जनसङ्ख्या क्रमशः ५२.१ प्रतिशत र ४७.९ प्रतिशत रहेको छ। लुम्बिनी प्रदेशको वार्षिक औसत जनसङ्ख्या बृद्धिदर १.२४ प्रतिशत र राष्ट्रिय वार्षिक बृद्धिदर औसत ०.९२ रहेको छ। अन्तरप्रदेश बसाइसराई तथा वैवाहिक बसाइसराई लुम्बिनी प्रदेशको जनसङ्ख्या वृद्धिदर उच्च रहनुको प्रमुख कारण भएको देखिन्छ। हाल यस प्रदेशको जनघनत्व २३० जना प्रति वर्ग किलोमिटर रहेको छ। राष्ट्रिय जनगणना, २०६८ अनुसार यस प्रदेशको जनघनत्व २०२ जना प्रति वर्ग किलोमिटर रहेको थियो।

तालिका १(क) : राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार लुम्बिनी प्रदेशको जनसङ्ख्या संरचना

विवरण	जम्मा जनसंख्या	पुरुष	महिला	परिवारको औसत आकार	जनघनत्व	जनसंख्या वृद्धिदर
रुकुमपूर्व	५६७८६	४८.५	५१.५	४.४१	३४	०.६३
रोल्पा	२३४७९३	४६.८	५३.२	४.५	१२५	०.४३
गुल्मी	२४६४९४	४५.५	५४.६	३.७३	२१५	-१.२३
प्यूठान	२३२०१९	४४.९	५५.१	४.१३	१७७	०.१६
अर्घाखाँची	१७७०८६	४५.६	५४.४	३.६५	१४८	-१.०५
पाल्पा	२४५०२७	४६.०	४९.९	३.७७	१७८	-०.६१
नवलपरासी पश्चिम	३८६८६८	४८.६	५१.४	४.६८	५२७	१.४७
रुपन्देही	११२१९५७	४४.६	५०.९	४.७१	८२५	२.३३
कपिलवस्तु	६८२९६१	४६.१	५१.०	५.६	३९३	१.७
दाङ्ग	६७४९९३	४७.५	५२.५	४.१६	२२८	१.९२
बाँके	६०३१९४	४९.२	५०.८	४.६६	२५८	१.९७
बर्दिया	४५९०००	४७.२	५३.०	४.३३	२२७	०.७२
संस्थागत	९००					
लुम्बिनी प्रदेश	५१२२०७८	४७.९	५२.१	४.४९	२३०	१.२४

स्रोतः राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, २०७९

१.६ भौगोलिक तथा हावापानीको विविधताको कारण कृषि उत्पादनमा समेत विविधता रहेको छ। तराई क्षेत्रमा धान, गहुँ, मकै, उखु, दलहन, तेलहन, मसलाबाली लगायत कृषि बालीको प्रचुर सम्भावना रहेको छ। पहाडी भू-भागमा विशेषतः फलफूल खेती तथा पशुपालनको सम्भावना उच्च रहेको छ। हिमाली क्षेत्रमा चौंरी, भेडा, च्याङ्ग्रा लगायतका पशुपालनको अलावा बहुमूल्य औषधिजन्य जडिबुटीको सम्भावना रहेको छ।

१.७ यस प्रदेश अन्तर्गत १०९ स्थानीय तह रहेकामा ४ उपमहानगरपालिका, ३२ नगरपालिका र ७३ गाउँपालिका र ९८३ वडा रहेका छन्।

तालिका १(ख): स्थानीय तह सम्बन्धी विवरण (सङ्ख्यामा)

जिल्ला	स्थानीय तह	उपमहानगरपालिका	नगरपालिका	गाउँपालिका	वडा
रुकुम पूर्व	३			३	३१
रोल्पा	१०		१	९	७२
गुल्मी	१२		२	१०	९३
प्यूठान	९		२	७	६४
आर्घाखाँची	३		३	३	६१
पाल्पा	१०		२	८	८१
नवलपरासी पश्चिम	७		३	४	७४
रुपन्देही	१६	१	५	१०	१५५
कपिलवस्तु	१०		५	५	९६
दाङ्ग	१०	२	१	७	१००
बाँके	८	१	१	६	८१
बर्दिया	८		४	४	७५
लुम्बिनी प्रदेश	१०९	४	३२	७३	९८३
नेपाल	७५३	९	२९३	४६०	६७४३

स्रोत : प्रदेश योजना आयोग, लुम्बिनी प्रदेश, २०७५

२. प्रादेशिक आर्थिक स्थिति

नेपालको अर्थतन्त्र

२.१ सन् २०१९ को डिसेम्बरबाट विश्वव्यापी रूपमा फैलिएको कोभिड-१९ महामारीको कारण बाह्य तथा आन्तरिक आर्थिक गतिविधिमा सङ्कुचन भई आर्थिक वर्ष २०७६/७७ मा नेपालको आर्थिक वृद्धिदर पछिल्लो दुई दशककै सबैभन्दा न्यून अर्थात २.४ प्रतिशतले ऋणात्मक हुन पुगेको थियो। उक्त महामारीको प्रभाव क्रमशः न्यून हुँदै गएसँगै त्यसपछिका दुई आर्थिक वर्षमा आर्थिक गतिविधिमा क्रमशः विस्तार भई अर्थतन्त्र पुनः कोभिड पूर्वकै अवस्थामा फर्कन शुरू गरेको थियो। यद्यपि, पछिल्लो समयमा रुस-युक्रेन युद्ध र अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा पेट्रोलियम पदार्थको उच्च मूल्य वृद्धिको असरले आर्थिक पुनःरुत्थान गर्ने कार्यमा पुनः चुनौती सिर्जना गरेको छ।

तालिका २(क) : समष्टिगत आर्थिक परिसूचक

विवरण	इकाई	२०७५/७६	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०*
कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको आकार	रु. अर्बमा	३८५८.९	३८८८.७	४३५२.६	४९३३.७	५३८१.३
आर्थिक वृद्धिदर (आधारभूत मूल्यमा)	प्रतिशत	६.३९	-२.४२	४.४९	५.२६	२.१६
कृषि	प्रतिशत	५.१६	२.४३	२.८५	२.२४	२.७३
उद्योग	प्रतिशत	७.३८	-४.०२	६.९५	१०.८०	०.५९
सेवा	प्रतिशत	६.७६	-४.५३	४.७१	५.३२	२.३३
प्रति व्यक्ति कुल राष्ट्रिय आय	अमेरिकी डलरमा	१२१६	११८०	१२८४	१४०७	१४१०
औसत उपभोक्ता मुद्रास्फीति	प्रतिशत	४.६	६.२	३.६	६.३	७.५
कुल स्थिर लगानी	जीडिपीको अनुपातमा	३३.८२	३०.४७	२९.३४	२८.४५	२५.२१
कुल गार्हस्थ्य वचत	जीडिपीको अनुपातमा	१५.३०	५.७२	६.३७	५.७७	६.४१
तीन तहको एकीकृत खर्च	रु. अर्बमा	११९१.६	११९१.१	१३६२.२	१४९०.६	
चालु	जीडिपीको अनुपातमा	१७.५	१७.२	१७.०	१७.४	
पुँजीगत	जीडिपीको अनुपातमा	९.५	१०.४	११.४	९.९	
वित्तीय व्यवस्था	जीडिपीको अनुपातमा	४.०	३.०	२.८	२.९	
सार्वजनिक ऋण दायित्व	जीडिपीको अनुपातमा	२७.२	३६.९	३९.९	४०.८	३८.७
वस्तु निकासी	जीडिपीको अनुपातमा	२.५	२.५	३.२	४.१	३.२
वस्तु पैठारी	जीडिपीको अनुपातमा	३६.८	३०.८	३५.४	३८.९	२९.९
शोधानान्तर स्थिति	रु. अर्बमा	-६७.४०	२८२.४१	१.२३	-२५५.२६	१००.४९
चालु खाता सन्तुलन	रु. अर्बमा	-२६७.०	-३३.८	-३३३.७	-६२३.३	-१०४.८३
विप्रेषण आप्रवाह	जीडिपीको अनुपातमा	२२.८	२२.५	२२.१	२०.४	२२.०
विदेशी मुद्रा सञ्चिति	रु. अर्बमा	१०३८.९	१४०१.८	१३९९.०	१२१५.८	१३१६.३
सञ्चिति पर्याप्तता (वस्तु तथा सेवा)	महिना	७.८	१२.७	१०.२	६.९	८.७
निक्षेप सङ्कलन	रु. अर्बमा	३२३५.१	३८३९.७	४६६२.७	५०८२.८	५६६१.२
निजी क्षेत्रतर्फको कर्जा प्रवाह	रु. अर्बमा	३७६९.७	४०८४.८	४६०७.३	४६२१.१	५०६२.२
नेप्से सूचकाङ्क (असार मसान्तको)	बिन्दुमा	१२५९.०२	१३६२.३५	२८८३.४१	२००९.४७	-

स्रोत: आर्थिक सर्वेक्षण २०७९/८०, अर्थ मन्त्रालय। *अनुमानित

२.२ गत आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा बाह्य क्षेत्र सन्तुलनमा देखिएको समस्या समाधान गर्न संघीय सरकारले अवलम्बन गरेको आयात नियमन तथा नियन्त्रण नीतिको कारण चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० को सुरुवातसँगै वस्तु आयातमा उच्च गिरावट आएको छ भने समष्टिगत माग समेत प्रभावित हुन पुगेको छ। बाह्य तथा आन्तरिक अर्थतन्त्रको उतारचढावको कारण यस अवधिमा प्रमुखतः उत्पादनमूलक उद्योग, निर्माण र नेपालको आर्थिक वृद्धिको प्रमुख संवाहकको रूपमा रहेको थोक तथा खुद्रा व्यापार क्षेत्रको उत्पादन घट्ने अनुमान छ। गत आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा ५.२६ प्रतिशतले विस्तार भएको नेपालको अर्थतन्त्र चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा २.१६

प्रतिशतमा सीमित हुने प्रक्षेपण गरिएको छ। पछिल्लो पाँच वर्षमा नेपालको र लुम्बिनी प्रदेशको वार्षिक औसत आर्थिक वृद्धिदर क्रमशः ३.५ प्रतिशत र ३.५७ प्रतिशत रहेको छ।

प्रादेशिक आर्थिक स्थिति

२.३ चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा समग्र राष्ट्रिय आर्थिक वृद्धिदर घट्ने अनुमान रहेको हुँदा प्रदेशगत आर्थिक वृद्धिदर समेत घट्ने अनुमान छ। आर्थिक गतिविधिमा अपेक्षाकृत विस्तार हुन नसक्दा समग्र मुलुककै आर्थिक वृद्धिदर घट्ने र सोको प्रत्यक्ष प्रभाव प्रदेशको अर्थतन्त्रमा समेत पर्ने अनुमान छ। यस अवधिमा लुम्बिनी प्रदेशको आर्थिक वृद्धिदर २.०६ प्रतिशतमा सीमित हुने अनुमान छ। गत आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा आर्थिक वृद्धिदर ५.०३ प्रतिशत रहेको थियो। चालु आर्थिक वर्षमा गण्डकी प्रदेश र बागमती प्रदेशको आर्थिक वृद्धिदर क्रमशः सबैभन्दा बढी ३.२६ प्रतिशत र सबैभन्दा कम १.४४ प्रतिशत रहने प्रक्षेपण गरिएको छ।

२.४ चालु आर्थिक वर्षमा समग्र उद्योग क्षेत्रको वृद्धिदर ०.५९ प्रतिशत रहने अनुमान रहेकोमा लुम्बिनी प्रदेशको उद्योग क्षेत्रको वृद्धिदर भने १.५ प्रतिशतले ऋणात्मक हुने प्रक्षेपण गरिएको छ। कृषि र सेवा क्षेत्रको वृद्धिदर क्रमशः ३.६ प्रतिशत र २.६ प्रतिशत रहने र लुम्बिनी प्रदेशको कृषि क्षेत्रको वृद्धिदर सबैभन्दा उच्च रहने प्रक्षेपण रहेको छ।

चार्ट २ (क) : पछिल्लो ३ आर्थिक वर्षको प्रदेशगत आर्थिक वृद्धिदर (प्रतिशतमा)

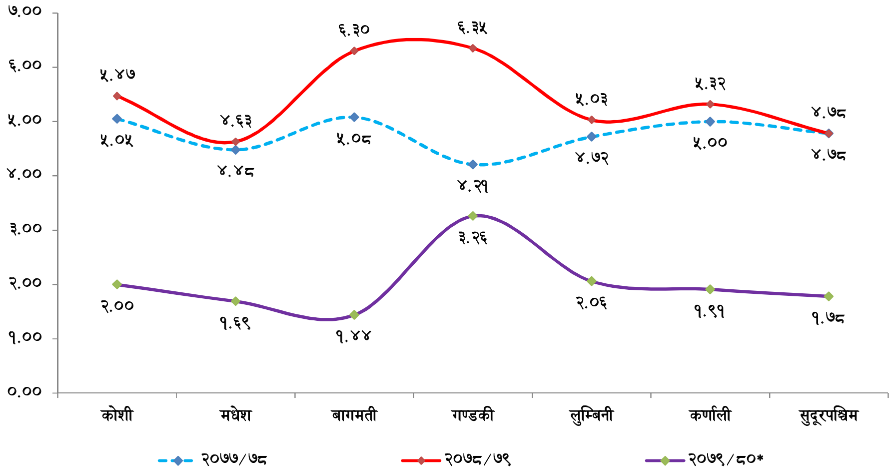

स्रोतः राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, २०८० * अनुमानित

२.५ गत आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा लुम्बिनी प्रदेशको कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (उपभोक्ताको मूल्यमा) रु.६ खर्ब ९८ अर्ब रहेकोमा चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा रु.७ खर्ब ६३ अर्ब पुग्ने अनुमान छ। यस अवधिमा राष्ट्रिय कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा लुम्बिनी प्रदेशको अंश १४.२ प्रतिशत रहने प्रक्षेपण गरिएको छ।

चार्ट २ (ख) : राष्ट्रिय कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा योगदान र वृद्धिदर (प्रतिशतमा)

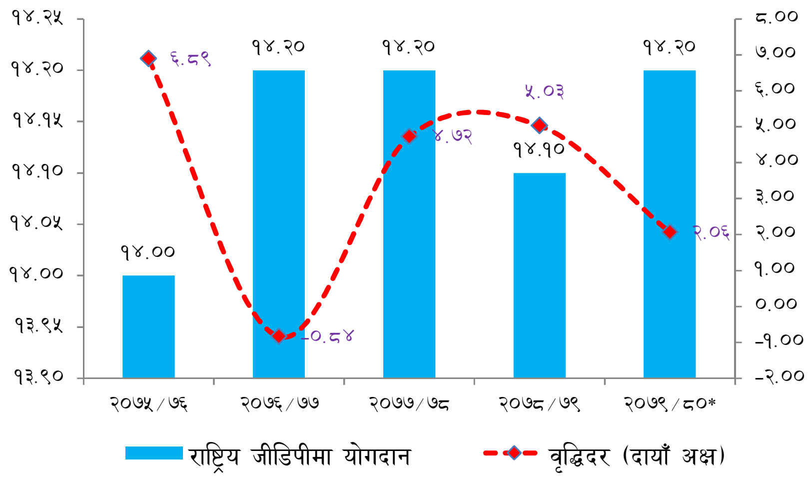

स्रोतः राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, २०८० *अनुमानित

२.६ चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा राष्ट्रिय कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा बागमती प्रदेशको योगदान सबैभन्दा बढी ३६.९ प्रतिशत र कर्णाली प्रदेशको योगदान सबैभन्दा कम ४.१ प्रतिशत रहने अनुमान छ। पछिल्लो ५ वर्षमा राष्ट्रिय कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा लुम्बिनी प्रदेशको योगदान करिब स्थिर रहेको छ।

चार्ट २(ग) : राष्ट्रिय कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा प्रदेशगत अंश* (प्रतिशतमा)

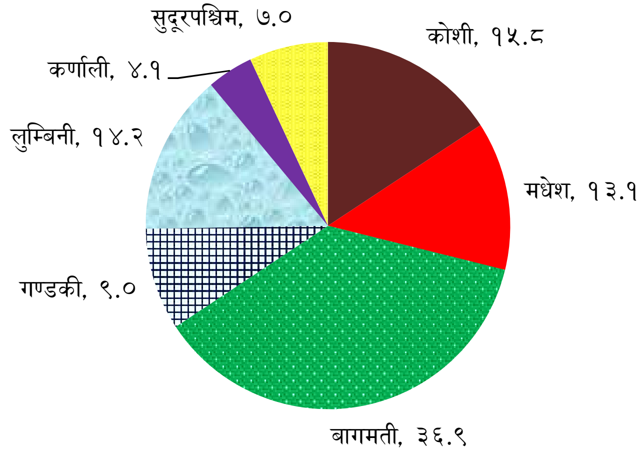

स्रोतः राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, २०८० *चालु आर्थिक वर्षको अनुमानित

२.७ चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा प्रादेशिक कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कृषि क्षेत्र र गैर कृषि क्षेत्रको योगदान क्रमशः २९.८ प्रतिशत र ७०.२ प्रतिशत रहने अनुमान छ। गत आर्थिक वर्षमा यस्तो योगदान क्रमशः ३०.३ प्रतिशत र ६९.७ प्रतिशत रहेको थियो।

२.८ चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा कृषि क्षेत्रको वृद्धिदर ३.६ प्रतिशत र गैर कृषि क्षेत्रको वृद्धिदर १.५ प्रतिशत रहने अनुमान छ। गत आर्थिक वर्षमा यस्तो वृद्धिदर २.४ प्रतिशत र ५.९ प्रतिशत रहेको थियो।

२.९ चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा लुम्बिनी प्रदेशको कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (आधारभूत मुल्यमा) रु. ६ खर्ब ६५ अर्ब ६४ करोड पुग्ने अनुमान रहँदा प्राथमिक क्षेत्र रु. २ खर्ब १ अर्ब ९४ करोड, द्वितीय क्षेत्र ९४ अर्ब ७ करोड र सेवा क्षेत्र रु.३ खर्ब ६९ अर्ब ६३ करोड रहने अनुमान छ।

चार्ट २(घ) : प्रादेशिक कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको संरचना (प्रतिशतमा)

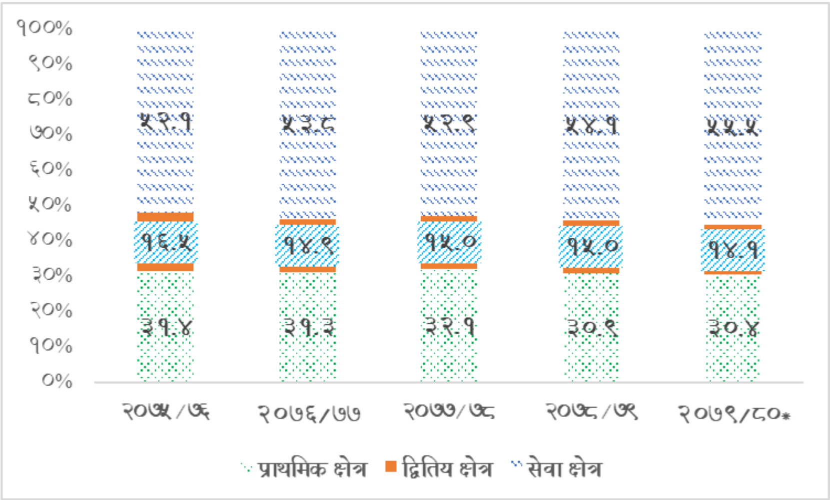

स्रोतः राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, २०८० *अनुमानित

२.१० चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा प्राथमिक क्षेत्र, द्वितीय क्षेत्र र सेवा क्षेत्रको वृद्धिदर क्रमशः ३.६ प्रतिशत, -१.५ प्रतिशत र २.६ प्रतिशत हुने अनुमान छ। गत आर्थिक वर्षमा यस्तो वृद्धिदर क्रमशः २.५ प्रतिशत, ७.७ प्रतिशत र ५.२ प्रतिशत रहेको थियो।

चार्ट २(ङ): प्रादेशिक कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको क्षेत्रगत वृद्धिदर (प्रतिशतमा)

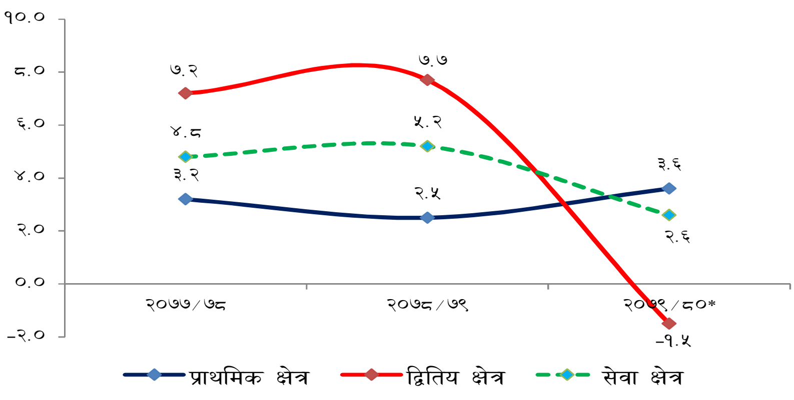

स्रोतः राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, २०८० * अनुमानित

२.११ चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा लुम्बिनी प्रदेशको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा प्राथमिक क्षेत्र, द्वितीय क्षेत्र र सेवा क्षेत्रको योगदान क्रमशः ३०.४ प्रतिशत, १४.१ प्रतिशत र ५५.५ प्रतिशत रहने अनुमान छ। गत आर्थिक वर्षमा यस्तो योगदान क्रमशः ३०.९ प्रतिशत, १५ प्रतिशत र ५४.१ प्रतिशत रहेको थियो।

चार्ट २(च): प्रादेशिक कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा क्षेत्रगत योगदान* (प्रतिशतमा)

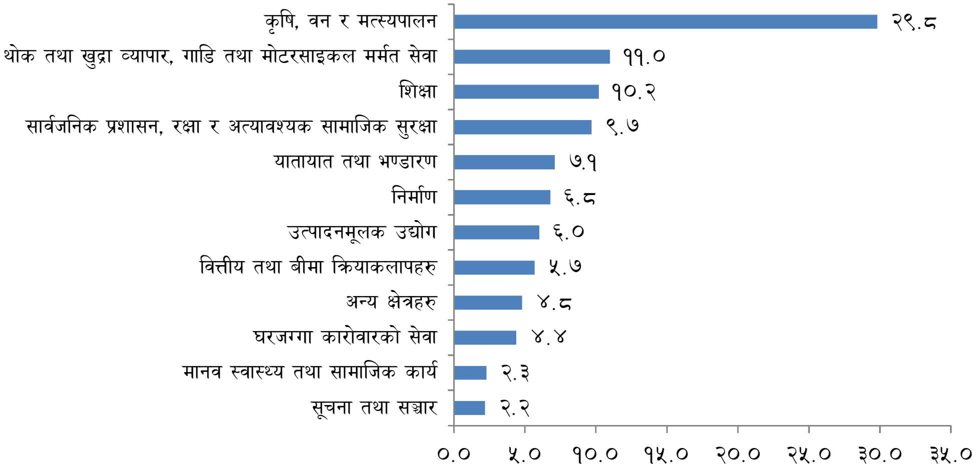

स्रोतः राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, २०८० *चालु आर्थिक वर्षको अनुमानित

२.१२ चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा नेपालको प्रतिव्यक्ति आय (प्रतिव्यक्ति कुल राष्ट्रिय उत्पादन) १३९९ अमेरिकी डलर र लुम्बिनी प्रदेशको ११२६ अमेरिकी डलर पुग्ने अनुमान छ। चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा बागमती प्रदेशको प्रतिव्यक्ति आय सबैभन्दा बढी २४५५ अमेरिकी डलर र मधेश प्रदेशको सबैभन्दा न्यून ८७५ अमेरिकी डलर रहने प्रक्षेपण गरिएको छ।

३. सार्वजनिक वित्त

३.१ लुम्बिनी प्रदेश सरकारले प्रदेशको स्थापनाकाल देखि अवलम्बन गरेका नीतिगत, कानुनी, संस्थागत र प्रक्रियागत सुधारबाट प्रदेशको बजेट प्रणाली र सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनमा सकारात्मक परिवर्तन देखिन थालेका छन्। प्रदेशको सार्वजनिक खर्चको पारदर्शिता र गुणस्तर अभिवृद्धि हुनुको साथै वित्तीय सङ्घीयता कार्यान्वयनको संस्थागत एवम् संरचनागत दायरा विस्तार समेत हुँदै गएका छन्।

३.२ चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० चैतसम्मको प्रादेशिक वित्तको अवस्था मिश्रित रहेको छ। प्रादेशिक खर्चमा बृद्धि हुँदा राजस्व परिचालन घटेको छ। चालु आर्थिक वर्षको सुरुवातसँगै वस्तु पैठारी घट्दै गएको हुँदा भन्सार बिन्दुमा सङ्कलन हुने मूल्य अभिबृद्धि कर र अन्तःशुल्क असुलीमा गिरावट आई तीन तहका सरकारमा बाँडफाँट हुने राजस्व घटेको र तद्अनुरुप प्रादेशिक राजस्वमा समेत सङ्कुचन भएको छ।

३.३ वित्तीय संघीयताको कार्यान्वयनसँगै लुम्बिनी प्रदेशले पनि संविधानले दिएको खर्च र राजस्व अधिकारको उपयोग गर्दै आएको छ। खर्च गर्ने क्षमतामा अभिवृद्धि हुँदै गएको छ भने आन्तरिक राजस्व परिचालन समेत बढ्दै गएको छ। यद्यपि, प्रादेशिक आयमध्ये आन्तरिक राजस्वको अंश भने न्यून रहेको छ।

३.४ सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनलाई प्रविधिमैत्री बनाउन प्रदेश मन्त्रालयगत बजेट सूचना प्रणाली (PLMBIS), प्रदेश एकल खाता कोष प्रणाली (PTSA). C-GAS, BMIS र PAMS लगायतका सूचना प्रणाली कार्यान्वयनमा रहेका छन्। वित्तीय अनुशासन र विनियोजन कुशलता हासिल गर्दै बजेट कार्यान्वयनमा दक्षता अभिवृद्धि गर्न प्रदेश आयोजना बैङ्कको स्थापना र मध्यमकालीन खर्च संरचनाको तर्जुमा भएको छ। साथै, आयोजना तथा कार्यक्रम छनौट प्रणालीलाई व्यवस्थित गर्न प्रदेश गौरवका आयोजना सम्बन्धी मापदण्ड, २०७६, बहुवर्षीय आयोजना स्वीकृति तथा ठेक्का सम्बन्धी मापदण्ड २०७६ र प्रदेश अनुगमन तथा मूल्याङ्कन दिग्दर्शन, २०७५ तर्जुमा भई कार्यान्वयनमा आएका छन्।

प्रादेशिक वित्तको आकार

३.५ प्रादेशिक कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा खर्चको तुलनामा आयको अनुपात उच्च रहेको छ। प्रायः सबै आर्थिक वर्षमा लुम्बिनी प्रदेशको सञ्चित कोष धनात्मक रहेको छ। वित्तीय संघीयता कार्यान्वयनको छ वर्षसम्म पनि लुम्बिनी प्रदेशले सार्वजनिक ऋण नलिएको र आयको तुलनामा खर्च न्यून रहेको कारण सबै आर्थिक वर्षमा बजेट सन्तुलन बचतमा रहेको छ। प्रादेशिक कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा खर्चको अनुपात आर्थिक वर्ष २०७७/७८ मा ५.२३ प्रतिशत र आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा ४.३१ रहेको थियो। आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा प्रादेशिक कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा आयको अनुपात ५.०६ प्रतिशत रहेको थियो।

चार्ट ३(क) : प्रदेश सरकारको बजेट र राजस्व सन्तुलनको प्रवृत्ति (प्रादेशिक कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको प्रतिशतमा)

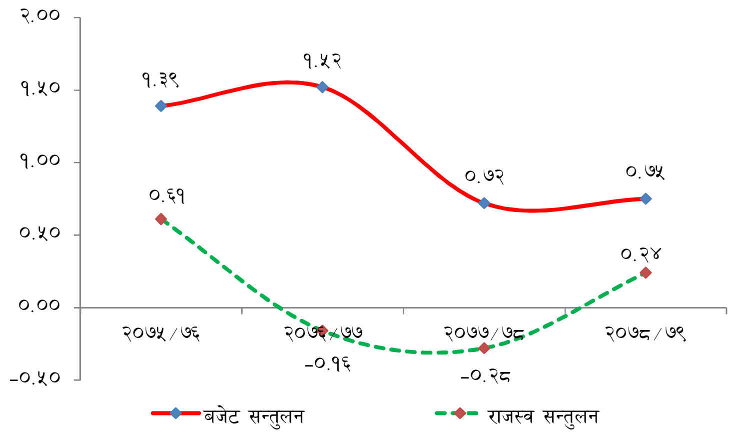

स्रोतः प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, लुम्बिनी प्रदेशको वित्तीय तथ्याङ्कबाट गणना गरिएको।

३.६ आर्थिक वर्ष २०७७/७८ मा प्रदेश सरकारको बजेट प्रादेशिक कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको ०.७२ प्रतिशतले र आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा ०.७५ प्रतिशतले बचत रहेको अर्थात् रु.५ अर्ब २६ करोड ५१ लाख धनात्मक रहेको थियो। चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० को चैतसम्म प्रदेश सरकारको बजेट रु.६ अर्ब २१ करोड ४५ लाखले बचतमा रहेको छ। पछिल्लो तीन आर्थिक वर्षमध्ये गत आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा मात्र प्रदेश सरकारको राजस्व बचतमा रहेको थियो। गत आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा प्रदेश सरकारको राजस्व प्रादेशिक कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको ०.२४ प्रतिशतले बचतमा रहेको थियो।

३.७ पछिल्लो तीन आर्थिक वर्षमा संघीय सरकारबाट प्राप्त अनुदान प्रादेशिक कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको अनुपातमा क्रमशः घट्दै गएको छ। प्रादेशिक कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा प्रादेशिक राजस्वको अंश क्रमिक रूपमा बढ्दै गएको कारण पनि संघीय सरकारबाट प्राप्त हुने अनुदानको अंश केही घटेको देखिन्छ।

तालिका ३(क) : प्रादेशिक वित्तको आकार (प्रादेशिक कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको प्रतिशतमा)

विवरण	२०७५/७६	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९
प्रादेशिक खर्च	३.१५	४.६१	५.२३	४.३१
चालु खर्च	१.२७	१.९४	२.२२	१.८१
पुँजीगत खर्च	१.८८	२.६७	३.०२	२.४९
प्रादेशिक राजस्व	१.८८	१.७८	१.९७	२.०५
आन्तरिक राजस्व	०.५३	०.५१	०.५६	०.६२
बाँडफाँटबाट प्राप्त राजस्व	१.३५	१.२६	१.४१	१.४३
संघबाट भएको वित्तीय हस्तान्तरण	२.५१	२.९१	२.४५	२.१७
अन्य प्राप्ति	०.१६	१.४४	१.५३	०.८४
प्रादेशिक आय	४.५५	६.१३	५.९६	५.०६
बजेट बचत(+)/न्यून(-)	१.३९	१.५२	०.७२	०.७५
प्रादेशिक सञ्चित कोष बचत(+)/न्यून(-)	१.३९	१.५२	०.७२	०.७५
राजस्व सन्तुलन बचत(+)/न्यून(-)	०.६१	-०.१६	-०.२८	०.२४

स्रोतः प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, लुम्बिनी प्रदेश, २०८०

३.८ गत आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा प्रदेशगत कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कर्णाली प्रदेशको खर्च र राजस्वको अनुपात सबैभन्दा बढी क्रमशः १२.० प्रतिशत र ४.२ प्रतिशत रहेको छ। कर्णाली प्रदेशको कुल गार्हस्थ्य उत्पादन तुलनात्मक रूपमा सबैभन्दा कम रहेको कारण यस्तो अनुपात उच्च रहन गएको देखिन्छ।

चार्ट ३(ख): प्रदेशगत खर्च र राजस्व स्थिति (प्रदेशगत कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको अनुपातमा)

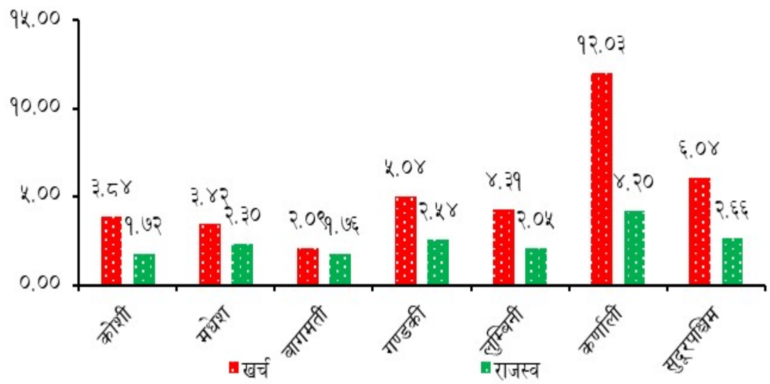

स्रोतः आर्थिक सर्वेक्षण २०७९/८०, अर्थ मन्त्रालय

प्रादेशिक खर्च

३.९ चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० चैतसम्मको प्रादेशिक खर्च गत आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को सोहि अवधिको तुलनामा ११.६ प्रतिशतले बृद्धि भई रू.१५ अर्ब ३ करोड पुगेको छ। प्रदेश सरकारको खर्च गर्ने क्षमतामा बृद्धि हुँदै गएको कारण समेत यस अवधिमा प्रादेशिक खर्चमा तुलनात्मक रूपमा बृद्धि भएको छ। गत आर्थिक वर्षको सोहि अवधिमा यस्तो खर्च ४.१ प्रतिशतले बृद्धि भएको थियो। यस अवधिमा चालु खर्च १४.५ प्रतिशतले र पुँजीगत खर्च ९.० प्रतिशतले बढेको छ।

तालिका ३(ख) : पछिल्लो २ आर्थिक वर्षको बजेट र चैतसम्मको खर्च स्थिति (रु. करोडमा)

विवरण	२०७८/७९		२०७९/८०		प्रतिशत परिवर्तन	
	बजेट	खर्च	बजेट	खर्च	बजेट	खर्च
चालु	१८४९.०	६३५.०	१८१६.०	७२७.०	-१.८	१४.५
पुँजीगत	२२४७.०	७१२.०	२४४८.०	७७६.०	८.९	९.०
जम्मा	**४०९६.०**	**१३४७.०**	**४२६४.०**	**१५०३.०**	४.१	११.६

स्रोतः प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, लुम्बिनी प्रदेश, २०८०

३.१० कुल प्रादेशिक खर्चमा पुँजीगत खर्चको अंश उच्च रहँदै आएकोछ। चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० चैतसम्मको कुल प्रादेशिक खर्चमा पुँजीगत खर्च र चालु खर्चको अंश क्रमशः ५१.७ प्रतिशत र ४८.३ प्रतिशत रहेकोछ। गत आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा यस्तो अंश क्रमशः ५७.९ प्रतिशत र ४२.१ प्रतिशत रहेको थियो।

चार्ट ३(ग) : प्रादेशिक खर्च संरचना (प्रादेशिक खर्चको प्रतिशतमा)

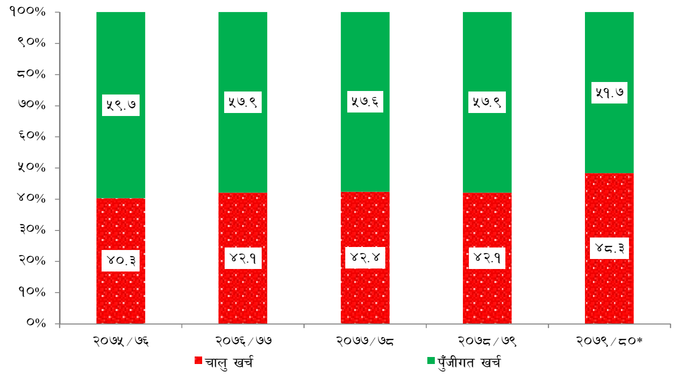

स्रोतः प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, लुम्बिनी प्रदेश, २०८०

प्रादेशिक राजस्व

३.११ चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० चैतसम्म प्रदेश सरकारको राजस्व परिचालनमा गत आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को सोहि अवधिको तुलनामा ८.६ प्रतिशतले कमी आई रू.८ अर्ब ५८ करोड मात्र सङ्कलन भएको छ। गत आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को सोहि अवधिमा यस्तो परिचालन रू.९ अर्ब ३८ करोड रहेको थियो। चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा राजस्व बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने मूल्य अभिबृद्धि कर र अन्तःशुल्क अन्तर्गतको राजस्व असुलीमा आएको गिरावटले समग्र राजस्व परिचालन घटेको हो। चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० को चैतसम्म संघीय सरकारबाट बाँडफाँट भई प्राप्त राजस्व ८.७ प्रतिशतले घटेर रू.५ अर्ब ६१ करोडमा सीमित हुन पुगेको छ। गत आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को सोहि अवधिमा यस्तो राजस्व रु.६ अर्ब १४ करोड रहेको थियो।

३.१२ चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० चैतसम्म परिचालन भएको राजस्वमध्ये आन्तरिक राजस्व र बाँडफाँटबाट प्राप्त राजस्वको हिस्सा क्रमशः ३४.६ प्रतिशत र ६५.४ प्रतिशत रहेको छ। आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा यस्तो हिस्सा क्रमशः ३०.१ प्रतिशत र ६९.९ प्रतिशत रहेको थियो।

चार्ट ३(घ) : प्रादेशिक राजस्व संरचना (कुल प्रादेशिक राजस्वको प्रतिशतमा)

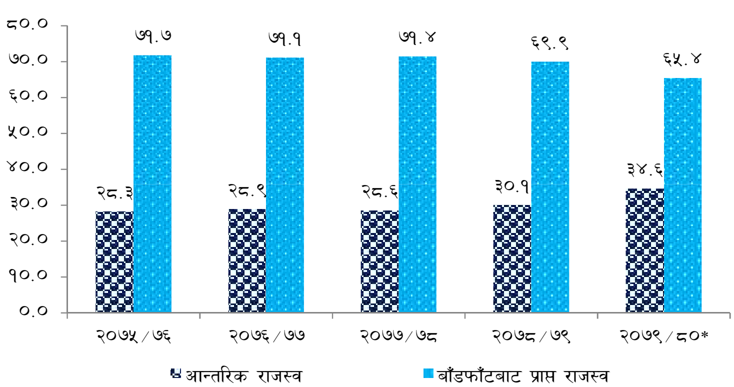

स्रोतः प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, लुम्बिनी प्रदेश, २०८०

३.१३ चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० चैतसम्म परिचालित कुल राजस्व मध्ये कर र गैरकर राजस्वको हिस्सा क्रमशः ८८.३ प्रतिशत र ११.७ प्रतिशत रहेको छ। गत आर्थिक वर्षमा उक्त हिस्सा क्रमशः ८९.० प्रतिशत र ११.० प्रतिशत रहेको थियो।

प्रादेशिक आय

३.१४ चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० चैतसम्म कुल प्रादेशिक आय रू.२१ अर्ब २४ करोड पुगेको छ। कुल प्रादेशिक आयमध्ये प्रादेशिक राजस्वको हिस्सा सबैभन्दा बढी ४०.३८ प्रतिशत, संघबाट प्राप्त वित्तीय हस्तान्तरणको अंश ३१.६६ प्रतिशत र अन्य प्राप्तिको हिस्सा २७.९६ प्रतिशत रहेको छ। गत आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा कुल प्रादेशिक आयमा संघबाट प्राप्त वित्तीय हस्तान्तरणको हिस्सा सबैभन्दा बढी ४२.८ प्रतिशत रहेको थियो।

चार्ट ३(ङ) : कुल प्रादेशिक आय संरचना (कुल प्रादेशिक आयको प्रतिशतमा)

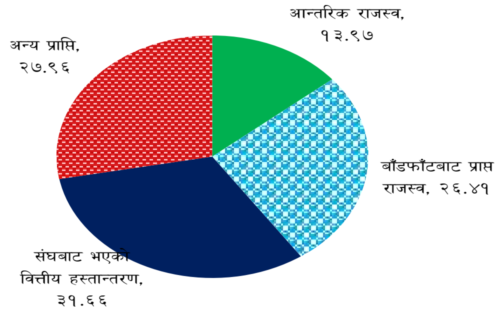

स्रोतः प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, लुम्बिनी प्रदेश, २०८०

३.१५ लुम्बिनी प्रदेशको कुल प्रादेशिक आयमा संघबाट प्राप्त हुने वित्तीय हस्तान्तरणको हिस्सा उच्च रहँदै आएको छ। यद्यपि, पछिल्ला आर्थिक वर्षमा कुल प्रादेशिक आयमा राजस्वको हिस्सा एवम् आन्तरिक राजस्वको हिस्सा समेत क्रमशः बढ्दै गएको देखिन्छ।

तालिका ३(ग) : प्रादेशिक आयको संरचना (प्रतिशतमा)

विवरण	२०७५/७६	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०*
आन्तरिक राजस्व	११.७	८.४	९.५	१२.२	१३.९७
बाँडफाँटबाट प्राप्त राजस्व	२९.६	२०.६	२३.७	२८.३	२६.४१
प्रादेशिक राजस्व (क)	४१.३	२९.०	३३.२	४०.५	४०.३८
संघबाट भएको वित्तीय हस्तान्तरण (ख)	५५.१	४७.६	४१.१	४२.८	३१.६६
अन्य प्राप्ति (ग)	३.६	२३.४	२५.७	१६.७	२७.९६
प्रादेशिक आय (क+ख+ग)	१००.०	१००.०	१००.०	१००.०	१००.००

स्रोतः प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, लुम्बिनी प्रदेश, २०८० *चैतसम्मको

३.१६ चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० चैतसम्मको प्रादेशिक खर्चमा राजस्वको हिस्सा ५७.० प्रतिशत भन्दा बढि रहेको छ। संघबाट प्राप्त वित्तीय हस्तान्तरणको हिस्सा करिब ४५.० प्रतिशत रहेको छ। गत आर्थिक वर्षमा कुल प्रादेशिक खर्चमा संघबाट प्राप्त वित्तीय हस्तान्तरण (अनुदान) को हिस्सा ५०.३ प्रतिशत र प्रादेशिक राजस्वको हिस्सा ४७.६ प्रतिशत रहेको थियो।

तालिका ३(घ) : खर्च व्यहोर्ने स्रोत (कुल प्रादेशिक खर्चको प्रतिशतमा)

विवरण	२०७५/७६	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०*
आन्तरिक राजस्व	१६.८२	११.१४	१०.७८	१४.३१	१९.७५
बाँडफाँटबाट प्राप्त राजस्व	४२.६८	२७.४४	२६.९७	३३.२७	३७.३३
संघबाट भएको वित्तीय हस्तान्तरण	७९.४६	६३.२४	४६.८१	५०.३२	४४.७५
अन्य प्राप्ति	५.२२	३१.१७	२९.२९	१९.६२	३९.५३
प्रादेशिक खर्च (रु. करोडमा)	१७०३.४	२५४०.७	३२१०.३	३००५.५	१५०२.७

स्रोतः प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, लुम्बिनी प्रदेश, २०८० *चैतसम्मको

संघबाट प्राप्त अनुदान (वित्तीय हस्तान्तरण)

३.१७ गत आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा संघबाट प्राप्त अनुदान ०.६६ प्रतिशतले वृद्धि भई रू.१५ अर्ब १३ करोड पुगेको थियो। अघिल्लो आर्थिक वर्ष २०७७/७८ मा यस्तो अनुदान ६.५ प्रतिशतले घटेको थियो। चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० चैतसम्म प्रदेश सरकारले प्राप्त गरेको अनुदान रू.६ अर्ब ७२ करोड रहेको छ। तथापि, यस अवधिमा समपूरक र विशेष अनुदान प्राप्त भएको छैन। संघबाट प्राप्त हुने अनुदानमा वित्तीय समानीकरण र सशर्त अनुदानको हिस्सा प्रमुख रहेको छ।

तालिका ३(ङ) : संघीय सरकारबाट प्राप्त अनुदानको विवरण

विवरण	आर्थिक वर्ष				प्रतिशत परिवर्तन	
	२०७५/७६	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७७/७८	२०७८/७९
संघीय सरकारबाट प्राप्त अनुदान	१३५३.५	१६०६.८	१५०२.६	१५१२.५	-६.४९	०.६६
वित्तीय समानीकरण	६८७.०	७५४.०	७६३.७	८०२.६	१.२९	५.०९
समपूरक	५.२	१५.३	३१.९	३८.३	१०८.३८	१९.९२
सशर्त	६६१.३	८१८.५	७०३.९	६३८.५	-१४.००	-९.२९
विशेष	०.०	१९.०	३.१	३३.१	-८३.८२	९७४.८५

स्रोतः प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, लुम्बिनी प्रदेश, २०७९

प्रदेशगत खर्च स्थिति

३.१८ गत आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा प्रदेशको कुल खर्च आर्थिक वर्ष २०७७/७८ को तुलनामा ६.३८ प्रतिशतले न्यून भई रू.३० अर्ब ५ करोड रहेको छ। गत आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा प्रदेशको कुल खर्चमा चालु खर्च, पुँजीगत खर्च र वित्तीय व्यवस्थातर्फको हिस्सा क्रमशः ४१.३ प्रतिशत, ५८.० प्रतिशत र ०.८ प्रतिशत रहेको थियो।

३.१९ पछिल्ला तीन आर्थिक वर्षमा प्रदेश सरकारको औसत पुँजीगत खर्च करिब ५५.० प्रतिशत भन्दा माथि रहेको छ। आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा कुल प्रदेशगत खर्चमा पुँजीगत खर्चको हिस्सा ५८.० प्रतिशत रहेको थियो। आर्थिक वर्ष २०७७/७८ को तुलनामा आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा प्रदेशको कुल खर्चमा पुँजीगत खर्चको अंश लुम्बिनी, कर्णाली र सुदूरपश्चिम प्रदेशमा मात्र बढेको र अन्य प्रदेशमा घटेको देखिन्छ।

तालिका ३(च): प्रदेश सरकारको पुँजीगत खर्चको प्रवृत्ति (रु. करोडमा)

विवरण	२०७६/७७		२०७७/७८		२०७८/७९	
	कुल खर्च	पुँजीगत खर्चको अंश	कुल खर्च	पुँजीगत खर्चको अंश	कुल खर्च	पुँजीगत खर्चको अंश
कोशी	२९८३.३	५९.९	२७९५.१	५६.८	२९९६.६	५६.२
मधेश	१८०१.७	४५.७	२२५४.६	६१.७	२२२६	५३.६
बागमती	२७९५.१	५६.१	३५५९.५	५६.२	३७९९.५	५५.३
गण्डकी	२०४१.४	६८.५	२५६२.३	६८.७	२२०४.४	६५.६
लुम्बिनी	२५४०.७	५७.९	३२१०.३	५७.६	३००५.५	५७.९
कर्णाली	१६८८	५६.५	२२०४.२	६१.६	२४२८.२	६२.१
सुदूरपश्चिम	१७६१.२	५२.७	२२९६.८	५४.९	२०८७.७	५७.२
जम्मा	**१५६११**	**५७.२**	**१८८८३**	**५९.३**	**१८७४८**	**५८**

स्रोत: आर्थिक सर्वेक्षण २०७९/८०, अर्थ मन्त्रालय

३.२० पछिल्ला तीन आर्थिक वर्षमा प्रदेशगत खर्चमध्ये गण्डकी प्रदेशको पुँजीगत खर्चको अंश सबैभन्दा बढि रहेको छ। आर्थिक वर्ष २०७६/७७ र २०७८/७९ मा सबैभन्दा कम पुँजीगत खर्च मधेश प्रदेशमा हुँदा आर्थिक वर्ष २०७७/७८ मा यस्तो खर्च सबैभन्दा कम सुदूरपश्चिम प्रदेशमा रहेको थियो।

प्रादेशिक खर्च उपयोग

३.२१ आर्थिक वर्ष २०७७/७८ मा कुल विनियोजित बजेटको ८८.३ प्रतिशत खर्च भएकोमा आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा यस्तो खर्च ७३.४ प्रतिशत रहको थियो। विनियोजित बजेटमध्ये पुँजीगत खर्चको उपयोग चालु खर्चको तुलनामा हरेक वर्ष उच्च रहँदै आएको छ। गत आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा विनियोजित पुँजीगत बजेटको ७७.४ प्रतिशत र विनियोजित चालु बजेटको ६८.४ प्रतिशत खर्च भएको थियो।

चार्ट ३(च) : प्रादेशिक खर्च उपयोग क्षमता (विनियोजित बजेटको प्रतिशतमा)

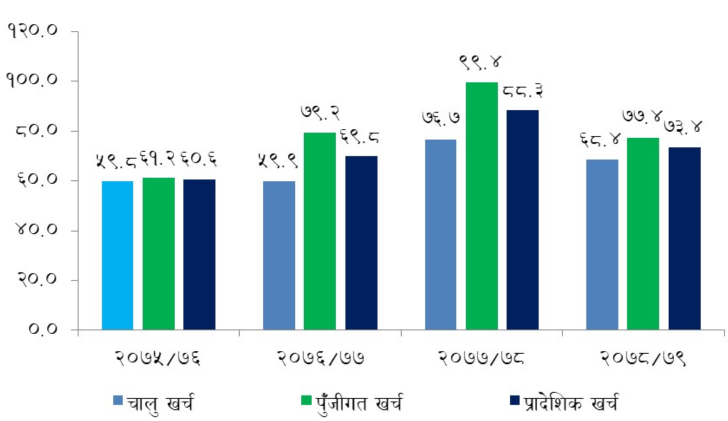

स्रोत: प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, लुम्बिनी प्रदेश, २०७९

३.२२ आर्थिक वर्ष २०७७/७८ को अन्तिम कुल विनियोजित बजेटको ८२ प्रतिशत खर्च भएकोमा आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा यस्तो खर्च ७० प्रतिशत भएको थियो। विनियोजित अन्तिम बजेटमध्ये पुँजीगत

खर्चको उपयोग चालु खर्चको तुलनामा हरेक वर्ष उच्च रहँदै आएको छ। गत आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा विनियोजित पुँजीगत बजेटको ७० प्रतिशत र विनियोजित चालु बजेटको ७० प्रतिशत खर्च भएको थियो।

चार्ट ३(छ) : प्रादेशिक खर्च उपयोग क्षमता (अन्तिम बजेट प्रतिशतमा)

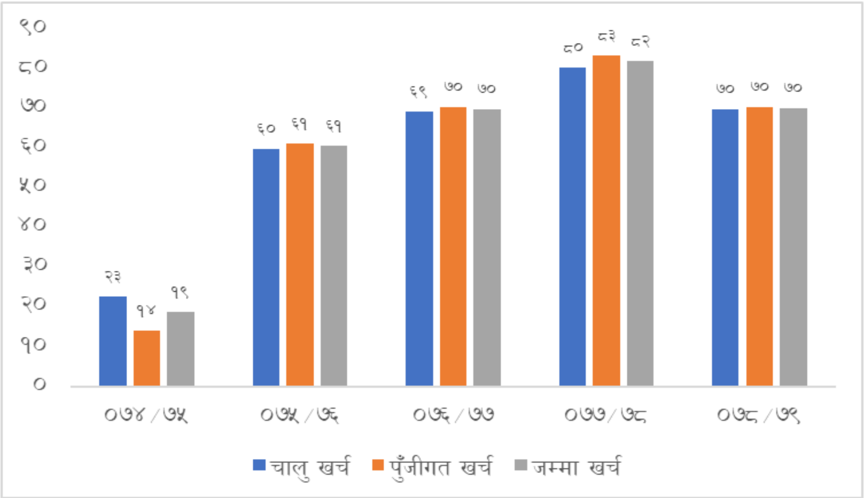

स्रोतः प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, लुम्बिनी प्रदेश, २०७९

३.२३ गत आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा सङ्घीय सरकारबाट वित्तीय समानीकरण, सशर्त, समपूरक र विशेष अनुदानमा जम्मा रू.१५ अर्ब ७४ करोड ५५ लाख प्राप्त भई रू.१३ अर्ब ४ करोड ९७ लाख खर्च भएको छ। चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० चैतसम्म वित्तीय हस्तान्तरणमार्फत रु.६ अर्ब ७२ करोड अनुदान प्राप्त भएको छ।

३.२४ गत आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा संघबाट प्राप्त अनुदानको ८२.९ प्रतिशत खर्च भएकोमा आर्थिक वर्ष २०७७/७८ मा यस्तो खर्च ८०.४ प्रतिशत रहेको थियो। पछिल्लो ५ वर्षको अनुदान खर्चको स्थिति हेर्दा वित्तीय समानीकरण अनुदानको तुलनामा सशर्त अनुदानबाट भएको खर्च प्रतिशत तुलनात्मक रूपमा उच्च रहेको देखिन्छ।

तालिका ३(छ) :संघबाट प्राप्त अनुदानबाट भएको खर्चको स्थिति (कुल प्राप्त अनुदानको प्रतिशतमा)

विवरण	२०७५/७६	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९
वित्तीय समानीकरण	६९.७	४२.७	८६.१	७४.१
सशर्त	६८.२	९८.९	७७.८	९१.५
समपुरक	७.२	२१.४	६६.७	९२.७
विशेष	-	३३.३	१४.३	१००.०
जम्मा	**६६.४**	**६८.७**	**८०.४**	**८२.९**

स्रोतः प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, २०७९

३.२५ प्रदेश सरकारबाट प्रदेशका स्थानीय तहमा समानीकरण, समपूरक, विशेष तथा सशर्त अनुदानको रूपमा गत आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा रू.४ अर्ब २८ करोड वित्तीय हस्तान्तरण भएकोमा चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० चैतसम्ममा स्थानीय तहमा रू.२ अर्ब ४२ करोड वित्तीय हस्तान्तरण गरिएको छ।

तालिका ३(ज) : स्थानीय तहको लागि विनियोजित अनुदान र निकासा (रु. करोडमा)

आर्थिक वर्ष	विनियोजित बजेट	वित्तीय हस्तान्तरण	प्रतिशत
२०७४/७५	०	०	-
२०७५/७६	१५०.०	१८८.०	१२९
२०७६/७७	४३८.०	४२३.०	९६.५
२०७७/७८	५१४.०	५३७.०	१०४
२०७८/७९	४८३.०	४२८.०	८८.६
२०७९/८०*	४८४.०	२४२.०	५०.०

स्रोतः प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, लुम्बिनी प्रदेश, २०८० *चैतसम्म

४. मौद्रिक तथा वित्तीय क्षेत्र

बैङ्क तथा वित्तीय संस्था

४.१ मुलुक संघीय प्रणालीमा रूपान्तरण भएसँगै वित्तीय पहुँच अभिवृद्धि र वित्तीय संघीयताको कार्यान्वयनले लुम्बिनी प्रदेशमा बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाको समेत विस्तार भएको छ। बीमा, सहकारी क्षेत्र, पुँजी बजार तथा निक्षेप मात्र परिचालन गर्ने संस्थाको विकास तथा सेवाको विस्तार पनि बढ्दो क्रममा रहेको छ। प्रदेशगत रूपमा समेत धितोपत्र दलालका कार्यालय स्थापना भएकाले धितोपत्र कारोबारको समग्र दायरा, कुल कारोबार रकम तथा लगानीकर्ताको सहभागितामा समेत उल्लेखनीय बृद्धि भएको छ।

वित्तीय संरचना तथा वित्तीय सेवा

४.२ लुम्बिनी प्रदेशमा वित्तीय पहुँचमा विस्तार हुँदै गएको छ। प्रदेशका १०९ स्थानीय तहमा वाणिज्य बैङ्कका शाखा स्थापना र सञ्चालन भएका छन्। २०७९ चैत्रसम्म वाणिज्य बैङ्कका ७५२, विकास बैङ्कका २५७, वित्त कम्पनीका ४६ तथा लघुवित्त संस्थाका ११७० गरी कुल २२२५ बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाका शाखा रहेका छन्। गत आर्थिक वर्षमा यस्तो सङ्ख्या २२१२ रहेको थियो।

तालिका ४(क): लुम्बिनी प्रदेशमा बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाको शाखा सङ्ख्या

शाखा सङ्ख्या	२०७६ असारसम्म	२०७७ असारसम्म	२०७८ असारसम्म	२०७९ असारसम्म	२०७९ चैत्रसम्म
वाणिज्य बैङ्क	५३०	६५७	७२६	७४०	७५२
विकास बैङ्क	३१७	२६२	२२७	२५६	२५७
फाईनान्स कम्पनी	३०	३६	३५	४६	४६
लघुवित्त संस्था	८१४	९१७	१०८५	११७०	११७०
जम्मा	१६९१	१८७२	२०७३	२२१२	२२२५

स्रोतः नेपाल राष्ट्र बैङ्क, २०७९

४.३ २०७९ चैत्रसम्म प्रति शाखाबाट सेवा प्राप्त गर्ने सेवाग्रहीको सङ्ख्या २३०२ रहेको छ। गत आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को सोहि अवधिमा यस्तो जनसंख्या २ हजार ३ सय ४४ रहेको थियो। चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० को यस अवधिमा बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाका ६३३ एटिएम मेसिन, १५ लाख ९६ हजार डेविट कार्ड र १८ हजार ९ सय ५१ क्रेडिट कार्ड सञ्चालनमा रहेका छन् ।

तालिका ४(ख): लुम्बिनी प्रदेशमा बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाको बैंकिङ्ग सेवाको अवस्था

बैंकिङ्ग सेवा/आर्थिक वर्ष	२०७७ असारसम्म	२०७८ असारसम्म	२०७९ असारसम्म	२०७९ चैत्रसम्म
एटीएम मेशिनको सङ्ख्या	५३४	५७५	६१३	६३३
क्रेडिट कार्ड लिनेको सङ्ख्या	७२६४	९७२१	१४७२६	१८९५१
डेविट कार्ड लिनेको सङ्ख्या	९११५७७	११३२१२१	१४५३३५८	१५९५६९२
प्रति बैङ्कले सेवा दिने औसत जनसङ्ख्या	२७२३	२४९०	२३१६	२३०२
सञ्चालनमा रहेको बैङ्क खाता सङ्ख्या	५०१३६९७	५७७४८८८	६८६४०६५	७४९८९८३

स्रोतः नेपाल राष्ट्र बैङ्क, २०७९

४.४ आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाको निक्षेप सङ्कलन रु.४ खर्ब २९ अर्ब १७ करोड रहेकोमा चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० को चैतसम्ममा ८.३८ प्रतिशतले वृद्धि भई रु.४ खर्व ६५ अर्ब १३ करोड पुगेको छ।

तालिका ४(ग): कर्जा प्रवाह तथा निक्षेप सङ्कलनको अवस्था

वित्तीय स्रोत तथा साधन/आर्थिक वर्ष	२०७७ असारसम्म	२०७८ असारसम्म	२०७९ असारसम्म	२०७९ चैत्रसम्म
निक्षेप सङ्कलन (रु.करोडमा)	३३८६८.३	४००९८.४	४२९१७.९	४६५१३
कर्जा प्रवाह (रु.करोड)	३८३४७.३	४७३६७.४	५३८२५.३	५४८६६

स्रोतः नेपाल राष्ट्र बैङ्क, २०७९

४.५ लुम्बिनी प्रदेशमा बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाको कर्जा प्रवाह चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० को चैत्रसम्म १.९३ प्रतिशतले वृद्धि भई रु.५ खर्ब ४८ अर्ब ६६ करोड पुगेको छ।

बीमा

४.६ लुम्बिनी प्रदेशमा चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० चैत्रसम्ममा जीवन तथा निर्जीवन बिमकको शाखा सङ्ख्या ५२७ रहेको छ। गत आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को अन्त्यमा यस्तो संख्या ५४८ रहेको थियो। चालु आर्थिक वर्षमा जीवन बिमकको शाखा सङ्ख्या ३५४ र निर्जीवन बिमकको शाखा सङ्ख्या १७३ रहेको छ।

४.७ गत आर्थिक वर्ष २०७८/७९ जीवन बिमा शुल्क रु. २० अर्ब ९१ करोड सङ्कलन भएकोमा चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० चैत्रसम्म रु. १३ अर्ब ५७ करोड सङ्कलन भएको छ। निर्जीवन बिमा शुल्क तर्फ यस्तो रकम उल्लिखित अवधिमा क्रमशः रु. ३ अर्ब १५ करोड र रु. २४ अर्ब १७ करोड सङ्कलन भएको छ।

तालिका ४(घ): लुम्बिनी प्रदेशमा बिमाको अवस्था

विवरण	२०७९ असारसम्म	२०७९ चैत्रसम्म
बिमा शुल्क सङ्कलन (रु.करोडमा)	२४०६.०७	३७७४
जीवन बिमा	२०९१.२२	१३५७
निर्जीवन बिमा	३१४.८५	२४१७
सक्रिय जीवन बिमालेख संख्या	१,०३८,९६९	९१०,५२५
जारी निर्जीवन बिमालेख संख्या	४२६,१५४	२९४७४३
बिमक शाखा संख्या	५४८	५२७
जीवन बिमा	३६८	३५४
निर्जीवन बिमा	१८०	१७३
कर्मचारी संख्या	१५२१	१५१३
जीवन बिमा	८२१	७९२
निर्जीवन बिमा	७००	७२१

स्रोतः राष्ट्रिय बिमा प्राधिकरण, २०७९

५. गरिबी निवारण तथा रोजगारी

गरिबी निवारण

५.१ लुम्बिनी प्रदेशको प्रथम पञ्चवर्षीय योजना (२०७६/७७-२०८०/८१) ले राखेको नागरिकको जीवनस्तरमा सुधार ल्याई समृद्धि र विकसित प्रदेशको निर्माण गर्ने सोच अनुरुप आर्थिक वर्ष २०७५/७६ मा २४.५ प्रतिशत रहेको निरपेक्ष गरिबीलाई आवधिक योजनाको अन्त्यसम्म १०.० प्रतिशत र बहुआयामिक गरिबीलाई क्रमशः २९.९ प्रतिशतबाट १५.० प्रतिशतमा ल्याउने योजनाको लक्ष्य रहेको छ।

५.२ लुम्बिनी प्रदेशको समग्र आर्थिक सामाजिक विकासको प्रमुख बाधकको रूपमा गरिबी रहेकोछ। देशमा गरिबी न्यूनीकरणका लागि हालसम्म भएका प्रयासको परिणाम स्वरुप गरिबीको दर घट्नुका साथै आयस्तर बृद्धि भए तापनि समग्र एवम् लुम्बिनी प्रदेशको समेत आशातीत लक्ष्य हासिल हुन सकेको छैन। कोभिड-१९ महामारी र वर्तमान आर्थिक सङ्कुचनको प्रभावले निरपेक्ष गरिबीको रेखामुनि रहेको जनसङ्ख्या, आर्थिक एवम् सामाजिक रुपले विपन्न, गरिब र बञ्चितीकरणमा परेका वर्ग, क्षेत्र र समुदायका साथै न्यून मध्यम आय वर्ग भएको घरपरिवार र समुदाय समेत गरिबीको दुस्चक्रमा पर्ने उच्च जोखिम रहेको छ।

५.३ राष्ट्रिय योजना आयोगको दोस्रो बहुआयामिक गरिबी सूचकाङ्क प्रतिवेदन, २०७९ अनुसार बहुआयामिक गरिबी दर राष्ट्रिय औसतमा १७.४० प्रतिशत र लुम्बिनी प्रदेशको बहुआयामिक गरिबी दर १८.४ प्रतिशत रहेको छ।

५.४ नेपाल बहुआयामिक गरिबी सूचकाङ्क, २०७४ अनुसार लुम्बिनी प्रदेशको बहुआयामिक गरिबी दर १८.० प्रतिशत रहेको थियो। बहुआयामिक गरिबीको रेखामुनी रहेको जनसङ्ख्या सन् २०१४ मा १५ लाख १५ हजार रहेकोमा सन् २०१९ को तथ्याङ्क अनुसार ९ लाख ५८ हजार रहेको छ।

५.५ प्रदेशगत रूपमा हेर्दा सबैभन्दा कम बहुआयामिक गरिबी दर बागमती प्रदेशमा ७.० प्रतिशत र सबैभन्दा बढि कर्णाली प्रदेशमा ३९.५ प्रतिशत रहेको छ।

चार्ट ५(क):: प्रदेशगत बहुआयामिक गरिबीको अवस्था (प्रतिशतमा)

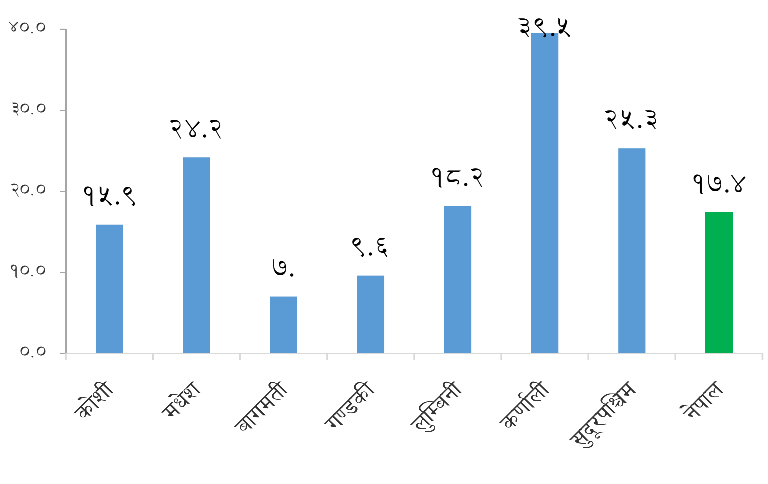

स्रोतः राष्ट्रिय योजना आयोग, २०७९

५.६ प्रदेश सरकारको गरिबी निवारणको लक्ष्य अनुरूप आर्थिक विकास र रोजगारीउन्मुख कार्यक्रम तथा आयोजना कार्यान्वयनमार्फत् उद्यमशीलता विकास, स्वरोजगारी तथा रोजगारीका पर्याप्त अवसरको सिर्जना गर्नु, स्थानीय उत्पादन, मौलिक सीप र प्रविधिको संरक्षण र सम्वर्द्धनमार्फत् आर्थिक-सामाजिक रूपले पिछडिएका तथा सीमान्तीकृत वर्गको उत्थान तथा समग्र जीवनस्तरमा सुधार ल्याउनु, अर्थतन्त्रको पुनर्संरचनाबाट आयको वितरणमा रहेको असमानता एवम् धनी र गरिबी बीचको खाडल कम गर्नु, भौतिक तथा सामाजिक पूर्वाधार विकाससँगै समग्र राज्य संरचनामा विपन्न एवम् पिछडिएको वर्गको पहुँच र सक्रिय सहभागिता सुनिश्चित गर्नु, शहर र गाउँबीच अन्तरआबद्धता कायम गरी विद्यमान असमानता कम गर्नु, कृषि क्षेत्रको आधुनिकीकरण तथा व्यावसायिकीकरणमार्फत् उत्पादन र उत्पादकत्व बढाउनु, साथै कोभिड-१९ पछिको अर्थतन्त्रको पुर्नउत्थानसँगै गरिबीको रेखामुनी रहेको जनसङ्ख्यालाई घटाउनु गरिबी निवारणका प्रमुख चुनौती हुन्।

रोजगारीको अवस्था

५.७ राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार लुम्बिनी प्रदेशमा १० वर्ष वा सोभन्दा माथिको उमेर समूहको ६५.८ प्रतिशत जनसङ्ख्या आर्थिक रुपले सक्रिय छन् भने ९१.९ प्रतिशत जनसङ्ख्या अक्सर रोजगार रहेका छन्। आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्याको अनुपात सवैभन्दा बढी पाल्पामा ७९.८ प्रतिशत र सबैभन्दा कम ५९.९ प्रतिशत रूपन्देहीमा रहेको छ। पाल्पा जिल्लामा अक्सर रोजगार जनसङ्ख्या सबैभन्दा बढी ९५.५ प्रतिशत र सबैभन्दा कम गुल्मीमा ८९.४ प्रतिशत रहेको छ।

चार्ट ५(ख): जिल्लागत आर्थिक रूपमा सक्रिय र अक्सर रोजगार जनसङ्ख्याको अवस्था

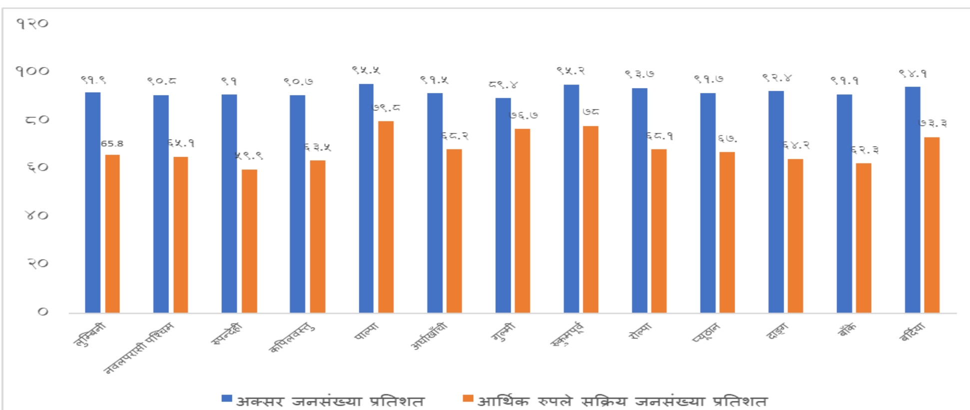

स्रोतः राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, जनगणना, २०७८

५.८ प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम अन्तर्गत प्रत्येक स्थानीय तहमा एक जना रोजगार संयोजक तथा प्राविधिक सहयोगी नियुक्त गरी श्रम तथा रोजगार सम्बन्धी तथ्याङ्क सङ्कलनको कार्य हुँदै आएको छ।

५.९ आर्थिक वर्ष २०७६/७७ मा लुम्बिनी प्रदेशका १०६ स्थानीय तहले प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम सञ्चालन गरेकोमा हाल यो कार्यक्रम १०४ स्थानीय तहले मात्र सञ्चालन गरेका छन्। देशभर प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम अन्तर्गत १३ हजार २ सय ४० आयोजना रहेका छन् भने लुम्बिनी प्रदेशमा २ हजार १ सय १४ आयोजना रहेका छन्।

६. कृषि, वन तथा भूमिसुधार

कृषि

६.१ चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा लुम्बिनी प्रदेशको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कृषि क्षेत्रको योगदान २९.८ प्रतिशत रहने अनुमान रहेको छ। गत आर्थिक वर्षमा यस क्षेत्रको योगदान ३०.३ प्रतिशत रहेको थियो।

६.२ प्रदेशको कूल खेतीयोग्य जमिन ६ लाख ९७ हजार ३ सय ३१ हेक्टर मध्ये ७७.३५ प्रतिशत जमीन अर्थात् ५ लाख ३९ हजार ४ सय ४३ हेक्टर जमीनमा खेती गरिएको छ ।जसमध्ये केबल ५१.१३ प्रतिशत जमीनमा मात्र सिंचाइ सुविधा पुगेको छ।

६.३ गत आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा कुल ५६ लाख २१ हजार ७ सय १० मेट्रिक टन धान उत्पादन भएको थियो। प्रदेशगत रूपमा कुल धान उत्पादनमा सबैभन्दा बढी मधेश प्रदेशमा २५.४९ प्रतिशत र सबैभन्दा कम कर्णाली प्रदेशमा २.४४ प्रतिशत उत्पादन भएको थियो ।सोही अवधिमा फापर बालीको उत्पादन सबैभन्दा बढी लुम्बिनी प्रदेशमा २४.७२ प्रतिशत र सबैभन्दा कम सुदूरपश्चिम प्रदेशमा ३.०३ प्रतिशत उत्पादन भएको देखिन्छ।

तालिका ६(क): आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा प्रमुख खाद्यान्न बालीको प्रदेशगत उत्पादनको अनुपात (प्रतिशतमा)

प्रदेश/बाली	धान	मकै	गहुँ	कोदो	जौ	फापर
कोशी	२२.६९	२९.५१	८.११	२९.६६	६.८७	१९.०८
मधेश	२५.४९	६.१८	२८.५९	०.५१	०.९०	-
बागमती	९.०६	२३.०७	८.७८	२१.७१	८.३६	१६.७८
गण्डकी	७.०६	१५.०४	४.८६	३३.०७	८.९८	१६.९८
लुम्बिनी	२१.७८	१४.३४	२४.१७	३.६७	११.१७	२४.७२
कर्णाली	२.४४	७.७९	८.३०	६.३६	४०.५१	१९.४०
सुदूरपश्चिम	११.४७	४.०८	१७.२०	५.०२	२३.२०	३.०३
कुल उत्पादन (मेट्रिक टन)	५६२१७१०	२९९७७३३	२१२७२७६	३२६४४३	२९४३३	१५९१७

स्रोतः कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय, २०७९

६.४ चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा खाद्यान्न बाली १८ लाख १३ हजार ७ सय ५६ मेट्रिक टन उत्पादन हुने अनुमान छ। चालु आर्थिक वर्षको चैत्रसम्म नगदे बाली ६ लाख ७३ हजार मेट्रिक टन उत्पादन हुने प्रक्षेपण गरिएको छ।

तालिका ६(ख): विभिन्न बालीको उत्पादन र क्षेत्रफलको स्थिति

बालीको नाम	उत्पादन/क्षेत्रफल	२०७५/७६	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०*
खाद्यान्न बाली	उत्पादन	२०१९२१४.६	२०५२८७४	२१४५१०९	१९०९२१६.६८	१८१३७५५.८४६
	क्षेत्रफल	५८९७८१	५८६९७४	६०५६३७	५६६३०५.८६	५३७९९०.५६७
नगदे बाली	उत्पादन	६५७५९६	६५७९१०	७९०६५३	७३९६३८.४२	६७३०७०.९६२२
	क्षेत्रफल	३०१७०	२९८३८	३२३७२	३३३४६	३०३४४.८६
तेहलन बाली	उत्पादन	६४६१३	६७७६६	७२५३०	६६३०४.८९	६१६६३.५४७७
	क्षेत्रफल	६१३९९	६४३७४	६७३११	६२४०९	५८०४०.३७
दलहन बाली	उत्पादन	९८३१४	१०६१०७	९८९१७	९४७८७.९३	८०५६९.७४०५
	क्षेत्रफल	८०२९७	८९३३८	८६५४३	८०९२३.५	६८७८४.९७५
मसला बाली	उत्पादन	६१४७५	८६६३३	१०३६८५	११५०२८.९४	१०८१२७.२०३६
	क्षेत्रफल	७४२५	९५०३	११८८८	१३२२२.२	१२४२८.८६८

स्रोत: कृषि तथा भूमि व्यवस्था मन्त्रालय, लुम्बिनी प्रदेश, २०८० * अनुमानित

६.५ चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० चैत्रसम्म कुल तरकारी खेती गरेको क्षेत्रफलमध्ये औसत १४.७७ प्रतिशत क्षेत्रफल लुम्बिनी प्रदेशमा रहेको छ । कुल तरकारी उत्पादनमा यस प्रदेशको हिस्सा औसत १३.६३ प्रतिशत रहेको छ।

तालिका ६(ग): लुम्बिनी प्रदेशमा तरकारी, फलफुल र अन्य उत्पादन (मे. टनमा)

बालीको नाम	उत्पादन/क्षेत्रफल	२०७५/७६	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८० चैत्रसम्म
तरकारी बाली	उत्पादन	५८०२३५	५००७१९	५४४६६३	६२२४३९	५०४१७६
	क्षेत्रफल	३८१२०	३७२७६	४१९६७	४९०७९	३९७५४
फलफूल बाली	उत्पादन	१६१७५४	१५३१४३	१५६८१५	१९७७६२	१५८२०९
	क्षेत्रफल	१६२२९	१६००४	१५७८९	२००४७	१६०३८
मह (घार)	उत्पादन	६३४	६७८	७१२	६५५	५८३
	घार (सङ्ख्या)	६२१८९	६३४५६	६२३४५	५९१११	५९१११

स्रोत: कृषि तथा भूमि व्यवस्था मन्त्रालय, लुम्बिनी प्रदेश, २०८०

६.६ विश्व स्वास्थ्य सङ्गठन र विश्व खाद्य तथा कृषि सङ्गठनले निर्धारण गरेको मापदण्ड अनुसार एक जना वयस्क व्यक्तिको लागि वार्षिक ९१ के.जी. प्रतिव्यक्ति प्रतिवर्ष दूध आवश्यक पर्नेमा यस प्रदेशको उपलब्धता ११० के.जी. प्रति व्यक्ति प्रति वर्ष रहेको छ। मासुको उपलब्धता पनि आवश्यकता भन्दा उच्च रहेको छ भने अण्डा र माछामा भने आवश्यकता भन्दा न्यून उपलब्धता रहेको छ।

चार्ट ६(क): दूध, मासु, अण्डा र माछाको आवश्यकता र उपलब्धता

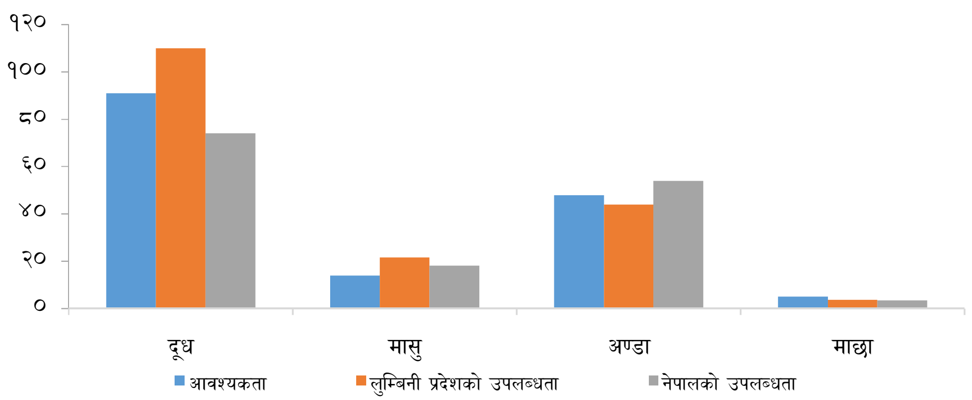

स्रोत: कृषि तथा भूमि व्यवस्था मन्त्रालय, लुम्बिनी प्रदेश, २०८०

६.७ २०६८ सालको जनगणना अनुसार लुम्बिनी प्रदेशमा कृषि पेशामा संलग्न जनसङ्ख्या ६४.४% रहेकोमा २०७८ सालको जनगणनामा सो सङ्ख्या ५७.४% मा झरेको छ।

६.८ प्रदेश स्थापना भएदेखि कृषि क्षेत्रबाट सिर्जित रोजगारी ५ लाख ५० हजार रहेको छ र चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा कृषि क्षेत्रको कार्यक्रमबाट थप ४५ हजार रोजगारी सिर्जना हुने अनुमान रहेको छ।

वन

६.९ लुम्बिनी प्रदेशको कुल भू-भागको ४३.७२ प्रतिशत वन क्षेत्रले ओगटेको छ। प्रदेशगत रूपमा सबैभन्दा बढि वन क्षेत्र सुदुरपश्चिम प्रदेशमा ५८.६६ प्रतिशत र सबैभन्दा कम मधेश प्रदेशमा २७.२९ प्रतिशत रहेको छ। नेपालको कुल वन क्षेत्रको १४.७४ प्रतिशत हिस्सा लुम्बिनी प्रदेशमा रहेको छ ।

तालिका ६(घ): प्रदेशगत वन क्षेत्रको स्थिति

प्रदेश	प्रदेशको क्षेत्रफल (हे.)	वन क्षेत्र (हे.)	नेपालको कुल वन क्षेत्रको हिस्सा	प्रदेशको कुल भू-भागको तुलनामा वनको क्षेत्रफल (प्रतिशतमा)
कोशी	२५९०५००	११३४२५०	१७.१६	४३.७८
मधेश	९६६१००	२६३६३०	३.९९	२७.२९
बागमती	२०३००००	१०९०८८०	१६.५०	५३.७४
गण्डकी	२१५०४००	८१७२९०	१२.३६	३८.०१
लुम्बिनी	२२२८८००	९७४३८०	१४.७४	४३.७२
कर्णाली	२७९८४००	११८३४००	१७.९०	४२.२९
सुदूरपश्चिम	१९८७४००	११४६११०	१७.३४	५८.६६
कुल	१४७५१६००	६६०९९४०	१००	४४.७४

स्रोतः वन तथा वातावरण मन्त्रालय, २०७९

६.१० लुम्बिनी प्रदेशमा ४,०२६ सामुदायिक वन, ३९२ कवुलियती वन, ९९५ निजी वन, २७ धार्मिक वन, २ मध्यवर्ती क्षेत्र तथा ६ वन संरक्षण क्षेत्र गरी कुल वन क्षेत्रको सङ्ख्या ५,४५६ रहेको छ। सामुदायिक वन क्षेत्रले ४ लाख २० हजार हेक्टर ओगटेको छ। आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा ७१४ हेक्टर क्षेत्रफलमा १२ लाख ५४ हजार विरुवा वृक्षारोपण गरिएको छ।

तालिका ६(ङ): लुम्बिनी प्रदेशमा वन क्षेत्रको स्थिति

वनको विवरण	कुल वन क्षेत्र	
	सङ्ख्या	क्षेत्रफल हेक्टरमा
सामुदायिक वन	४०२६	४२०३५०
कवुलियती वन	३९२	२२५०
धार्मिक वन	२७	८९५
निजी वन	९९५	७६७
वन संरक्षण क्षेत्र	६	९६५६३
मध्यवर्ती वन	२	१२४५
राष्ट्रिय निकुञ्ज	२	१५९८
संरक्षित क्षेत्र	६	९६५६३
जम्मा	५४५६	५२३६६८

स्रोतः वन तथा वातावरण मन्त्रालय, २०७९

६.११ यस प्रदेशमा बाँके राष्ट्रिय निकुञ्ज र बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज रहेका छन्। प्रदेशका ७ लाख ९३ हजार घरधुरी प्रत्यक्ष रूपमा समुदायमा आधारित वन व्यवस्थापनमा आवद्ध भई वनको संरक्षण, सम्वर्द्धन, व्यवस्थापन र सदुपयोगमा सहयोग पुऱ्याउँदै आएका छन्। आर्थिक वर्ष २०७९/८० चैत्र सम्म सामुदायिक वनबाट वनजन्य पैदावारको आन्तरिक खपत तथा बाह्य बिक्रीबाट करिब रू.११ करोड आम्दानी भएको छ।

६.१२ लुम्बिनी प्रदेशमा हालसम्म कुल वन क्षेत्रमध्ये १४,६५८ हेक्टर क्षेत्रफल अतिक्रमित भएको र १२२.२ हेक्टर क्षेत्रफल पुनःस्थापना समेत भएको छ। यस प्रदेशमा चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० चैत्रसम्ममा वनमा आधारित उद्योग १०६४, सःमील ३४९, र फर्निचर उद्योग ७१५ रहेका छन्।

७. उद्योग र पर्यटन

उद्योग

७.१ चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० चैत्रसम्म दर्ता भएका लघु, घरेलु तथा साना उद्योगको सङ्ख्या ९४ हजार ७ सय ७८ रहेको छ । जिल्लागत रूपमा सबैभन्दा बढि १७ हजार ७ सय ९८ उद्योग रुपन्देहीमा र सबैभन्दा कम ६ सय २३ उद्योग रुकुम पूर्वमा रहेका छन्।

तालिका ७ (क): लघु, घरेलु तथा साना उद्योगको विवरण

आर्थिक बर्ष	२०७४/७५ सम्म	२०७५/७६	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८० चैत्र मसान्तसम्म	जम्मा
रुकुम पूर्व	०	६७	६२	२१७	१५३	१२४	६२३
रोल्पा	२२५८	५१४	२२८	४८२	३३१	१०९	३९२२
गुल्मी	३२१२	३७३	४८८	५२२	३१२	९२	४९९९
प्यूठान	२०८१	३५१	१९२	५१७	१५८	५०	३३४९
अर्घाखाँची	२०८५	४३१	४४१	५२०	१९०	१३७	३८०४
पाल्पा	२१६१	१५९	३६३	६३२	५१८	१७९	४०१२
नवलपरासी पश्चिम	५६८९	१०७५	११२१	२१६७	१४०५	४३९	११८९६
रुपन्देही	११२३१	१४०५	११४४	१४४९	१६२८	९४१	१७७९८
कपिलवस्तु	५१९९	११५९	१०४७	१२९१	१४१७	५८१	१०६९४
दाङ्ग	६८१२	१०७२	७३१	२१८४	१८३१	५५६	१३१८६
बाँके	६५१०	१००८	१०४०	२३४१	१७१२	६५१	१३२६२
बर्दिया	२६९२	९८७	८३५	१२४९	१०९२	२९४	७१४९
जम्मा	**४९९३०**	**८६०९**	**७७०७**	**१३५७८**	**१०७५९**	**४१९५**	**९४७७८**

स्रोतः उद्योग विभाग, २०७९

७.२ प्रदेशगत रूपमा लघु, घरेलु तथा साना उद्योग सबैभन्दा बढि बागमती प्रदेशमा ३३.८ प्रतिशत र सबैभन्दा कम कर्णाली प्रदेशमा ५.४ प्रतिशत दर्ता भएका छन् भने लुम्बिनी प्रदेशमा १५.९ प्रतिशत रहेका छन्।

७.३ आर्थिक वर्ष २०७९/८० चैत्रसम्म लुम्बिनी प्रदेशमा दर्ता भएका कम्पनीहरूको सङ्ख्या ४ हजार १ सय ९५ रहेको छ। सोहि अवधिमा मुलुकभर दर्ता भएको कम्पनीको सङ्ख्या २ लाख ८३ हजार ३ सय ५८ रहेको छ।

पर्यटन

७.४ लुम्बिनी प्रदेश पुरातात्विक, ऐतिहासिक, धार्मिक, सांस्कृतिक तथा प्राकृतिक दृष्टिले सम्पन्न रहेको छ। गौतम बुद्धको जन्मस्थल लुम्बिनी, प्राचिन कपिलवस्तुको राजधानी तिलौराकोट, पासणकालीन मानवको बसोबास रहेको दाङ्ग देउखुरी, १ करोड १० लाख पूर्व पुरानो मानवसम रामापिथेकसको दन्तावशेष फेला परेको तिनाउतटको बुटवल, कालिगण्डकी तटमा रहेको रुरु क्षेत्र, स्वर्गद्वारी, रानीमहल, सुपादेउराली, रेसुङ्गा, बागेश्वरी तथा बर्दिया र बाँके राष्ट्रिय निकुञ्ज साथै पुथा र सिस्ने हिमाल लगायतका सम्पदा यस क्षेत्रमा रहेका छन् ।

७.५ लुम्बिनी प्रदेशमा रहेका विभिन्न अध्यागमन कार्यालयमार्फत चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० को चैत्रसम्म ५४ हजार २ सय ५६ जना पर्यटक तेस्रो मुलुकबाट नेपाल भित्रिएका छन्। गत आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को सोहि अवधिमा तेस्रो मुलुकबाट ४१,३१५ पर्यटक नेपाल भित्रिएको देखिन्छ।

८. भौतिक पूर्वाधार, ऊर्जा र सिंचाइ

भौतिक पूर्वाधार/सडक तथा पुल

८.१ सडक सुरक्षालाई प्राथमिकतामा राखी सडक निर्माण, मर्मत र स्तरोन्नति नियमित रूपमा हुँदै आएका छन्। कृषि सडक, पर्यटन स्थल एवम् उद्योग स्थल पहुँच मार्ग, सीमाक्षेत्र सडक कार्यक्रम, प्रदेश गौरवको सडक तथा प्रदेशका प्रमुख राजमार्ग निर्माण एवम् स्तरोन्नतिबाट ग्रामीण-सहरी आबद्धता र कृषि उत्पादन र बजारीकरणमा टेवा पुगेको छ। प्रदेशको सम्पूर्ण जिल्ला सदरमुकाम पक्की सडक सञ्जालमा जोडिएका छन्। चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० चैत्रसम्म धुलो/कच्ची, ग्राभेल र कालोपत्रे गरी कुल ९,५९४ किलोमिटर प्रादेशिक र स्थानीय सडक रहेको छ। देशभरको कुल प्रादेशिक तथा स्थानीय सडकको लम्बाईमा लुम्बिनी प्रदेशमा रहेको सडकको अंश औसत १४.० प्रतिशत रहेको छ।

८.२ चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० चैत्रसम्ममा कुल प्रादेशिक सडक निर्माण तर्फ २६६ किलोमिटर सडक थप निर्माण भई प्रदेश स्थापनादेखि चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० चैत्रसम्म कुल ३,८४३ किलोमिटर प्रादेशिक सडक विस्तार भएको छ।

तालिका ८(क): प्रादेशिक सडक विस्तारको अवस्था (किलोमिटरमा)

आर्थिक वर्ष	२०७५/७६	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८० चैत्रसम्म	जम्मा
कालोपत्रे	२००	१५३	१९४	२०२	६२	८११
ग्राभेल	२४८	२०५	२७०	२६५	८०	१०६८
कच्ची	६३१	३९८	४१५	३९६	१२४	१९६४
जम्मा	१०७९	७५६	८७९	८६३	२६६	३८४३

स्रोत: भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय, २०८०

८.३ प्रदेश स्थापना भए पश्चात आर्थिक वर्ष २०७९/८० चैत्रसम्म ८९ वटा मोटरेवल पुल र २६ वटा झोलुङ्गे पुल निर्माण भएका छन्। चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० को चैत्रसम्ममा मोटरेवल पुल र झोलुङ्गे पुल क्रमशः १७ र ३ वटा थप निर्माण भएका छन्।

तालिका ८(ख): पुलको विवरण

आर्थिक वर्ष	२०७५/७६	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८० चैत्रसम्म	जम्मा
मोटरेवल पुल	५	१०	१७	४०	१७	८९
झोलुङ्गे पुल	५	०	७	११	३	२६
जम्मा	१०	१०	२४	५१	२०	११५

स्रोत: भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय, २०८०

ऊर्जा क्षेत्र

८.४ लुम्बिनी प्रदेशको सम्भाव्य जलविद्युत् उत्पादन क्षमता करिब ३,००० मेगावाट रहेको छ। गत आर्थिक वर्ष २०७८/७९ सम्म ३६.७ मेगावाट विद्युत उत्पादन भएको थियो। चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० चैत्रसम्ममा २.४८ मेगावाट उत्पादन थप भई कुल विद्युत् उत्पादन ३९.१८ मेगावाट पुगेको छ।

८.५ चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० चैत्रसम्म विद्युत् पहुँच पुगेको जनसङ्ख्या ९८.३२ प्रतिशत रहेको छ। गत आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा विद्युत् पहुँच पुगेको जनसङ्ख्या ९६.७३ प्रतिशत रहेको थियो। विद्युत् पहुँचको हिसाबले रोल्पा र रुकुम पूर्व जिल्ला सबैभन्दा कम विद्युतीकरण भएका जिल्ला हुन्।

तालिका ८(ग): लुम्बिनी प्रदेशको प्रथम पञ्चवर्षीय योजनाको प्रक्षेपण

प्रमुख सूचक	आधार वर्ष	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१
विद्युतमा पहुँच प्राप्त परिवार (प्रतिशत)	७५	९०	९८	१००	१००	१००
जलविद्युत उत्पादन (मे.वा.) (नया)	०	०	०	५	५	१०
सौर्य ऊर्जा (मे.वा.)(नया)	.२५	१०	३०	४०	४५	५०
वितरण लाइन निर्माण(नया)(कि.मि)	०	१००	१५०	२००	२५०	३००
नया व्यवसायिक बायोग्यास निर्माण (संख्या)	०	१०	१५	२५	३०	३५
बायोग्यासमा आधारित विद्युत आयोजना (संख्या)	०	१	२	३	३	४
खाना पकाउन परम्परागत इन्धन प्रयोग गर्ने घरपरिवार (प्रतिशत)						
बायो बृकेट उत्पादन (मे.ट)	-	१००	२००	३००	४००	५००
प्रशोधित दाउरा उत्पादन (मे.ट)	-	२५	१००	३००	५००	१०००

स्रोत: भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय, लुम्बिनी प्रदेश/प्रदेश.नं ५ को प्रथम आवधिक योजना

८.६ राष्ट्रिय जनगणना, २०७८ अनुसार खाना पकाउनका लागि लुम्बिनी प्रदेशमा परम्परागत ऊर्जाको प्रयोग गर्ने जनसङ्ख्या ५६.४ प्रतिशत र अन्य वैकल्पिक स्रोतको प्रयोग गर्ने जनसङ्ख्या ४३.६ प्रतिशत रहेको छ।

सिंचाइ तथा नदी नियन्त्रण

८.७ "कृषिको आधार: सिंचाईमा सुधार" अभियानलाई सार्थक तुल्याउन प्रदेशभित्रको समग्र जलस्रोत अध्ययनका साथै सतह सिंचाइ योजना, भूमिगत सिंचाइ योजना, लिफ्ट तथा नयाँ प्रविधिमा आधारित सिंचाई योजना एवम् जलाशय निर्माण तथा पोखरी संरक्षण कार्य प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन भइरहेका छन्।

८.८ प्रदेश स्थापनादेखि चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० चैत्रसम्म कुल २७३ सिंचाइ बाँध/मुहान, ६१९ कि.मि. पक्कि नहर, ७३ लिफ्ट सिंचाइ, १९८ डिप ट्युबवेल, २८२ पम्प हाउस, ५४० कि.मि. पाइप लाइनिंग, र १३८ कि.मि. नदी नियन्त्रण तथा तटबन्ध निर्माण कार्य सम्पन्न भएका छन्।

तालिका ८(घ): सिंचाई तथा नदी नियन्त्रण सम्बन्धी उपलब्धी

बिवरण	इकाई	२०७५/७६	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८० चैत्रसम्म	जम्मा
सिंचाई बाँध/मुहान	वटा	१३	६२	११०	८१	७	२७३
पक्कि नहर	कि.मि.	३८	१४८	१६४	१८७	८२	६१९
लिफ्ट सिंचाई	वटा	९	२०	२३	१६	५	७३
डिप ट्युबवेल	वटा	५१	४६	३७	४०	२४	१९८
पम्प हाउस	वटा	५२	५१	११६	४६	१७	२८२
पाइप लाइनिंग	कि.मि.	५६	६१	११५	२१६	९२	५४०
नदी नियन्त्रण	कि.मि.	३९	२७	२०	३६	१६	१३८

स्रोत: भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय, लुम्बिनी प्रदेश, २०८०

८.९ आर्थिक वर्ष २०७५/७६ देखि चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० को चैत्रसम्म १३ हजार ५ सय ६९ हेक्टर थप जमिनमा सिंचाइ सुविधा पुगेको, ४१ हजार १ सय ९१ हेक्टर जमिन नदी नियन्त्रणबाट उकास भएको, २ हजार ३२ हेक्टर जमिन सुदृढीकरण र १६ हजार ३ सय २५ घर नदी नियन्त्रणबाट संरक्षित भएका छन्।

तालिका ८(ङ): सिंचाइ सुविधा विस्तार र नदी नियन्त्रण

बिवरण	इकाई	२०७५/७६	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८० चैत्रसम्म	जम्मा
थप सिंचाइ सुविधा पुगेको जमिन	हेक्टर	१७९४	३८७७	३७७५	२६५८	१४६५	१३५६९
सुदृढीकरण भएको जमिन	हेक्टर	५९४५	१५०८४	८६००	७९९७	३५६५	४११९१
नदी नियन्त्रणबाट उकास भएको जमिन	हेक्टर	५४२	१०८५	१०८	२३९	५८	२०३२
नदी नियन्त्रणबाट संरक्षण भएको घर	संख्या	२११३	४६३४	२६८९	५१६४	१७२५	१६३२५
नदी नियन्त्रणबाट संरक्षण भएको खेति योग्य जमिन	हेक्टर	३५६०	४४२३	६२८	११११	६७५	१०३९७

स्रोत: भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय, २०८०

यातायात क्षेत्र

८.१० चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० चैत्रसम्म लुम्बिनी प्रदेशमा दर्ता भएका ६ लाख १४ हजार ३ सय ६७ सवारी साधनमध्ये सबैभन्दा बढि ९२ प्रतिशत मोटरसाइकल रहेका छन्। क्रेन/डोजर/लोडरको दर्ता सबैभन्दा कम ०.१ प्रतिशत रहेको छ।

तालिका ८(च): लुम्बिनी प्रदेशमा दर्ता भएका सवारी साधनहरुको विवरण

आर्थिक वर्ष	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८० चैत्रसम्म	जम्मा
बस/ट्रक	४२५८	१८५६	१४२२	१९७७	९५१३
माईक्रोबस/जिप/कार/भ्यान	६८५८	५४८६	३०२८	१६६७	१७०४६
मोटरसाइकल/स्कुटर	१८९४८२	१७६०८०	१३१०८५	५९३६४	५५६०११
टेक्टर	३०८६	३२२९	१७०६	३५१	८३७२
टेम्पो	१३४९१	६०३७	१९८३	१३१३	२२८१४
क्रेन/डोजर/लोडर	३४३	११३	८०	७५	६११
जम्मा	२१७५१५	१९२७९७	१३९३०४	६४७४७	६१४३६७

स्रोत: उद्योग,पर्यटन तथा यातायात मन्त्रालय, २०८०

हवाई यातायात

८.११ लुम्बिनी प्रदेशको रुपन्देहीमा नेपालको दोस्रो अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल र बाँके, दाङ्ग र गुल्मीमा ३ आन्तरिक विमानस्थल सहित ४ वटा विमानस्थल सञ्चालनमा रहेका छन्।

८.१२ आर्थिक वर्ष २०७९/८० चैतसम्म लुम्बिनी प्रदेशमा अवस्थित विमानस्थलबाट २७ हजार ६ सय ४३ उडानबाट १२ लाख ६ हजार ७ सय ४६ यात्रुले यात्रा गरेका छन्। यसमा सबैभन्दा बढि उडान भैरहवा विमानस्थलबाट भएकोछ भने सबैभन्दा कम दाङबाट भएको छ।

तालिका ८(छ): लुम्बिनी प्रदेशमा भएको उडान सङ्ख्या र यात्रु उडानको विवरण

विमानस्थलको नाम	(एयरक्राफ्ट मुभमेन्ट) सङ्ख्या				यात्रु सङ्ख्या			
	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०
भैरहवा	८३९०	३४५८	१०२४८	१२६४१	४१०५४६	१७८०९२	५६००८८	६८१८६७
नेपालगञ्ज	१५५३४	१०४०९	१७५८६	१४७७०	४६५२१५	२३३७८६	५३३९०१	५२१३२८
दाङ	६४५	२०५	२५१	२३२	९६७८	३११७	३८४०	३५५१
जम्मा	२४५६९	१४०७२	२८०८५	२७६४३	८८५४३९	४१४९९५	१०९७८२९	१२०६७४६

स्रोतः संस्कृति पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय, २०८०

९. सामाजिक क्षेत्र

शिक्षा

९.१ चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० को चैत्रसम्म लुम्बिनी प्रदेशको पाँच वर्ष माथिको साक्षरता दर ७८.८ प्रतिशत पुगेको छ। प्रदेशको आधारभूत तह (१-८) र माध्यमिक शिक्षा तह (९-१२) मा खुद भर्नादर क्रमशः ९७.५ प्रतिशत ५७.४ प्रतिशत रहेको छ। उल्लिखित तहको राष्ट्रिय औसत खुद भर्नादर क्रमशः ९५.० प्रतिशत र ५४.० प्रतिशत रहेको छ।

९.२ लुम्बिनी प्रदेशमा ३ विश्वविद्यालय, १८५ क्याम्पस, ४,०२९ सामुदायिक विद्यालय, १,२४८ संस्थागत विद्यालय, ५२९ अन्य विद्यालय, ३१३ प्राविधिक/व्यवसायिक संस्था, १,७३६ माध्यामिक विद्यालय, ४,०६० आधारभूत विद्यालय, ५,४२२ बालविकास केन्द्र रहेका छन्। उल्लिखित विद्यालयमा १९,५८१ शिक्षक अध्यापन कार्यमा संलग्न रहेका छन्।

तालिका ९(क): लुम्बिनी प्रदेशमा शिक्षाको अवस्था

सूचक	२०७५/७६	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८० चैत्र
महिला साक्षरता प्रतिशत	६८.९	६९.८	७०.९	७१.७	७१.९
साक्षरता प्रतिशत	७६.२	७६.९	७७.८	७८.८	७९.२
आधारभूत तह (१-८)मा खुद भर्नादर	९१.२	९४	९४.७	९७.५	९७.५
माध्यमिक तहमा खुद भर्नादर	४७.३	४९.६	५३.४	५७.४	५७.७
विद्यार्थी सङ्ख्या बालविकास केन्द्र	१९८५३१	२०१६७४	२०८५२४	२१९३२८	२२१३२१
विद्यार्थी सङ्ख्या कक्षा १-५	६६०४५८	६६४२७२	६७२०२६	६८८७८७	६६८१२८
विद्यार्थी सङ्ख्या कक्षा ६-८	३१५५८६	३२०४५५	३२३६५९	३२७१०८	३२५२३५
विद्यार्थी सङ्ख्या कक्षा ९-१२	२७५५८७	२८४६६५	२९१७८६	३१७७४८	३२९२९६
विद्यार्थी सङ्ख्या प्राविधिक शिक्षा	१४६५६	११८२५	१२२०७	१२८५६	१२२२४
विद्यार्थी सङ्ख्या उच्च शिक्षा	५०७१७	५६६८१	५७७२४	५८१०७	५७२९२
बैङ्क खाता खोलिएका छोरीको सङ्ख्या	४२०७	५२१४	६४५४	८१२०	१०२३६

स्रोतः सामाजिक विकास मन्त्रालय, २०८०

स्वास्थ्य

९.३ लुम्बिनी प्रदेशमा पूर्ण खोप प्राप्त गर्ने बालबालिका ६९.० प्रतिशत, परिवार नियोजन साधन प्रयोगदर ३१.० प्रतिशत, शिशु गर्भमा रहेदेखि कम्तिमा चार पटक गर्भ जाँच गराउने महिला ६८.० प्रतिशत र दक्ष प्रसूतिकर्मीबाट प्रसूति सेवा प्राप्त गर्ने गर्भवतीको सङ्ख्या ७४.० प्रतिशत रहेको छ।

९.४ लुम्बिनी प्रदेशमा ३२ अस्पताल, २९ प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, ५६७ स्वास्थ्य चौकी, ४६ आयुर्वेद औषधालय, १३ आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र, ४४४ बर्थिङ सेन्टर रहेका छन्। ८,९९३ महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका, २,९११ खोप क्लिनिक, १,९५४ गाउँघर क्लिनिक, १८६ सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई र २५२ आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्र रहेका छन्।

तालिका ९(ख): लुम्बिनी प्रदेशमा स्वास्थ्यको अवस्था

सूचक	२०७५/७६	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०*
कार्यरत स्वास्थ्यकर्मी सङ्ख्या (स्थानीय समेत)					
पूर्ण खोप प्राप्त गर्ने बालबालिकाको प्रतिशत	७४.२	७१	८३	९७	६९
कम तौल भएका २ वर्ष मूनिका बालबालिकाको प्रतिशत	३.९	२.९	२.८	३.५	३.३
५ वर्षमूनिको मृत्यु सङ्ख्या	४१५	३९३	५१२	५७३	-
मातृ मृत्यु सङ्ख्या	५४	७१	७२	७४	७९
परिवार नियोजन साधन प्रयोगदर(प्रतिशत)	३७	३०	३१	३१	३१
४ पटक गर्भ जाँच गराउने प्रतिशत	६४.५	६०.५	६०.७	७९.५	६८.४
संस्थागत प्रसूति प्रतिशत	७८.८	८१.४	७९.७	९४	७७.७
दक्ष प्रसूतिकर्मीबाट प्रसूति भएको प्रतिशत	७३.३	७८.५	७७	८९.६	७४
क्षयरोगका बिरामी सङ्ख्या	६०९५	५७५९	५८७२	८०८५	५४८१
कुष्ठरोगका बिरामी सङ्ख्या	६९१	४७९	५६१	५८४	३९४
एच.आई.भी संक्रमित सङ्ख्या	४१६	४८९	४७३	६५९	५२१
कोभिड १९ संक्रमित सङ्ख्या		२२४४५	१११५४९	४८३४	४५१
कोभिड १९ मृत्यु सङ्ख्या		४३२	२९९५	१५	२
अस्पतालमा आकस्मिक सेवा लिएको जनसङ्ख्या	२५७४०१	३४९१११	३२६८४४	३७१८६४	१९३५०२
अस्पतालमा अन्तरंग सेवा लिएका जनसङ्ख्या	१३०६४०	१३८५४९	१४०४०८	१८१४५२	१७२१९७

स्रोतः स्वास्थ्य मन्त्रालय, २०८०   * चैत

९.५ नेपाल डेमोग्राफी एण्ड हेल्थ सर्भे, २०२२ को तथ्याङ्क अनुसार नेपालको मातृ मृत्युदर १५१ रहेको छ। प्रदेशगत रूपमा सबैभन्दा बढि मातृ मत्युदर लुम्बिनी प्रदेशमा २०७ र सबैभन्दा कम बागमती प्रदेशमा ९८ रहेको छ।

चार्ट ९(क): प्रदेश अनुसार मातृ मृत्युदर

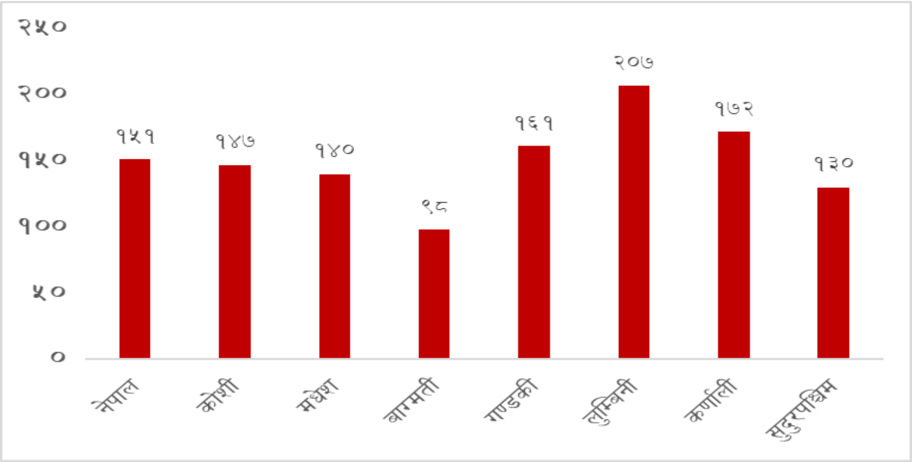

९.६ पाँच वर्ष मुनिका बालबालिकाको पोषण स्थिति थाहा पाउने प्रमुख सूचक पुड्कोपन (कुपोषण) दिगो विकास लक्ष्य, २०२२ अनुसार २९ प्रतिशत रहेकोमा दिगो विकास लक्ष्य, २०३० सम्म १५ प्रतिशतमा झार्ने लक्ष्य लिइएको छ। नेपाल डेमोग्राफी एण्ड हेल्थ सर्भे, २०२२ को तथ्याङ्क अनुसार नेपाल २५ प्रतिशतको स्थितिमा रहे तापनि कर्णाली प्रदेशमा अझै पनि सोको स्थिति ३६ प्रतिशत रहेको छ।

चार्ट ९(ख): पुड्कोपन (उमेर– उचाई) ५ बर्षमुनी

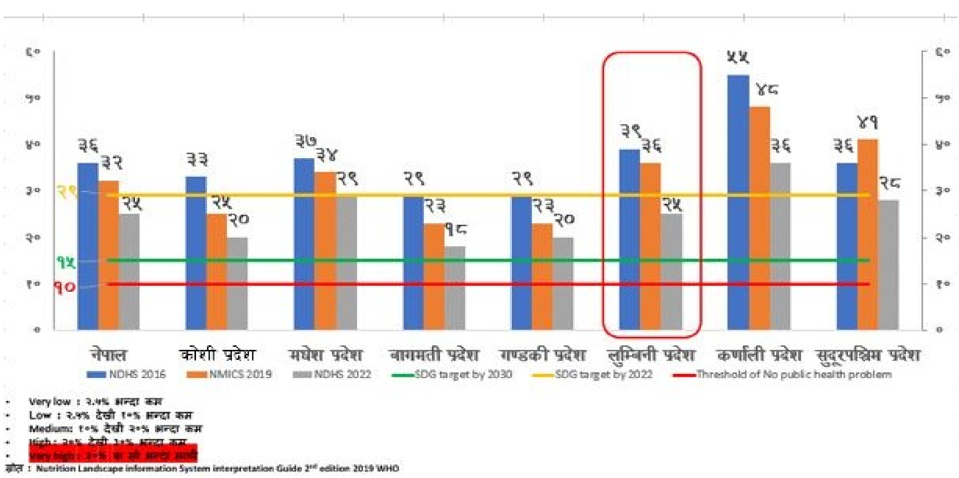

खानेपानी तथा सरसफाइ

९.१ प्रदेशका सबै स्थानीय तहमा खानेपानी सरसफाइ तथा स्वच्छताको विद्यमान अवस्था एवं भौगोलिक सूचना प्रणाली सहितको खानेपानी सरसफाइ र स्वच्छताको तथ्याङ्क सङ्कलन कार्य सम्पन्न भएको छ। संघीय सरकारको सहयोगमा डिजिटल पोर्टलमार्फत् आयोजना वर्गीकरण, प्राथमिकीकरण गरी कार्यान्वयन गर्ने उद्देश्यले सबै स्थानीय तहमा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता योजनाको अन्तिम मस्यौदा तयार भएको छ।

९.२ प्रदेश स्थापना भएपश्चात् गत आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को अन्त्यसम्म २३४ खानेपानी आयोजनाको निर्माण कार्य सम्पन्न भई कुल ८४ हजार ८ सय २१ घरधुरीका ४ लाख ५५ हजार ८ सय ८४ जनसङ्ख्या लाभान्वित भएका छन्। यस अवधिमा २८४ डिपवोरिङ, ९४७ इन्टेक निर्माण र १४७ लिफ्ट खानेपानीको सम्पवेलको निर्माण भई कुल जनसङ्ख्याको ८२.२ प्रतिशतमा आधारभूत खानेपानी सेवा पुगेको र सबै जिल्ला खुला दिसामुक्त घोषणा भइसकेका छन्।

तालिका ९(ग): खानेपानी उपलब्धि सम्बन्धी विवरण

विवरण	ईकाइ	२०७९ असारसम्म
पाइप उपलव्धी	कि.मी.	११६५६
इन्टेक निर्माण	वटा	९४७
डिप बोरिङ्ग निर्माण	वटा	२८४
लिफ्ट खा.पा. को सम्पवेल निर्माण	वटा	१४७
पाइप लाइन जडान (ट्रान्समिसन)	कि.मी.	१७१७
पाइप लाइन जडान (डिष्ट्रिव्यूसन)	कि.मी.	४८७२
फेरोसिमेन्ट टङ्कि निर्माण	वटा	८७४
आर.सि.सी. पानी टङ्की	वटा	१२३१
धारा निर्माण (सार्वजनिक)	वटा	७१
धारा निर्माण (निजि)	वटा	८४१५६
आयोजना सम्पन्न	वटा	२३४
लाभान्वित घरधुरी	वटा	८४८२१
लाभान्वित जनसंख्या	जना	४५५८८४

स्रोतः खानेपानी, ग्रामिण तथा शहरी विकास मन्त्रालय, २०८०

सामाजिक संरक्षण

९.३ प्रदेश सरकारले सामाजिक सुरक्षा र संरक्षणतर्फ गरिब तथा असहायको उपचारका लागि मृगौला, मुटु र क्यान्सर जस्ता प्राणघातक र असाध्य रोगको उपचारार्थ आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा ९१२ जनालाई १ करोड २४ लाख र चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० चैत्रसम्ममा १,७५२ जना बिरामीको लागि रु. २ करोड ८८ लाख भुक्तानी भएको र रु. ८ करोड ६ लाख थप दायित्व समेत सिर्जना भएको छ।

९.४ आर्थिक वर्ष २०७७/७८ देखि चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० को चैत्रसम्म दम तथा ब्रोन्काइटिस रोगको उपचारार्थ ८ हजार ४ सय ९५ जनालाई सेवा प्रदान गरेबापत प्रदेश सरकारले रु. ३ करोड २५ लाख भुक्तानी गरेको छ।

९.५ चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० बाट शुरु भएको निःशुल्क रक्तसञ्चार सेवाबाट ३ हजार ७ सय जना बिरामीले उपचार लिई प्रदेश सरकारले रु. ९६ लाख भुक्तानी गरेको छ।

९.६ थारु समुदायमा मुख्य स्वास्थ्य समस्याको रूपमा रहेको सिकलसेल्स रोगको ९ हजार ४ सय ७७ जनाको परीक्षण गर्दा २ हजार ६ सय ४७ जना सिकलसेल्स पोजेटिभ र १ सय ८२ जना थालासेमिया पोजेटिभ बिरामीको उपचार गर्दा रु. १ करोड ३० लाख ८३ हजार प्रदेश सरकारले भुक्तानी गरेको छ।

९.७ महिला तथा बालबालिकाको विकासको क्षेत्रमा प्रदेश सरकारबाट विभिन्न कार्यक्रम सञ्चालन हुँदै आएका छन्। हिंसा प्रभावित महिला, समस्यामा परेका बालबालिकाको उद्दार तथा पुनःस्थापनाको कार्य हुँदै आएको छ। आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा २ हजार २ सय ५८ हिंसा प्रभावित महिला/बालबालिकालाई सेवा प्रदान गरिएको छ। पुनर्स्थापना केन्द्रमार्फत् ९ सय १० जना व्यक्तिलाई संरक्षण र उद्दार गरिनुका साथै ५४ सडक बालबालिकाको समेत उद्दार गरिएको छ।

तालिका ९(घ): लुम्बिनी प्रदेशको सामाजिक संरक्षण सम्बन्धी कार्यक्रमको विवरण

विवरण	२०७५/७६	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०*
हिंसा प्रभावित महिला/बालबालिकालाई सेवा प्रदान सङ्ख्या	३२२४	३४१८	३५३०	३४५०	२२५८
पुनर्स्थापना केन्द्र मार्फत संरक्षण र उद्दार गरिएको सङ्ख्या	७००	७५०	९७५	८५०	९१०
उद्दार गरिएका सडक बालबालिकाको सङ्ख्या	४३	४९	८०	३५	५४

स्रोत: सामाजिक विकास मन्त्रालय, लुम्बिनी प्रदेश, २०८० * चैत

जनसाङ्ख्यिक संरचना

९.१ राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार नेपालको जनसङ्ख्या २ करोड ९१ लाख ६४ हजार ५ सय ७८ रहेको छ जसमध्ये पुरुष ४८.९ प्रतिशत र महिला ५१.१ प्रतिशत रहेका छन्। लुम्बिनी प्रदेशको कुल जनसङ्ख्या ५१ लाख २२ हजार ७८ रहेको छ। राष्ट्रिय लैङ्गिक अनुपात र प्रदेशको अनुपात क्रमशः ९५.६ र ९२.०१ रहेको छ ।

९.२ पछिल्लो दश वर्षको अवधिमा प्रदेशको जनसङ्ख्या १३.८४ प्रतिशतले बढेको छ। प्रदेशको औसत वार्षिक जनसङ्ख्या वृद्धिदर १.२४ प्रतिशत रहेको छ जुन राष्ट्रिय औसत ०.९२ भन्दा उच्च रहेको छ। कुल जनसङ्ख्यामध्ये ४७.९ प्रतिशत अर्थात् २४ लाख ५४ हजार ४ सय ८ पुरुष र ५२.१ प्रतिशत अर्थात् २६ लाख ६७ हजार ६ सय ७० महिला रहेका छन्।

९.३ प्रदेशको सबैभन्दा बढि र कम जनसङ्ख्या भएको जिल्ला क्रमशः रूपन्देही र रुकुम पूर्व रहेका छन्। लैङ्गिक अनुपात सबैभन्दा बढि र कम भएको जिल्ला बाँके ९६.८३ र प्युठान ८१.४३ रहेका छन्। पछिल्लो १० वर्षमा लुम्बिनी प्रदेशभित्र रूपन्देही जिल्लाको जनसङ्ख्या बृद्धिदर सबैभन्दा उच्च रहँदा पहाडी जिल्ला गुल्मी, पाल्पा र अर्घाखाँचीको जनसङ्ख्या घटेको छ।

९.४ राष्ट्रिय जनगणना, २०६८ मा प्रदेशमा बसोबास गर्ने परिवारको सङ्ख्या ८ लाख ८५ हजार २ सय ३ रहेकोमा राष्ट्रिय जनगणना, २०७८ अनुसार ११ लाख ४१ हजार ९ सय २ पुगेको छ। यस अवधिमा रूपन्देहीमा बसोबास गर्ने परिवारको सङ्ख्याको बृद्धिदर सबैभन्दा बढि र गुल्मीको सबैभन्दा कम रहेको छ।

९.५ लुम्बिनी प्रदेशभित्र नगरपालिकामा बसोबास गर्ने जनसङ्ख्या ५५.२ प्रतिशत र गाउँपालिकामा बसोबास गर्ने जनसङ्ख्या ४४.८ प्रतिशत रहेको छ। प्रदेशका ३६ नगरपालिकामध्ये घोराही

उप-महानगरपालिकाको जनसङ्ख्या सबैभन्दा बढी २ लाख ५ सय ३० र भूमिकास्थान नगरपालिकाको जनसङ्ख्या सबैभन्दा कम २८ हजार १ सय ९२ रहेको छ।

चार्ट नं. ९(ग) उमेर समूह अनुसारको जनसंख्या पिरामिड : लुम्बिनी प्रदेश, २०६८ र २०७८

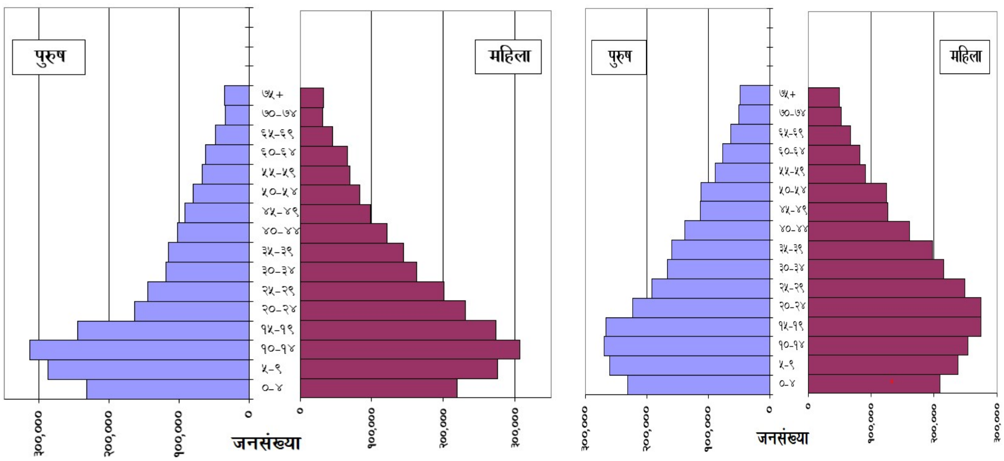

राष्ट्रिय जनगणना, २०६८, राष्ट्रिय जनगणना, २०७८

महामारी नियन्त्रण, रोकथाम तथा उपचार

९.६ कोभिड-१९ महामारीको सङ्क्रमण, रोकथाम, नियन्त्रण तथा उपचारका लागि प्रदेश सरकारबाट चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० चैतसम्म रु.७८ करोड ३३ लाख ३ हजार खर्च भएकोछ। यस अवधिमा उक्त महामारीबाट ३ हजार ४ सय ४४ को मृत्यु भएकोमा प्रदेश सरकारले मृतकको परिवारलाई रु. ३० करोड २९ लाख राहत तथा आर्थिक सहायता वितरण गरेको छ।

९.७ चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा प्रदेशमा बाढी, पहिरो, आगलागी जस्ता ७ सय ५८ घटना भई ४ सय ३२ जनाको मृत्यु हुनाका साथै १ सय ७४ जना घाइते भएका छन्।

तालिका ९(ङ): लुम्बिनी प्रदेशका जिल्लाहरुमा विभिन्न प्रकोप तथा घटनाबाट मृत्यु तथा घाइतेको सङ्ख्या

जिल्ला	घटना सङ्ख्या	मृत्यु सङ्ख्या			घाईते सङ्ख्या
		पुरूष	महिला	जम्मा	
रुकुम पूर्व	१९	५	४	९	७
रोल्पा	४४	१४	४	१८	१०
गुल्मी	३३	२०	५	२५	५
प्यूठान	६७	१७	८	२५	१२
आर्घाखाँची	५४	११	७	१८	४
पाल्पा	२६	१६	८	२४	५
नवलपरासी पश्चिम	५३	१४	५	१९	१०
रुपन्देही	३९	३१	८	३९	८
कपिलवस्तु	१३३	३१	१९	५०	२३
दाङ्ग	१२४	६१	३१	९२	५२
बाँके	७६	४०	११	५१	१०
बर्दिया	९०	४६	१६	६२	२८
जम्मा	७५८	३०६	१२६	४३२	१७४

स्रोत: प्रदेश मामिला सूचना केन्द्र, २०८०

९.८ चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० को बैशाखसम्म लुम्बिनी प्रदेशभित्र ३ हजार १ सय ४ सडक दुर्घटनामा परी २ सय ७७ जनाले ज्यान गुमाएका छन्। जिल्लागत रूपमा सबैभन्दा बढि सडक दुर्घटना दाङ र सबैभन्दा कम रूकुम पूर्वमा भएका छन्।

तालिका ९(च): सडक दुर्घटना सम्बन्धी जिल्लागत विवरण

जिल्ला	सडक दुर्घटना सङ्ख्या	मृत्यु	घाईते	जम्मा
रुकुम पूर्व	१७	६	४७	५३
रोल्पा	४७	११	१३४	१४५
गुल्मी	९५	८	५८	६६
प्यूठान	३६	१३	२१६	२२९
आर्घाखाँची	३५	६	६१	६७
पाल्पा	५८	२५	१६१	१८६
नवलपरासी पश्चिम	२२६	३३	४२७	४६०
रुपन्देही	४२४	६४	६००	६६४
कपिलवस्तु	४८६	२३	८६२	८८५
दाङ्ग	७२२	३२	१३३६	१३६८
बाँके	३७५	३३	६५५	६८८
बर्दिया	५८३	२३	८१४	८३७
जम्मा	३१०४	२७७	५३७१	५६४८

स्रोतः प्रदेश मामिला सूचना केन्द्र, २०८०

१०. सार्वजनिक सेवा र सुशासन

१०.१ सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई सरल, सहज तथा छरितो बनाई सूचना प्रविधिको उपयोग मार्फत् प्रदेश सरकारबाट प्रदान गरिने सार्वजनिक सेवाको प्रभावकारिता, पारदर्शिता र गुणस्तर अभिवृद्धि भएको छ। लुम्बिनी प्रदेश अन्तर्गतका निकायको सङ्गठन एवम् व्यवस्थापन सर्वेक्षणका आधारमा सङ्गठन संरचना र जनशक्ति निर्धारण गरिएको छ। शासकीय निर्णय तथा कार्यान्वयन प्रक्रियालाई पारदर्शी बनाउन नियमित सूचना प्रवाह, सार्वजनिक सुनुवाई, सामाजिक लेखा परीक्षण जस्ता नवीन शासकीय अभ्यास गर्रिँदै आएको छ। सुशासन प्रवर्द्धनको लागि लुम्बिनी प्रदेश सुशासन ऐन, २०७६, प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐन, २०७४ लगायतका ऐन र नियमावली तर्जुमा भई कार्यान्वयनमा रहेका छन्।

१०.२ प्रदेश योजना आयोग (गठन तथा कार्यसञ्चालन) आदेश, २०७४ बमोजिम लुम्बिनी प्रदेश योजना आयोग गठन भई प्रदेशको सन्तुलित र समष्टिगत विकास र आर्थिक समृद्धि हासिल गर्दै समृद्ध लुम्बिनीः आत्मनिर्भर प्रदेशको सोच पूरा गर्न आवश्यक नीति तथा रणनीतिक योजना निर्माण हुँदै आएकोछ। हाल लुम्बिनी प्रदेशको प्रथम पञ्चवर्षीय योजना (२०७६/७७-२०८०/८१) कार्यान्वयनमा रहेको छ। साथै, गत आर्थिक वर्ष २०७८/७९ देखि लुम्बिनी प्रदेशको दीर्घकालीन रणनीतिक योजना (२०७८/७९-२०८८/८९) समेत कार्यान्वयनमा आएको छ। परियोजना बैंक स्थापना भई आयोजनाको प्रविष्टि कार्य शुरुवात भएको छ। चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा दिगो विकास लक्ष्यको बजेट तथा कार्यक्रममा दिगो विकास लक्ष्यको साङ्केतीकरण स्रोत पुस्तिका, २०७९ समेत तर्जुमा गरिएको छ।

१०.३ प्रदेश सुशासन केन्द्रमार्फत् प्रदेश र स्थानीय तहका जनप्रतिनिधि र कर्मचारीका लागि क्षमता विकासका कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुका साथै प्रदेश र स्थानीय तहमा सुशासन प्रवर्द्धनका लागि अध्ययन, अनुसन्धान र परामर्श सम्बन्धी कार्य हुँदै आएको छ।

सार्वजनिक सेवा

१०.४ प्रदेशमा मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयसहित १० मन्त्रालय, प्रदेश सभा सचिवालय, प्रदेश लोक सेवा आयोग मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय लगायतका संस्था रहेका छ। उल्लिखित निकाय अन्तर्गत जम्मा स्वीकृत दरबन्दी ५ हजार ४१ रहेकोमा केवल २ हजार ३ सय ६४ पदपूर्ति भएको र बाँकी दरबन्दी रिक्त रहेको छ। जसले प्रदेश सरकारबाट हुने सेवा प्रवाहको गति र गुणस्तरमा प्रत्यक्ष असर गरेको छ। प्रदेश निजामती सेवा ऐन र स्थानीय सेवा ऐन तर्जुमाको क्रममा रहेका छन्।

१०.५ वित्तीय जोखिम मूल्याङ्कन कार्यविधि, २०७८ स्वीकृत भई सार्वजनिक वित्त र सेवा प्रवाहको आवधिक रूपमा मूल्याङ्कन गर्ने प्रणालीको विकास भएको छ। वित्तीय सुशासनका लागि बेरुजुको अभिलेख अद्यावधिक गर्ने, फछ्यौंट र सम्परीक्षण कार्यलाई प्रभावकारी बनाउने प्रयास गरिएको छ।

तालिका १०(क): मन्त्रालयगत दरवन्दी र पदपूर्तिको अवस्था (सङ्ख्यामा)

निकाय	दरवन्दी	पदपूर्ति	रिक्त
प्रदेश सभा	८५	२२	६३
प्रदेश लोक सेवा आयोग	३१	२५	६
मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	१२२	६१	६१
आर्थिक मामिला मन्त्रालय	६९	२५	४४
आन्तरिक मामिला, कानून तथा सहकारी मन्त्रालय	७५	२६	४९
कृषि तथा भूमि व्यवस्था मन्त्रालय	५०१	२०३	२९८
खानेपानी, ग्रामिण तथा शहरी विकास मन्त्राल	२९८	१७३	१२५
उद्योग, पर्यटन तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालय	३४४	१८४	१६०
भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय	४५३	२१७	२३६
सामाजिक विकास मन्त्रालय	१६६	१५	१५१
वन तथा वातावरण मन्त्रालय	११६१	९२१	२४०
स्वास्थ्य मन्त्रालय	१७२५	४८६	१२३९
मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय	११	६	५
कुल जम्मा	५०४१	२३६४	२६७७

स्रोतः मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, लुम्बिनी प्रदेश, २०८०

सुशासन

१०.६ नेपाल सरकारको आर्थिक वर्ष २०७९/८० को दिगो विकास लक्ष्य अनुसारको बजेट विनियोजनको अवस्थालाई अध्ययन गर्दा प्रदेशको धेरै कार्यक्षेत्र दिगो विकास लक्ष्यसँग सम्बन्धित रहदा रहदै पनि प्रदेशको बजेट साङ्केतीकरणमा दिगो विकास लक्ष्यमा नपर्ने विनियोजनको अनुपात सुदुरपश्चिम प्रदेश बाहेक अन्य प्रदेशमा निकै उच्च देखिएको छ। प्रदेशको विनियोजित बजेटमा दिगो विकास लक्ष्यसँग सांकेतीकरण नभएको बजेटको अंश सबैभन्दा कम सुदुरपश्चिम प्रदेशमा २२.६१ प्रतिशत देखि सबैभन्दा बढि मधेश प्रदेशमा ८५.८५ प्रतिशत छ।

१०.७ लुम्बिनी प्रदेशको आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा दिगो विकास लक्ष्य साङ्केतीकरण नभएको बजेटको अंश ४१.११ प्रतिशत छ। दिगो विकास लक्ष्य सांकेतीकरण सम्बन्धी स्पष्टताको अभावमा दिगो विकाससँग प्रत्यक्ष सम्बन्धित कार्यक्रम समेत कुनै लक्ष्य नपर्ने गरी साङ्केतीकरण भएको कारणले यस्तो अवस्था देखिएको हो।

तालिका १०(ख): आ.व. २०७९/८० मा प्रदेशहरुको दिगो विकास लक्ष्यहरुमा गरेको बजेट विनियोजन

दिगो विकास लक्ष्य	कोशी	मधेश	बागमती	गण्डकी	लुम्बिनी	कर्णाली	सुदुरपश्चिम
०	५८.८४	८५.८५	६९.९	७३.४५	४१.११	५४.१२	२२.६१
१	२.५३	०	०	०.२४	०.५४	१३.२६	६.०८
२	५.३९	०.१	१.४४	०.२८	७.७२	१.९६	२.५७
३	०	७.८३	१.६२	६.९१	७.२९	१०.४३	६.७१
४	०	०.२५	०.१४	०.११	३.३६	४.४९	५.८४
५	०	०	०	०	०.४	०.८९	३.५४
६	१.०३	०.२९	०.३५	५.२	३.७२	०.४८	७.०९
७	०.०३	०.०२	०.०१	०	०.२३	०.०३	०
८	०.१२	०.०१	०.०६	०.१६	०.८५	२.२४	२२.५४
९	१८.९३	४.२१	२.९६	२.९३	२०.९३	५.७२	३.४५
१०	०.९	०.११	०.०७	०	०.७५	०.१८	१.२८
११	८.३८	०.८३	२१.६७	१	५.८६	०.९६	३.५१
१२	०	०.६	०	४.५५	१.८७	०.०६	०.०६
१३	१.५३	०.१२	१.५२	२.२१४	१.८५	२.८५	११.३५
१५	०.५५	०.२४	०.२५	०.१४	१.३७	०.४८	०.९१
१६	१.३७	०	०	२.७३	१.२५	०.९१	१.४२
१७	०.४१	०	०	०.१७	०.८९	०.९१	१

स्रोतः प्रदेश योजना आयोग, दिगो विकास लक्ष्य सांकेतीकरण पुस्तिका, लुम्बिनी प्रदेश, २०८०

१०.८ लुम्बिनी प्रदेश सरकारले बजेट निर्माण गर्दा दिगो विकास लक्ष्यलाई आधार बनाउँदै आएको र आर्थिक वर्ष २०७६/७७ देखि लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट निर्माण गर्दै आएको छ। आर्थिक वर्ष २०७७/७८ देखि जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी सूचक निर्धारण गरी जलावायु साङ्केतीकरण समेत गर्दिँदै आएको छ।

तालिका १०(ग): लैङ्गिक उत्तरदायी तथा जलवायु परिवर्तन अनुसारको बजेट

आर्थिक वर्ष	लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट			जलवायु परिवर्तन अनुसारको बजेट		
	प्रत्यक्ष लाभ	अप्रत्यक्ष लाभ	तटस्थ	प्रत्यक्ष लाभ	अप्रत्यक्ष लाभ	तटस्थ
२०७४/७५	०	०	०	०	०	०
२०७५/७६	०	०	०	०	०	०
२०७६/७७	१४.२८	३५.३१	५०.४१	०	०	०
२०७७/७८	२१.४६	३२.७३	४५.८१	६	२८.८८	६५.०९
२०७८/७९	३८.६	२९.९९	३१.४१	९.९२	३२.१	५७.९८
२०७९/८०	३८.१	२७.८१	३४.०९	९.५९	३३.४१	५७.०१

स्रोतः आर्थिक मामिला मन्त्रालय, लुम्बिनी प्रदेश, २०८०

अनुसूची

अनुसूचि नं.	विषय	पृष्ठ
लुम्बिनी प्रदेशः एक परिचय		
१.१	नेपाल र लुम्बिनी प्रदेशका विभिन्न सूचकहरुको तुलनात्मक अवस्था	१
प्रादेशिक आर्थिक स्थिति		
२.१	लुम्बिनी प्रदेशको वार्षिक मूल्य अभिवृद्धि (GVA)	२
२.२	औद्योगिक वर्गीकरण अनुसार लुम्बिनी प्रदेशको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको संरचना	३
२.३	औद्योगिक वर्गीकरण अनुसार प्रचलित मुल्यमा प्रदेशको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको संरचना	४
सार्वजनिक वित्त		
३.१	प्रादेशिक स्रोत तथा खर्चको स्थिति	५
३.२	राजस्व स्थिति	६
३.३	वित्तीय हस्तान्तरणको विवरण	७
३.४	वित्तीय सन्तुलनको स्थिति	८
३.५	बजेट विनियोजनको विवरण	९
३.६	आन्तरिक राजस्व सङ्कलनको विवरण	१०
३.७	अनुदान प्राप्ति र खर्चको विवरण	११
३.८	प्रदेश सरकारको चालु र पुँजीगत खर्चको विनियोजन र खर्चको विवरण	१२
३.९	प्रदेश सरकारको आन्तरिक राजस्वको लक्ष्य र प्राप्ति	१२
३.१०	प्रदेश सरकारको स्रोत अनुमान सम्बन्धी विवरण	१३
३.११	प्रदेश सरकारको खर्चको कार्यगत वर्गीकरण	१४
भौतिक पूर्वाधार, उर्जा र सिंचाई		
८.१	प्रदेश भित्रका बिद्युत सब-स्टेसन	१५
८.२	बिद्यमान High Volta Transmission लाइन	१५
८.३	सम्भावित साना जलबिध्युत आयोजना	१६
८.४	प्रदेश भित्रका बिद्युत उत्पादन आयोजना	१६
८.५	ने.बि.प्रा. का क्षेत्रिय कार्यालय मातहत रहेका वितरण प्रणालीको विवरण	१७
८.६	प्रदेशका सम्भावित ठुला जलबिद्युत आयोजना	१८
सामाजिक क्षेत्र		
९.१	भौगोलिक क्षेत्रअनुसार पारिवारिक र जानसाङ्ख्यिक विवरण	१९
९.२	स्थानीय तह अनुसार पारिवारिक र जानसाङ्ख्यिक विवरण	२०
९.३	उमेर समूह अनुसार जनसंख्याको संरचना	२५
९.४	राष्ट्रिय जनगणना, २०७८ को संक्षिप्त विवरण	२६
सार्वजनिक प्रशासन		
१०.१	आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को स्थानीय तहको बजेट तथा खर्च स्थिति	२७

अनुसूची १.१ः नेपाल र लुम्बिनी प्रदेशको तुलनात्मक अवस्था

जनसांख्यिक सुचक	नेपाल	लुम्बिनी
जम्मा जनसंख्या	२९१६४५७८	५१२२०७८
पुरुष	१४२५३५५१	२४५४४०८
पुरुष(%)	४८.८७	४७.९२
महिला	१४९११०२७	२६६७६७०
महिला(%)	५१.१३	५२.०८
लैङ्गिक अनुपात प्रति १०० जना महिलामा पुरुषको संख्या	९५.५९	९२.०१
अन्य लिङ्गीको जनसंख्या	२९२८	४३२
वार्षिक जनसंख्या बृद्धिदर	०.९२	१.२४
सबैभन्दा बढी वार्षिक जनसंख्या बृद्धिदर भएको जिल्ला(%)	भक्तपुर (३.३५)	रुपन्देही (२.३३)
सबैभन्दा कम वार्षिक जनसंख्या बृद्धिदर भएको जिल्ला(%)	रामेछाप (-१.६७)	गुल्मी (-१.२३)
जनघनत्व (प्रतिवर्ग कि.मि. जनसंख्या)	१९८	२३०
कुल परिवार संख्या संस्थागत समेत	६६६६९३७	११४१९०२
परिवारको औसत आकार (%)	४.३७	४.४९
परिवारको औसत आकार सबैभन्दा बढी भएको जिल्ला(%)	रौतहट (५.९४)	कपिलवस्तु (५.६०)
परिवारको औसत आकार सबैभन्दा कम भएको जिल्ला(%)	गोरखा र दोलखा (३.४९)	अर्घाखाँची (३.६५)
नगरपालिकाको कुल जनसंख्या(%)	६६.१७	५५.२
गाउँपालिकाको कुल जनसंख्या(%)	३३.८३	४४.८
घर वा आवासीय एकाइको आफ्नै स्वामित्व(%)	८६	९०.८

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना, २०७८

अनुसूची २.१ : लुम्बिनी प्रदेशको वार्षिक मूल्य अभिवृद्धि (GVA)

प्रचलित मूल्यमा (रू. करोडमा)

उद्योगहरुको वर्गीकरण	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०*
क) कृषि, वन र मत्स्य	१४८७७.१०	१६५९२.५०	१८०१६.५०	१९८१२.४०
खानी र उत्खनन	३२३.००	३२३.१०	३६७.४०	३८२.१०
उद्योग	२८१०.८०	३३५४.२०	३८५५.१०	४०२०.००
बिजुली, ग्याँस, वाष्प तथा वातानुकूलिन आपूर्ति सेवा	२९१.९०	३०१.९०	४१३.६०	४६७.६०
पानी आपूर्ति, ढल निकास, फोहोर व्यस्थापन तथा पुनःउत्पादनका क्रियाकलापहरु	३६९.२०	३८०.३०	३८६.६०	३९५.३०
निर्माण	३७३०.५०	३८८८.७०	४२८३.५०	४५२३.७०
ख) उद्योग क्षेत्र	७५२५.४०	८२४८.२०	९३०६.२०	९७८८.७०
थोक र खुद्रा व्यापार, गाडी तथा मोटरसाइकल मर्मत सेवा	५२०१.९०	५८५५.६०	६९४८.८०	७३०२.२०
यातायात तथा भण्डारण	२६९१.००	२९३०.६०	३८३४.९०	४७५८.००
आवास तथा भोजन सेवा	५९८.४०	६९७.४०	८५७.२०	११०४.१०
सूचना तथा संचार	१२०८.१०	१२९८.२०	१३८०.७०	१४५३.९०
वित्तीय तथा बीमा सेवा	२५८८.८०	२७६०.८०	३१८०.८०	३७८४.६०
घरजग्गा कारोवारको सेवा	२३८५.८०	२४६४.५०	२६४३.६०	२९२४.१०
पेशागत, वैज्ञानिक र प्राविधिक क्रियाकलापहरु	२७८.३०	२९२.१०	३२१.००	३५८.२०
प्रशासनिक तथा सहयोगी सेवाका क्रियाकलाप	१९०.५०	१९९.७०	२०८.४०	२३१.५०
सार्वजनिक प्रशासन तथा रक्षा, अनिवार्य सामाजिक सुरक्षा	४६४४.९०	४८२९.५०	५३५१.९०	६४२३.५०
शिक्षा	५०७८.७०	५२२३.१०	५९४८.००	६७९३.७०
स्वास्थ्य तथा सामाजिक कार्य र अन्य सेवाका क्रियाकलाप	१०१३.३०	१०९६.५०	१२४५.७०	१५११.२०
कला तथा मनोरञ्जन, अन्य सेवा क्रियाकलाप र रोजगारदाता घरपरिवार र आफ्नो उपयोगको लागि वस्तु तथा सेवा उत्पादनका क्रियाकलाप	२४५.५०	२६३.५०	२८८.००	३१८.५०
ग) सेवा क्षेत्र	२६१२५.२०	२७९११.५०	३२२०९.००	३६९६३.५०
आधारभूत मूल्यमा कुल गार्हस्थ उत्पादन (GDP)	४८५२७.६०	५२७५२.००	५९५३१.७०	६६५६४.५०
उत्पादित वस्तुमा खुद कर	६६०४.००	८९२५.३०	१०२५४.५०	९७३२.८०
प्रादेशिक कुल गार्हस्थ उत्पादन (GDP)	**५५१३१.६०**	**६१६७७.४०**	**६९७८६.३०**	**७६२९७.३०**

स्रोतः राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, २०८०

अनुसूची २.२ : औद्योगिक वर्गीकरण अनुसार लुम्बिनी प्रदेशको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको संरचना

प्रतिशतमा

विवरण	आर्थिक वर्ष			
	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०
कृषि, वन र मत्स्य	३०.७	३१.५	३०.३	२९.८
खानी र उत्खनन	०.७	०.६	०.६	०.६
उद्योग	५.८	६.४	६.५	६
बिजुली, ग्याँस, वाष्प तथा वातानुकूलिन आपूर्ति सेवा	०.६	०.६	०.७	०.७
पानी आपूर्ति, ढल निकास, फोहोर व्यस्थापन तथा पुनःउत्पादनका क्रियाकलापहरु	०.८	०.७	०.६	०.६
निर्माण	७.७	७.४	७.२	६.८
थोक र खुद्रा व्यापार, गाडी तथा मोटरसाइकल मर्मत सेवा	१०.७	११.१	११.७	११
यातायात तथा भण्डारण	५.५	५.६	६.४	७.१
आवास तथा भोजन सेवा	१.२	१.३	१.४	१.७
सूचना तथा संचार	२.५	२.५	२.३	२.२
वित्तीय तथा बीमा सेवा	५.३	५.२	५.३	५.७
घरजग्गा कारोवारको सेवा	४.९	४.७	४.४	४.४
पेशागत, वैज्ञानिक र प्राविधिक क्रियाकलापहरु	०.६	०.६	०.५	०.५
प्रशासनिक तथा सहयोगी सेवाका क्रियाकलापहरु	०.४	०.४	०.४	०.३
सार्वनिक प्रशासन तथा रक्षा, अनिवार्य सामाजिक सुरक्षा	९.६	९.२	९	९.७
शिक्षा	१०.५	९.९	१०	१०.२
स्वास्थ्य तथा सामाजिक कार्य र अन्य सेवाका क्रियाकलाप	२.१	२.१	२.१	२.३
कला तथा मनोरञ्जन, अन्य सेवा क्रियाकलापहरु र रोजगारदाता घरपरिवारका क्रियाकलापहरु र आफ्नो उपयोगको लागि घरपरिवारको वस्तु तथा सेवा उत्पादनका क्रियाकलापहरु	०.५	०.५	०.५	०.५

स्रोतः राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, २०८०

अनुसूची २.३ : औद्योगिक वर्गीकरण अनुसार प्रचलित मुल्यमा प्रदेशको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको संरचना

प्रतिशतमा

विवरण	आर्थिक वर्ष			
	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०
कृषि, वन र मत्स्य	३०.७	३१.५	३०.३	२९.८
खानी र उत्खनन	०.७	०.६	०.६	०.६
उद्योग	५.८	६.४	६.५	६
बिजुली, ग्याँस, वाष्प तथा वातानुकूलिन आपूर्ति सेवा	०.६	०.६	०.७	०.७
पानी आपूर्ति, ढल निकास, फोहोर व्यस्थापन तथा पुनःउत्पादनका क्रियाकलापहरु	०.८	०.७	०.६	०.६
निर्माण	७.७	७.४	७.२	६.८
थोक र खुद्रा व्यापार, गाडी तथा मोटरसाइकल मर्मत सेवा	१०.७	११.१	११.७	११
यातायात तथा भण्डारण	५.५	५.६	६.४	७.१
आवास तथा भोजन सेवा	१.२	१.३	१.४	१.७
सूचना तथा संचार	२.५	२.५	२.३	२.२
वित्तीय तथा बीमा सेवा	५.३	५.२	५.३	५.७
घरजग्गा कारोवारको सेवा	४.९	४.७	४.४	४.४
पेशागत, वैज्ञानिक र प्राविधिक क्रियाकलाप	०.६	०.६	०.५	०.५
प्रशासनिक तथा सहयोगी सेवाका क्रियाकलाप	०.४	०.४	०.४	०.३
सार्वनिक प्रशासन तथा रक्षा, अनिवार्य सामाजिक सुरक्षा	९.६	९.२	९	९.७
शिक्षा	१०.५	९.९	१०	१०.२
स्वास्थ्य तथा सामाजिक कार्य र अन्य सेवाका क्रियाकलाप	२.१	२.१	२.१	२.३
कला तथा मनोरञ्जन, अन्य सेवा क्रियाकलाप र रोजगारदाता घरपरिवारका क्रियाकलापहरु र आफ्नो उपयोगको लागि घरपरिवारको वस्तु तथा सेवा उत्पादनका क्रियाकलाप	०.५	०.५	०.५	०.५
जम्मा	**१००.०**	**१००.०**	**१००.०**	**१००.०**

स्रोतः राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, २०८०

अनुसूची ३.१ : प्रादेशिक स्रोत तथा खर्चको स्थिति (रू. लाखमा)

क.सं	विवरण	आर्थिक वर्ष					
		२०७४/७५	२०७५/७६	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०*
१	कुल प्रादेशिक राजस्व र अनुदान (२+३+४)	१०२०५.००	२४५५८७.९४	३३७८७८.१६	३६८०७२.७८	३५३१९७.७०	२१२४१२.२८
२	कुल प्रादेशिक राजस्व	०.००	१०१३४९.२६	९८००६.४९	१२११८३.३९	१४२९९७.५३	८५७६४.७८
	आन्तरिक कर राजस्व (स्थानीयतहबाट प्राप्त समेत)	०.००	१८१४७.७७	१९२९६.२१	२५१३७.९९	३०२५०.७९	१९६६८.२२
	आन्तरिक गैरकर राजस्व (स्थानीयतहबाट प्राप्त समेत)	०.००	१०५०६.५०	८९९७.७१	९४७२.०१	१२७५७.२२	१०००८.८५
	संघबाट बाँडफाँट भई आउने राजस्व	०.००	७२६९४.९९	६९७१२.५७	८६५७३.३९	९९९८९.५२	५६०८७.७१
३	संघीय सरकारबाट प्राप्त अनुदान	१०२०५.००	१३५३४७.२३	१६०६८४.७८	१५०२५८.८५	१५१२४६.३५	६७२४७.६३
४	अन्य प्राप्ति	०.००	८८९१.४५	७९१८६.८९	९६६३०.५४	५८९५३.८२	५९३९९.८७
	गत वर्षको नगद मौज्दात (अनुदान र निकासा फिर्ता सहित)	०.००	८३७२.७१	७८६६८.२२	९६१०२.८१	५८३८७.१७	५८३०५.५१
	बेरुजु	०.००	५१८.७४	५१८.६७	५२७.७३	५६६.६५	१०९४.३६
५	प्रादेशिक खर्च (चालु खर्च+पुँजीगत खर्च)	१९०८.२३	१७०३४१.२६	२५४०७०.७२	३२१०३०.४२	३००५४६.८३	१५०२६७.७८
	चालु खर्च	१२५३.२५	६८६१३.०१	१०६८५७.५९	१३५९८८.१२	१२६४६८.७४	७२६५०.६५
	पारिश्रमिक सुविधा	५८४.०८	१२९६७.९७	२१४३६.५१	२१२७८.६६	२२०६७.८२	१८३३७.९७
	मालसामान तथा सेवाको उपयोग	५५८.६६	२६३८८.५४	२०२७६.५२	३४९८५.४०	४२१५२.२९	२३५९०.०५
	ब्याज र सेवा खर्च	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
	सहायता (सब्सिडी)	०.००	३१६६.४९	३२९८.३२	६६७४.९५	६४७४.७७	२९०१.५०
	अनुदान	२.००	२३५७५.०७	५५४१८.९६	६७४५८.१७	५१८९३.४१	२६९७०.७१
	सामाजिक सुरक्षा	१०१.३३	२३३३.७७	६०९३.२४	५११७.५६	२७८२.२६	५०९.०५
	अन्य खर्च	७.१८	१८१.१७	३३४.०४	४७३.३८	१०९८.१९	३४१.३७
	पुँजीगत खर्च	६५४.९८	१०१७२८.२५	१४७२१३.१३	१८५०४२.३०	१७४०७८.०९	७७६१७.१३
६	बजेट बचत (-)/न्यून (+) (५-१)	-८२९६.७७	-७५२४६.६८	-८३८०७.४४	-४७०४२.३६	-५२६५०.८७	-६२१४४.५०
७	वित्तीय व्यवस्था (कुल) (ङ+च+छ+ज)	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
८	वित्तीय व्यवस्था (खुद)	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
	खुद शेयर तथा ऋण लगानी	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
	ऋण लगानी (ङ)	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
	शेयर लगानी (च)	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
	ऋण र शेयर लगानी फिर्ता	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
	खुद आन्तरिक ऋण	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
	आन्तरिक ऋणको सावाँ भुक्तानी (छ)	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
	आन्तरिक ऋण प्राप्ति	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
	खुद वैदेशिक ऋण	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
	वैदेशिक ऋणको सावाँ भुक्तानी (ज)	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
	वैदेशिक ऋण प्राप्ति	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
	सञ्चित कोष बचत(-)/न्यून(+) (६+८)	-८२९६.७७	-७५२४६.६८	-८३८०७.४४	-४७०४२.३६	-५२६५०.८७	-६२१४४.५०

स्रोतः प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, २०८०

*चैतसम्म

अनुसूची ३.२ :राजस्व स्थिति (रू. लाखमा)

क्र.सं	विवरण	आर्थिक वर्ष					
		२०७४/७५	२०७५/७६	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०*
	कुल प्रादेशिक राजस्व (क+ख+ग)	०.००	१०१३४९.२६	९८००६.४९	१२११८३.३९	१४२९९७.५३	८५७६४.७८
	आन्तरिक राजस्व	०.००	२८६५४.२७	२८२९३.९२	३४६१०.००	४३००८.०१	२९६७७.०७
	आन्तरिक कर राजस्व (क)	०.००	१८१४७.७७	१९२९६.२१	२५१३७.९९	३०२५०.७९	१९६६८.२२
	सवारी साधन कर	०.००	९९८१.३३	१११२७.४६	१४४५५.३२	१५४१७.४९	१२९३३.१०
	घर जग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क	०.००	८१६५.८२	८१३६.७१	१०६६२.१०	१४८०५.८९	६७२४.८६
	मनोरञ्जन कर	०.००	०.००	०.२५	१.६०	८.७६	२.४५
	विज्ञापन कर	०.००	०.६२	३१.७९	१८.१३	१७.६८	७.३४
	कृषि आयमा कर	०.००	०.००	०.००	०.८४	०.९७	०.४७
	अन्य कर राजस्व	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
	आन्तरिक गैरकर राजस्व (ख)	०.००	१०५०६.५०	८९९७.७१	९४७२.०१	१२७५७.२२	१०००८.८५
	सेवा शुल्क दस्तुर	०.००	८६९०.५०	६७४६.१३	७३२७.४०	९९०४.८२	९१०८.८०
	दण्ड जरिवाना	०.००	१४१.६४	५२६.२८	२३४.६५	३२३.७६	८६.६५
	रोयल्टी	०.००	१६७४.३६	१७२५.३०	१९०९.९६	२५२८.६४	८१३.४०
	संघबाट बाँडफाँट भई आउने राजस्व (ग)	०.००	७२६९४.९९	६९७१२.५७	८६५७३.३९	९९९८९.५२	५६०८७.७१
	कर राजस्व	०.००	७०१८५.१६	६६७२७.५७	८३९६२.९०	९७०५५.३६	५६०८७.७१
	मूल्य अभिवृद्धि कर	०.००	५४१७२.५३	५१७१८.२३	६५११७.९०	७३२३४.४५	४०९९७.९५
	अन्तःशुल्क	०.००	१६०१२.६३	१५००९.३४	१८८४५.००	२३८२०.९१	१५०८९.७६
	गैरकर राजस्व (रोयल्टी बाँडफाँटबाट	०.००	२५०९.८३	२९८५.००	२६१०.४९	२९३४.१६	०.००

स्रोतः प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, २०८०

*चैतसम्म

अनुसूची ३.३ : वित्तीय हस्तान्तरणको विवरण (रू. लाखमा)

विवरण	आर्थिक वर्ष					
	२०७४/७५	२०७५/७६	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०*
संघीय सरकारबाट प्राप्त वित्तीय हस्तान्तरण	१०२०५.०	१३५३४७.२	१६०६८४.८	१५०२५८.९	१५१२४६.४	६७२४७.६
वित्तीय समानीकरण	१०२०५.०	६८६९७.०	७५४०१.०	७६३७१.०	८०२५७.०	४२७०८.५
समपूरक	०.०	५१७.७	१५३१.९	३१९२.०	३८२७.९	०.०
सशर्त	०.०	६६१३२.६	८१८४८.६	७०३८७.८	६३८५०.५	२४५३९.१
विशेष	०.०	०.०	१९०३.३	३०८.०	३३११.०	०.०
स्थानीय तहमा वित्तीय हस्तान्तरण	०.०	१८७९३.४	४२३२३.२	५३७२२.६	४२७६४.७	२५८२४.६
वित्तीय समानीकरण	०.०	५०००.०	५०००.०	६०००.१	७०००.०	६३७५.०
समपूरक	०.०	३८५२.१	१४२४७.१	१७४०९.६	१५७८८.२	९०९९.८
सशर्त	०.०	९९४१.२	१३४३२.६	१९८७७.९	११३९०.१	५६२८.८
विशेष	०.०	०.०	९६४३.५	१०४३५.०	८५८६.५	४७२१.०

स्रोतः प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, २०८०

*चैतसम्म

अनुसूची ३.४ : वित्तीय सन्तुलनको स्थिति (रू. लाखमा)

विवरण	आर्थिक वर्ष				प्रतिशत परिवर्तन		
	२०७५/७६	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन	५४०००१८.९	५५१३१६०.६	६१३५८०४.७	६९७८६२७.०	२.१	११.३	१३.७
प्रादेशिक खर्च	१७०३४१.३	२५४०७०.७	३२१०३०.४	३००५४७.०	४९.२	२६.४	-६.४
चालु खर्च	६८६१३.०	१०६८५७.६	१३५९८८.१	१२६४६८.९	५५.७	२७.३	-७.०
पुँजीगत खर्च	१०१७२८.३	१४७२१३.१	१८५०४२.३	१७४०७८.१	४४.७	२५.७	-५.९
प्रादेशिक राजस्व	१०१३४९.३	९८००६.५	१२११८३.४	१४२९९७.५	-३.३	२३.६	१८.०
आन्तरिक राजस्व	२८६५४.३	२८२९३.९	३४६१०.०	४३००८.०	-१.३	२२.३	२४.३
बाँडफाँटबाट प्राप्त राजस्व	७२६९५.०	६९७१२.६	८६५७३.४	९९९८९.५	-४.१	२४.२	१५.५
संघबाट भएको वित्तीय हस्तान्तरण	१३५३४७.२	१६०६८४.८	१५०२५८.९	१५१२४६.४	१८.७	-६.५	०.७
अन्य प्राप्ति	८८९१.५	७९१८६.९	९४०२०.०	५८९५३.८	७९०.६	१८.७	-३७.३
प्रादेशिक आय	२४५५८७.९	३३७८७८.२	३६५४६२.३	३५३१९७.७	३७.६	८.२	-३.४
बजेट बचत(+)/न्यून(-)	७५२४६.७	८३८०७.४	४४४३१.९	५२६५०.८	११.४	-४७.०	१८.५
प्रादेशिक सञ्चित कोष बचत(+)/न्यून(-)	७५२४६.७	८३८०७.४	४४४३१.९	५२६५०.८	११.४	-४७.०	१८.५
राजस्व सन्तुलन बचत(+)/न्यून(-)	३२७३६.३	-८८५१.१	-१४८०४.७	१६५२८.७	-१२७.०	६७.३	-२११.६

स्रोतः प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, २०८०

*चैतसम्म

अनुसूची ३.५ : बजेट विनियोजनको विवरण (रू. लाखमा)

विवरण	आर्थिक वर्ष					
	२०७४/७५	२०७५/७६	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०
चालु बजेट	५५४४.४७	९९६५९.०२	१२२७०७.५६	१२५९२४.९८	१४९३४८.४३	१३३२७६.५२
पुँजीगत बजेट	४६६०.५३	१६६२४३.९८	१८५७६४.७९	१८६१९९.५२	२११७९९.६१	२४४७७०.४८
स्थानीय तहमा वित्तीय हस्तान्तरण	०	१५०००	५५६९५.६५	५१४००.५	४८४४८.९६	४८३१०
कुल बजेट	१०२०५	२८०९०३	३६४१६८	३६३५२५	४०९५९७	४२६३५७

स्रोतः आर्थिक मामिला मन्त्रालय, लुम्बिनी प्रदेश, २०७९

अनुसूची ३.६ : आन्तरिक राजस्व सङ्कलनको विवरण (रू. लाखमा)

राजस्व संकेत	राजस्व शिर्षक	आर्थिक वर्ष				चैतसम्म	
		२०७५/७६	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७८/७९	२०७९/८०
११११४	कृषि आयमा लाग्ने कर	०	०	०.८४	०.९७	०.६५	०.४७
१४१५१	सरकारी सम्पतीको वहालबाट प्राप्त	१५.९६	२६.६	३९.७३	३३.४७	१९.२२	१९.८२
१४२११	कृषि उत्पादनको बिक्रीबाट प्राप्त	११७.३३	१३४.४५	१४८.३८	१४४.७४	८९.३७	९४.७५
१४२१२	सरकारी सम्पतीको बिक्रिबाट प्राप्त	७.९७	८.०९	९.६४	९.४४	५.१५	६.५०
१४२१३	अन्य बिक्रीबाट प्राप्त रकम	२.५४	०.००२	०.७६	०.०८	०.०८	०.००
१४२१७	नहर तथा कुलो उपयोग वापतको शुल्क	१.२२	०.२६	०.०७	०.३५	०.०६	०.०७
१४२१९	अन्य सेवा शुल्क तथा बिक्री	१०५.६७	२२१.१७	४.३	११.३४	१०.८६	०.५४
१४२२३	शिक्षा क्षेत्रको आम्दानी	१.१८	४.१९	२.८५	७.९	५.९७	१.३४
१४२२४	परीक्षा शुल्क	२४.८४	१०.९८	१७४.२१	२८७.१६	२८३.९०	१२३६.८६
१४२२५	यातायात क्षेत्रको आम्दानी	१३८३.६४	११०६	७३५.३७	७८७.६९	५७१.९१	६९८.८७
१४२२९	अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क	४५७.०४	५१६.६१	५७०.९३	४५८.०६	३७५.२५	३२१.६०
१४२४९	अन्य दस्तुर	१.५८	०	०	०	०.००	०.००
१४२५३	व्यावसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर	१४००.३८	१०५८.५४	८०८.४५	७४१.४७	६४३.३०	५८०.९२
१४२५५	टेलिभिजन सञ्चालन दस्तुर	०	८	८	०	०.००	०.००
१४२५६	चालक अनुमति पत्र र सवारी	५१८६.१६	३६५१.९६	४८५५.४९	६४६९.३३	४९१२.३०	५२२९.६९
१४२६४	वन क्षेत्रको आय	०	९.५३	४.२७	९९३.३७	६६६.६८	९३४.९०
१४३११	न्यायिक दण्ड,जरिवाना र जफत	०	०.३४	०.१४	१.८८	१.६३	०.९१
१४३१२	प्रशासनिक दण्ड जरिवाना र जफत	१४१.६४	४७६.४९	२२६.२१	२५५.४३	१३५.९६	८३.५६
१४३१३	धरौटी सदरस्याहा	०	४९.४५	८.३	६५.१९	२१.८२	२.१८
१४५२९	अन्य राजस्व	०.९४	१.६	४.९३	३२.९४	२.९५	२.७६
१५१११	बेरुजु	५१८.७४	५१८.६७	५२७.७३	५६२.५२	४०७.४५	१०९४.३६
१५११२	निकासा फिर्ता	०	३३१.५३	२२१३.२१	२६४३.४७	२४८७.१९	९७८.८८
१५११३	अनुदान फिर्ता	०	३०८८.६८	१००८१.९	९१३४.२३	८९१२.०३	४६७५.७६
११४५६	सवारी साधन कर	९९८१.३३	१११२७.४६	१४४५५.३२	१५४१२.५२	१३१७०.८९	१२९३३.१०
११३१५	घरजग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुर	८१६५.८२	८१३६.७१	१०६६२.१	१४८०५.८९	१०२९७.९६	६७२३.८६
११४७१	मनोरञ्जन कर	०	२.५	१.६	८.७६	३.६०	२.४५
११४७२	विज्ञापन कर	०.६२	३१.७९	१८.१३	१७.६८	५.१८	७.३४
१४१५७	दहत्तर बहत्तरको विक्रि आय	१६५८.३५	१६९८.७	१८७०.२३	२४९५.१७	११४३.८५	७९३.५८
	जम्मा	२९१.७३	३२२.२०	४७४.३३	५५३.८१	४४१.७५	३६४.२५

स्रोतः प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, २०८०

*चैतसम्म

अनुसूची ३.७ : अनुदान प्राप्ति र खर्चको विवरण (रू. लाखमा)

अनुदान	२०७४/७५	२०७५/७६	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९
संघीय सरकारबाट प्राप्त अनुदान					
वित्तीय समानीकरण	१०२००.०	६८७००.०	७५४००.०	७६४००.०	८०३००.०
सशर्त	०.०	९६९००.०	८२७००.०	९०५००.०	६९८००.०
समपुरक	०.०	६९००.०	७०००.०	४८००.०	४१००.०
विशेष	०.०	०.०	५७००.०	२१००.०	३३००.०
जम्मा	१०२००.०	१७२५००.०	१७०८००.०	१७३८००.०	१५७५००.०
अनुदानबाट भएको खर्च					
वित्तीय समानीकरण	१९००.०	४७९००.०	३२२००.०	६५८००.०	५९५००.०
सशर्त	०.०	६६१००.०	८१८००.०	७०४००.०	६३९००.०
समपुरक	०.०	५००.०	१५००.०	३२००.०	३८००.०
विशेष	०.०	०.०	१९००.०	३००.०	३३००.०
जम्मा	१९००.०	११४५००.०	११७४००.०	१३९७००.०	१३०५००.०

स्रोतः प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, २०८०

अनुसूची-३.८ प्रदेश सरकारको चालु र पुँजीगत खर्चको विनियोजन र खर्चको विवरण

(रकम रु. करोडमा)

क्र.सं.	वजेट	२०७४/७५ मा बिनियोजन रकम	२०७४/७५ मा खर्च	२०७५/७६ मा बिनियोजन रकम	२०७५/७६ मा खर्च	२०७६/७७ मा बिनियोजन रकम	२०७६/७७ मा खर्च	२०७७/७८ मा बिनियोजन रकम	२०७७/७८ मा खर्च	२०७८/७९ मा बिनियोजन रकम	२०७८/७९ मा खर्च	२०७९/८० मा बिनियोजन रकम	२०७९/८० मा खर्च
१	चालु	५५	१२	९९७	४९८	१३४६	६४६	१२५९	८२३	१३६५	८३६	१३३३	४८५
२	पुँजीगत	४७	७	१६६२	१०१७	१८५८	१४७२	१८६२	१८५०	२२४७	१७४१	२४४८	७७६
३	वित्तीय हस्तान्तरण०		०	१५०	१८८	४३८	४२३	४८४	५३७	४८४	४२८	४८३	२४२
जम्मा (रु. हजारमा)		१०२	१९	२८०९	१७०३	३६४२	२५४१	३५३५	३२१०	४०९६	३००५	४२६४	१५०३

स्रोतः आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय, प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, लुम्बिनी प्रदेश

नोटः- बिनियोजित बजेटमा प्रदेश सभाबाट पारित भएको सुरु विनियोजन रकम र खर्चमा यथार्थ खर्च रकम उल्लेख गरिएकोले आर्थिक वर्षको विचमा संघबाट बजेट थप भएको तथा रकमान्तरबाट थपघट भएको कारण विनियोजित रकम भन्दा बढी खर्च भएको हो

अनुसूची-३.९ प्रदेश सरकारको आन्तरिक राजस्वको लक्ष्य र प्राप्ति

(रकम रु. करोडमा)

२०७५/७६ को लक्ष्य	२०७५/७६ को प्राप्ति	२०७६/७७ को लक्ष्य	२०७६/७७ को प्राप्ति	२०७७/७८ को लक्ष्य	२०७७/७८ को प्राप्ति	२०७८/७९ को लक्ष्य	२०७८/७९ को प्राप्ति	२०७९/८० को लक्ष्य	२०७९ चैत्र सम्मको प्राप्ति
	२९२	४६०	३२२	४५०	४७४	९३५	५४९	७३१	३६४

***स्रोतः** प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, लुम्बिनी प्रदेश*

अनुसूची-३.१० प्रदेश सरकारको स्रोत अनुमान सम्बन्धी विवरण

(रकम रु. करोडमा)

क्र.सं.	शिर्षक	२०७४/७५	२०७५/७६	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०
१	सङ्घीय सरकारबाट प्राप्त वित्तीय समानीकरण अनुदान	१०२	७४७	७५४	७६४	८०३	८५४
२	सङ्घीय सरकारबाट प्राप्त सशर्त अनुदान		९६७	७७७	५८१	६३३	८७१
३	सङ्घीय सरकारबाट प्राप्त समपूरक अनुदान		०	८०	४८	७२	७४
४	सङ्घीय सरकारबाट प्राप्त विशेष अनुदान		०	५०	२१	६३	४८
५	बैदेशिक सहायता बापत प्राप्त अनुदान		०	०	०	०	०
६	सङ्घीय सरकारबाट राजस्व बाँडफाँट बापत प्राप्त रकम		९०२	९९१	९४७	९५३	११५४
७	प्राकतिक श्रोतको रोयल्टी बाँडफाँट प्राप्त हुने रकम		११	७५	८९	१००	७०
८	आन्तरिक राजस्व वापत प्राप्त रकम		१८२	४१५	३९१	८७५	६९२
९	आन्तरिक ऋृण वापत प्राप्त हुने रकम		०	०		२०७	१००
१०	गत आ.व. को नगद मौज्दात		०	५००	७९४	३९०	४००
	जम्मा वजेट रकम	१०२	२८०९	३६४२	३६३५	४०९६	४२६३

स्रोतः आर्थिक मामिला मन्त्रालय, लुम्बिनी प्रदेश, २०७९

अनुसूचि ३.११ प्रदेश सरकारको खर्चको कार्यगत वर्गीकरण

प्रतिशतमा

विवरण	आर्थिक वर्ष	चैत्रसम्म	
	२०७८/७९	२०७८/७९	२०७९/८०
सामान्य सार्वजनिक सेवा	२७.३८	३३.९५	३३.२१
सार्वजनिक शान्ति सुरक्षा	०.७३	०.८३	१.०१
आर्थिक मामिला	३७.९७	३३.४४	३३.४१
वातावरण संरक्षण	२.५२	२.७६	२.३६
आवास तथा सामुदायिक सुविधा	१३.१०	११.४०	१३.८२
स्वास्थ्य	९.१८	११.५४	६.८२
मनोरंजन,संस्कृति तथा धर्म	२.९०	०.८५	१.९९
शिक्षा	५.९४	५.०७	७.१३
सामाजिक सुरक्षा	०.२८	०.१६	०.२५
लुम्बिनी प्रदेश	१००.००	१००.००	१००.००

स्रोतः आर्थिक मामिला मन्त्रालय, लुम्बिनी प्रदेश, २०७९

अनुसूचि ८.१: प्रदेश भित्रका विद्युत् सब-स्टेसन

क्र.सं.	१३२ के.भी. सब-स्टेसन	क्षेमता (MVA)
१	कोहलपुर	६०
२	लमही	६०
३	शिवपुर	३५
४	बुटवल	१८९
५	बर्दघाट	३०
६	कुसुम	१२.५

स्रोत: भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय

अनुसूचि ८.२: विद्यमान High VoltaTransmission लाइन

सि.नं.	१३२ के.भी. लाइन	लम्बाई (कि.मि)	कैफियत
१	भरतपुर-कावासोती-बर्दघाट	७०	एकल
२	बर्दघाट-गण्डक	२८	डबल
३	बर्दघाट-बुटवल	८६	डबल
४	बुटवल-काली गण्डकी (निजि क्षेत्र)	११६	डबल
५	बुटवल-शिवपुर-लमही	२३०	डबल
६	लमही-झिमरुक (निजिक्षेत्र)	५०	एकल
७	लमही-कोहलपुर	२५०	डबल
८	कुसुम-हापुरे	२०.३	एकल
९	बुटवल-लुम्बिनी	४४	एकल
१०	गुल्मी-अर्घाखाँची-गोरुसिन्घे	२२०	डबल
११	लमही-घोराही	३८	एकल
१२	घोराही-माडीचौर	८०	डबल

स्रोत: भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय

अनुसूचि ८.३ः सम्भावित साना जलविद्युत आयोजना

क.सं.	जिल्ला	आयोजना	क्षेमता (मे.वा.)
१	गुल्मी	बडीगाड	७
२	गुल्मी	छल्दीखोला	४.९६
३	गुल्मी	अपर बडीगाड	५
४	गुल्मी	हुक्दी	३.६
५	गुल्मी	पानागाड	१.२
६	रोल्पा	बोन्जनखोला	२
७	रोल्पा	चुरियागाड	२.८
८	रोल्पा	कालीगाउँ खोला	२
९	रोल्पा	माडीखोला	३.६
१०	रोल्पा	सिवानखोला	४.९६
११	रोल्पा	लुन्ग्री खोला	१०
१२	रुकुम पुर्व	लहुखोला	४
१३	रुकुम पुर्व	सेर्पूदह	३०.०१
१४	अर्घाखांची	बाणगंगा	३.२
कुल जम्मा			८४.४२

स्रोतः भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय

अनुसूचि ८.४ः प्रदेश भित्रका विद्युत उत्पादन आयोजना

क.सं.	आयोजना	स्थान	जल बिद्युत उत्पादन (मे.वा.)
१	झिमरुक हाइड्रो पावर	झिमरुक नदि, प्युठान	१२.३
२	रिडी हाइड्रो पावर	रिडी खोला, गुल्मी	२.४
३	रुरु हाइड्रो पावर	हुन्दी खोला, गुल्मी	५
४	गण्डक	गण्डक नदि, नवलपरासी	१५
५	तिनाउ हाइड्रो पावर	तिनाउ खोला , पाल्पा	१.७५
कुल			३६.४५

स्रोत: भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय

अनुसूचि ८.५: ने.वि.प्रा. का क्षेत्रिय कार्यालय मातहत रहेका वितरण प्रणालीको विवरण				
क्षेत्रीय कार्यालय	३३/११ के.भी. सब-स्टेसन एम.भी.ए	३३ के.भी.लाइन कि.मि.	११ के.भी.लाइन कि.मि.	०.४ र ०.२२ के.भी. लाइन कि.मि
नेपालगंज	१२०.७	६३५	२५३१	१२२६४
बुटवल	१५९.६	७३३	३३१८	९९६७
कुल	२८०.३	१३६८	५८४९	२२२३१
स्रोतः उ.ज.सि.मन्त्रालय (स्वेतपत्र, २०७५)				

अनुसूचि ८.६: प्रदेशका सम्भावित ठुला जलविद्युत् आयोजना				
क्र.सं.	जिल्ला	आयोजना	क्षेमता (मे.वा.)	कैफियत
१	कपिलबस्तु	राप्ती-कपिलबस्तु डाईवर्सन	४५	
२	पाल्पा	कालिगण्डकी	८७०	
३	पाल्पा	कालिगण्डकी-तिनाउ डाईवर्सन	१०५	
४	गुल्मी	रिडी खोला	९७	
५	गुल्मी	तल्लो बडीगाड	३८०	
६	रुकुम पुर्व	उत्तर गंगा	६००	
७	रोल्पा	माडी	२५३	
८	प्युठान	नौमुरे	२४५	
९	प्युठान	अपर झिमरुक	१००	
१०	प्युठान	तल्लो झिमरुक	१४३	
११	दांग	माडी-दांग डाईवर्सन	८६	
१२	बर्दिया	भेरी-बबई डाईवर्सन	४८	
कुल			२९४२	

स्रोत: भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय, लुम्बिनी प्रदेश, २०८०

अनुसूची ९.१ भौगोलिक क्षेत्रानुसार परिवारिक र जनसाङ्ख्यिक विवरण

क्षेत्र	जम्मा परिवार संख्या	जनसंख्या			परिवारको औसत आकार	लैङ्गिक अनुपात (प्रति सय महिलामा पुरुषको संख्या)	जनघनत्व	जनसंख्या २०६८	वार्षिक जनसंख्या वृद्धिदर (%)	अनुपस्थित (अक्सर विदेशमा बस्ने) जनसंख्या					अपाङ्गता भएको जनसंख्या			५ वर्ष वा सो भन्दा बढी उमेरका साक्षर जनसंख्या (%)		
		जम्मा	पुरुष	महिला						परिवार संख्या	जम्मा जनसंख्या	पुरुष	महिला	प्रतिशत	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
नेपाल	६६६६९३७	२९१६४५७८	१४२५३५५१	१४९११०२७	४.३७	९५.५९	१९८	२६४९४५०४	०.९२	१५५५९६१	२१९०५९२	१७९९६७५	३९०९१७	१००	६४७७४४	३५१३०१	२९६४४३	७६.२५	८३.५५	६९.३७
लुम्बिनी प्रदेश	११४१९०२	५१२२०७८	२४५४४०८	२६६७६७०	४.४९	९२.०१	२३०	४४९९२७२	१.२४	३०८०७३	४२०९०६	३६७६७०	५३२३६	१९.२१	१२०४१४	६५३९९	५५०१५	७८.०८	८५.१८	७१.६६
रुकुम-पूर्व	१२८८६	५६७८६	२७५१६	२९२७०	४.४१	९४.०१	३४	५३१८४	०.६३	२५३२	३१०८	२८६४	२४४	०.१४	२१५६	११७१	९८५	७१.३५	७९.६६	६३.६७
रोल्पा	५२२२१	२३४७९३	१०९८७१	१२४९२२	४.५०	८७.९५	१२५	२२४५०६	०.४३	१५०२८	२००२४	१७८१२	२२१२	०.९१	८९१६	४६९९	४२१७	७५.६३	८३.९९	६८.४५
प्युठान	५६२०३	२३२०१९	१०४१३२	१२७८८७	४.१३	८१.४३	१७७	२२८१०२	०.१६	२३१९७	३१७२०	२९०१५	२७०५	१.४५	६३१७	३३७९	२९३८	८०.१३	८७.८८	७४.००
गुल्मी	६६१२५	२४६४९४	११२०२५	१३४४६९	३.७३	८३.३१	२१५	२८०१६०	-१.२३	२७१८३	४१५५०	३५४७९	६०७१	१.९०	७८३२	४३५६	३४७६	८०.३४	८८.०१	७४.११
अर्घाखाँची	४८४६५	१७७०८६	८०६७२	९६४१४	३.६५	८३.६७	१४८	१९७६३२	-१.०५	२०३६४	२९९३४	२६२७०	३६६४	१.३७	६२४६	३४५६	२७९०	८०.०५	८७.७५	७३.८०
पाल्पा	६५०४९	२४५०२७	११२७६१	१३२२६६	३.७७	८५.२५	१७८	२६११८०	-०.६१	२२९५५	३०६९८	२७७८६	२९१२	१.४०	७७१९	४१३०	३५८९	८३.६७	९०.५१	७७.९७
नवलपरासी - पश्चिम	८२७३८	३८६८६८	१८८१८२	१९८६८६	४.६८	९४.७१	५२७	३३१९०४	१.४७	२१९२४	२७९४२	२४५७०	३३७२	१.२८	९१३८	४९११	४२२७	७७.९७	८६.२७	७०.२१
रुपन्देही	२३८३२०	११२१९५७	५५०४७८	५७१४७९	४.७१	९६.३३	८२५	८८०१९६	२.३३	५८९३५	७९८१८	६७२३३	१२५८५	३.६४	१८२३९	१०१३२	८१०७	८१.२३	८८.३६	७४.४५
कपिलवस्तु	१२१९४६	६८२९६१	३३४६८७	३४८२७४	५.६०	९६.१०	३९३	५७१९३६	१.७०	३१०७२	४३८८१	३९२७३	४६०८	२.००	१२९२२	७१८७	५७३५	७१.८२	७९.६३	६४.३७
दाङ्ग	१६२३१६	६७४९९३	३२०५७३	३५४४२०	४.१६	९०.४५	२२८	५५२५८३	१.९२	४१७९८	५३३९४	४७१९९	६१९५	२.४४	१२८३६	६९४०	५८९६	८१.४०	८७.८५	७५.६७
बाँके	१२९३०७	६०३१९४	२९६७४५	३०६४४९	४.६६	९६.८३	२५८	४९१३१३	१.९७	२२४९२	२९५९४	२५६९७	३८९७	१.३५	१३२५४	७३१२	५९४२	७३.४०	७९.६१	६७.४८
बर्दिया	१०६३२६	४५९९००	२१६७६६	२४३१३४	४.३३	८९.१५	२२७	४२६५७६	०.७२	२०५९३	२९२४३	२४४७२	४७७१	१.३३	१४८३९	७७२६	७११३	७६.८५	८२.९४	७१.५३

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना, २०७८

अनुसूची ९.२: स्थानीय तह अनुसार पारिवारिक र जनसाङ्ख्यिक विवरण

स्थानीय तह	२०६८		२०७८										
	परिवार संख्या	जम्मा जनसंख्या	परिवार संख्या	जम्मा जनसंख्या	पुरुष	महिला	परिवारको औसत आकार	लैङ्गिक अनुपात	वार्षिक जनसंख्या वृद्धिदर (%)	जनघनत्व	साक्षरता दर (प्रतिशतमा)		
											जम्मा	पुरुष	महिला
रुकुम पूर्व													
भूमे गाउँपालिका	३८३५	१८५८९	४२११	१९८२९	९४२०	१०४०९	४.७१	९०.५०	०.६२	७२	७०.५६	७९.६३	६२.५१
पुथा उत्तरगंगा गाउँपालिका	३८६१	१७९३२	४३६८	१८३०८	८९७९	९३२९	४.१९	९६.२५	०.२०	३३	६७.७४	७५.४७	६०.३९
सिस्ने गाउँपालिका	३५०६	१६४९७	४२९९	१८५३४	९०१४	९५२०	४.३१	९४.६८	१.१२	५७	७५.६०	८३.६६	६८.१२
संस्थागत	७	१६६	८	११५	१०३	१२					१००.००	१००.००	१००.००
जम्मा	११२०९	५३१८४	१२८८६	५६७८६	२७५१६	२९२७०	४.४१	९४.०१	०.६३	३४	७१.३५	७९.६६	६३.६७
रोल्पा													
परिवर्तन गाउँपालिका	४०१८	२०७७८	४६८२	२१६७१	९९८५	११६८६	४.६३	८५.४४	०.४०	१३३	७३.८९	८१.२८	६७.६९
लुङग्री गाउँपालिका	४४०२	२३६३१	५४८६	२६३२५	१२०८५	१४२४०	४.८०	८४.८७	१.०४	१९५	६८.९७	७८.८४	६०.८४
माडी गाउँपालिका	३,६५८	१७,९८६	४१३३	१८०५६	८४२१	९६३५	४.३७	८७.४०	०.०४	१४०	७७.४३	८६.०३	६८.९६
रोल्पा नगरपालिका	७१३३	३२७५९	८७४५	३५३७६	१६१५८	१९२१८	४.०५	८४.०८	०.७४	१३१	७९.०३	८६.६७	७२.७४
रुन्टीगढी गाउँपालिका	५६८४	२७९२९	६२२४	२८२९१	१३३४९	१४९४२	४.५५	८९.३४	०.१२	१२२	७८.६५	८६.४८	७१.७७
सुनिल स्मृति गाउँपालिका	५६५७	२८२१३	७००९	३०६१७	१४०९५	१६५२२	४.३७	८५.३१	०.७८	१९६	७४.४६	८४.४२	६६.३०
गंगादेव गाउँपालिका	३४५५	२०००९	४४३३	२१५०३	१००४५	११४५८	४.८५	८७.६७	०.६९	१७३	७७.२६	८४.३९	७१.२०
सुनछहरी गाउँपालिका	३०१६	१६०३४	३५८६	१७२४१	८२९०	८९५१	४.८१	९२.६२	०.७०	६२	७२.०९	८१.४३	६३.४६
थबाङ गाउँपालिका	२१७२	१०८८१	२५५१	१०८५१	५११०	५७४१	४.२५	८९.०१	-०.०३	५७	७३.३३	८२.६८	६५.०७
त्रिवेणी गाउँपालिका	४५४०	२२९५७	५३५७	२३४१२	११०२४	१२३८८	४.३७	८८.९९	०.१९	११४	७६.८७	८३.९२	७०.७२
संस्थागत	२२	३३२९	१५	१४५०	१३०९	१४१					९८.९६	९९.०८	९७.८४
जम्मा	४३७५७	२२४५०६	५२२२१	२३४७९३	१०९८७१	१२४९२२	४.५०	८७.९५	०.४३	१२५	७५.६३	८३.९९	६८.४५
प्यूठान													
ऐरावती गाउँपालिका	४६५०	२२३९२	५११२	२०४२८	९०२९	११३९९	४.००	७९.२१	-०.८८	१३०	७८.१९	८६.४९	७१.८७
गौमुखी गाउँपालिका	४७८५	२५४२१	५५७८	२५९८०	१२०१७	१३९६३	४.६६	८६.०६	०.२१	१८७	७८.२०	८५.२३	७२.३२
झिमरुक गाउँपालिका	५८६८	२७९३१	६५३४	२६१३०	११६३१	१४४९९	४.००	८०.२२	-०.६४	२४४	८१.७८	८८.५९	७६.४९
मल्लरानी गाउँपालिका	४१२०	१७६८६	४१३८	१५६४६	६८४३	८८०३	३.७८	७७.७३	-१.१८	१९५	८०.००	८८.५६	७३.५७
माण्डवी गाउँपालिका	३०६८	१५०५८	३७९४	१५८६३	७०३९	८८२४	४.१८	७९.७७	०.५०	१४०	८१.५५	८९.७५	७५.२२
नौबहिनी गाउँपालिका	५८०९	३०२९२	७१३३	३२६८२	१५०३३	१७६४९	४.५८	८५.१८	०.७३	१५३	७४.१४	८२.४०	६७.२९
प्यूठान नगरपालिका	८९६४	३८४४९	११२३५	४२१३०	१८८७९	२३२५१	३.७५	८१.२०	०.८८	३२७	८४.४६	९१.६१	७८.८३
सरुमारानी गाउँपालिका	३४८४	१८६२७	४४५३	१९७८३	८८३२	१०९५१	४.४४	८०.६५	०.५८	१२५	७९.१५	८६.९८	७३.०२

अनुसूची ९.२: स्थानीय तह अनुसार पारिवारिक र जनसाङ्ख्यिक विवरण

स्थानीय तह	२०६८		२०७८										
	परिवार संख्या	जम्मा जनसंख्या	परिवार संख्या	जम्मा जनसंख्या	पुरुष	महिला	परिवारको औसत आकार	लैङ्गिक अनुपात	वार्षिक जनसंख्या वृद्धिदर (%)	जनघनत्व	साक्षरता दर (प्रतिशतमा) जम्मा	पुरुष	महिला
स्वर्गद्वारी नगरपालिका	६९६८	३०९४०	८२१८	३२०३७	१३५७२	१८४६५	३.९०	७३.५०	०.३३	१४३	८०.९५	८९.४२	७४.९४
संस्थागत	१४	१३०६	८	१३४०	१२५७	८३					९८.७३	९९.०५	९३.९८
जम्मा	४७७३०	२२८१०२	५६२०३	२३२०१९	१०४१३२	१२७८८७	४.१३	८१.४३	०.१६	१७७	८०.१३	८७.८८	७४.००
गुल्मी													
चन्द्रकोट गाउँपालिका	५१२१	२१८२७	५०२९	१८६६२	८४७१	१०१९१	३.७१	८३.१२	-१.५०	१७७	७९.६३	८७.४७	७३.२८
छत्रकोट गाउँपालिका	५३१५	२१४८१	५३०७	१९३५७	८६१७	१०७४०	३.६५	८०.२३	-१.००	२२२	७९.१९	८७.६४	७२.६१
धुर्कोट गाउँपालिका	५३०७	२२४५४	५३८२	१८८१४	८३१२	१०५०२	३.५०	७९.१५	-१.७०	२१८	७८.८४	८६.१८	७३.१९
गुल्मीदरबार गाउँपालिका	५२६६	२२०३७	५२५३	१९२९६	८४०६	१०८९०	३.६७	७७.१९	-१.२७	२४१	८२.१०	९१.१४	७५.३६
इस्मा गाउँपालिका	४७१६	२०९६४	५००९	१८५२९	८४०९	१०१२०	३.७०	८३.०९	-१.१८	२२६	७४.५७	८२.४४	६८.२४
कालिगण्डकी गाउँपालिका	४०९८	१८८७६	३७३६	१५०४४	७०७४	७९७०	४.०३	८८.७६	-२.१८	१४९	७९.६७	८८.६९	७१.८०
मदाने गाउँपालिका	४८५७	२१८९९	५२५३	२००२२	८९७३	११०४९	३.८१	८१.२१	-०.८६	२१२	७७.०२	८५.३७	७०.३९
मालिका गाउँपालिका	४५५०	२१७२९	५२४१	२००७५	९१८८	१०८८७	३.८३	८४.३९	-०.७६	२१७	७७.८९	८६.२०	७०.२१
मुसिकोट नगरपालिका	७०७५	३२८०२	७०९९	२८४५४	१३०९६	१५३५८	४.०१	८५.२७	-१.३६	२४८	८०.६०	८७.५१	७४.८४
रेसुङ्गा नगरपालिका	८३५३	३२५४८	९०१५	३१५५१	१४५५०	१७००१	३.५०	८५.५८	-०.३०	३७७	८५.३७	९१.८०	८०.०२
रुरुक्षेत्र गाउँपालिका	४७०३	१८५८१	४६०७	१६५९७	७६०७	८९९०	३.६०	८४.६२	-१.०८	२४६	८२.७३	९०.२६	७६.४४
सत्यवती गाउँपालिका	५५२६	२३८०७	५१६९	१९४७३	८७९३	१०६८०	३.७७	८२.३३	-१.९३	१६८	८१.८६	८९.२१	७५.९२
संस्थागत	३४	११५५	२५	६२०	५२९	९१					९४.५०	९९.६२	६४.४४
जम्मा	६४९२१	२८०१६०	६६१२५	२४६४९४	११२०२५	१३४४६९	३.७३	८३.३१	-१.२३	२१५	८०.३४	८८.०१	७४.११
अर्घाखाँची													
भुमिकास्थान नगरपालिका	७७२७	३२६४०	७७६०	२८१९२	१२५५२	१५६४०	३.६३	८०.२६	-१.४१	१७७	७६.९१	८५.१८	७०.५४
छत्रदेव गाउँपालिका	६३४१	२५३३५	६२२८	२१६११	९४९५	१२११६	३.४७	७८.३७	-१.५३	२४७	७८.७९	८७.१६	७२.४४
मालारानी गाउँपालिका	६८२४	२८०४४	६७८०	२४१५०	१०७६९	१३३८१	३.५६	८०.४८	-१.४३	२३९	७६.७२	८४.२९	७०.८२
पाणिनी गाउँपालिका	६१५२	२६४२४	६१६१	२२२९१	१००००	१२२९१	३.६२	८१.३६	-१.६३	१४७	७९.८८	८७.८९	७३.५६
सन्धिखर्क नगरपालिका	१०५८१	४१०७९	१२०७०	४२४९२	१९४९०	२३००२	३.५२	८४.७३	०.३२	३२८	८४.५०	९१.२७	७८.९५
शितगंगा नगरपालिका	९२०१	४३३७३	९४५०	३७६९१	१७७४९	१९९४२	३.९९	८९.००	-१.३५	६२	७९.९८	८७.६२	७३.३४
संस्थागत	९	७३७	१६	६५९	६१७	४२					९७.८६	९८.०५	९५.००
जम्मा	४६८३५	१९७६३२	४८४६५	१७७०८६	८०६७२	९६४१४	३.६५	८३.६७	-१.०५	१४८	८०.०५	८७.७५	७३.८०
पाल्पा													
बगनासकाली गाउँपालिका	५२७०	२१३६१	५११५	१८४९७	८३९६	१०१०१	३.६२	८३.१२	-१.३८	२२०	८१.७४	९१.०१	७४.१८
माथागढी गाउँपालिका	५०६६	२५०१७	५८२३	२४०५३	१११८४	१२८६९	४.१३	८६.९१	-०.३८	११२	६३.७६	७४.५९	५३.९६

अनुसूची ९.२: स्थानीय तह अनुसार पारिवारिक र जनसाङ्ख्यिक विवरण

स्थानीय तह	२०६८		२०७८								साक्षरता दर (प्रतिशतमा)		
	परिवार संख्या	जम्मा जनसंख्या	परिवार संख्या	जम्मा जनसंख्या	पुरुष	महिला	परिवारको औसत आकार	लैङ्गिक अनुपात	वार्षिक जनसंख्या वृद्धिदर (%)	जनघनत्व	जम्मा	पुरुष	महिला
निस्दी गाउँपालिका	३८९१	२२६११	४१६५	१८१२०	८३४५	९७७५	४.३५	८५.३७	-२.१२	९३	७८.५३	८५.८२	७२.३८
पुर्वखोला गाउँपालिका	४०८५	१९५८९	४१२१	१६०५२	७०९३	८९५९	३.९०	७९.१७	-१.९१	११६	८१.०३	८७.५५	७५.९९
रैनादेवी छहरा गाउँपालिका	६००९	२६४६९	६३३०	२३१४९	१०५११	१२६३८	३.६६	८३.१७	-१.२९	१३२	८२.६०	८८.९१	७७.४७
रम्भा गाउँपालिका	४६२६	२०१९०	४६८९	१७१५५	७५२५	९६३०	३.६६	७८.१४	-१.५६	१८२	७८.६८	८६.९९	७२.३९
रामपुर नगरपालिका	८१३२	३५३९६	११३६३	४०८८३	१८४९७	२२३८६	३.६०	८२.६३	१.३८	३३१	८४.८७	९१.०४	७९.९४
रिब्दीकोट गाउँपालिका	४६४७	१८७७०	४४०२	१५४७३	७०२६	८४४७	३.५१	८३.१८	-१.८५	१२४	८०.५८	८८.६४	७४.१०
तानसेन नगरपालिका	१३६४६	५०४०५	१४७८२	५०७९२	२३४१४	२७३७८	३.४४	८५.५२	०.०७	४६३	८९.०५	९४.६२	८४.३८
तिनाउ गाउँपालिका	३८८८	१९०८५	४२०१	१७७७७	८४५१	९३२६	४.२३	९०.६२	-०.६८	८८	८१.९२	८९.२८	७५.३६
संस्थागत	३१	२२८७	५८	३०७६	२३१९	७५७					९६.९३	९६.८४	९७.२१
जम्मा	५९२९१	२६११८०	६५०४९	२४५०२७	११२७६१	१३२२६६	३.७७	८५.२५	-०.६१	१७८	८३.६७	९०.५१	७७.९७
नवलपरासी पश्चिम													
बर्दघाट नगरपालिका	१३४१५	६१४७२	१८५०१	७६७०३	३५६७५	४१०२८	४.१५	८६.९५	२.१२	४७३	८२.५३	८९.२४	७६.८१
पाल्हीनन्दन गाउँपालिका	५८८१	३५४२९	७१८०	३८१८६	१९०१६	१९१७०	५.३२	९९.२०	०.७२	८५५	७१.८८	८२.४९	६१.५१
प्रतापपुर गाउँपालिका	७३८६	४५२४१	९७०२	४९८९७	२४८१२	२५०८५	५.१४	९८.९१	०.९४	५७०	७२.९०	८२.३५	६३.६४
रामग्राम नगरपालिका	१०२८२	५६८४५	१३१३७	६४०१७	३१६५६	३२३६१	४.८७	९७.८२	१.१४	४९९	७७.६५	८७.६२	६७.९९
सरावल गाउँपालिका	६६३३	३७४१८	८७४५	४२२०७	२०५३७	२१६७०	४.८३	९४.७७	१.१६	५७७	७४.४६	८३.३४	६६.१४
सुनवल नगरपालिका	१२०१८	५५७९०	१७४१८	७२०८५	३३७९३	३८२९२	४.१४	८८.२५	२.४६	५१८	८३.८९	९०.४०	७८.३०
सुस्ता गाउँपालिका	६२३०	३५८९०	८०२६	४०६५५	१९७०४	२०९५१	५.०७	९४.०५	१.२०	३६२	७३.०२	८१.२५	६५.३३
संस्थागत	१४	३८१९	२९	३११८	२९८९	१२९					९८.१७	९८.०९	१००.००
जम्मा	६१८५९	३३१९०४	८२७३८	३८६८६८	१८८१८२	१९८६८६	४.६८	९४.७१	१.४७	५२७	७७.९७	८६.२७	७०.२१
रुपन्देही													
बुटवल उपमहानगरपालिका	३४०९७	१३८७४२	५०५६५	१९४३३५	९४८४९	९९४८६	३.८४	९५.३४	३.२३	१९१३	९१.३१	९५.२३	८७.६३
देवदह नगरपालिका	११४१०	५३५२३	१७३००	७२४५७	३४०३३	३८४२४	४.१९	८८.५७	२.९१	५२९	८३.१३	८९.७३	७७.४०
गैडहवा गाउँपालिका	७२८५	४७५६५	९९४७	५६१४९	२७८४७	२८३०२	५.६४	९८.३९	१.५९	५८०	७१.३०	८१.९९	६०.८९
कन्चन गाउँपालिका	७०८४	३३०७२	१०४४०	४२५२८	१९४०८	२३१२०	४.०७	८३.९४	२.४१	७२७	८३.०५	८९.७६	७७.५६
कोटहीमाई गाउँपालिका	५५९३	४१००६	७५३५	४५९७५	२३१३९	२२८३६	६.१०	१०१.३३	१.१०	७८९	६८.७४	७९.००	५८.४०
लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका	९९४६	७२४९७	१३६२१	८७३८३	४३१६४	४४२१९	६.४२	९७.६१	१.७९	७७९	७१.१४	८०.५६	६२.०६
मर्चवारी गाउँपालिका	५२६३	३८७७६	६९२१	४०८८०	२०४९९	२०३८१	५.९१	१००.५८	०.५१	८४२	६८.६९	७९.२२	५८.०९
मायादेवी गाउँपालिका	६८१०	४७१५६	९९९०	५६१७०	२८३५५	२७८१५	५.६२	१०१.९४	१.६८	७७५	७२.५५	८१.१६	६४.४९
ओमसतिया गाउँपालिका	५७८७	३४१९१	८०८२	४११४१	२०४५२	२०६८९	५.०९	९८.८५	१.७८	८४८	७८.२४	८६.६७	६९.९९

अनुसूची ९.२: स्थानीय तह अनुसार पारिवारिक र जनसाङ्ख्यिक विवरण

स्थानीय तह	२०६८		२०७८								साक्षरता दर (प्रतिशतमा)		
	परिवार संख्या	जम्मा जनसंख्या	परिवार संख्या	जम्मा जनसंख्या	पुरुष	महिला	परिवारको औसत आकार	लैङ्गिक अनुपात	वार्षिक जनसंख्या वृद्धिदर (%)	जनघनत्व	जम्मा	पुरुष	महिला
रोहिणी गाउँपालिका	५६५७	३७१७५	७५२६	४३३२७	२१८६५	२१४६२	५.७६	१०१.८८	१.४७	६७०	७२.३१	८२.९८	६१.४६
सैनामैना नगरपालिका	१२३९२	५५८२२	१९४४५	७८३९३	३६४४१	४१९५२	४.०३	८६.८६	३.२६	४८३	८४.९०	९०.८८	७९.८५
सम्मरीमाई गाउँपालिका	५१२०	३८३०५	७२४२	४३०४४	२१५११	२१५३३	५.९४	९९.९०	१.१२	८४८	६९.३४	७८.०१	६०.७३
सिद्धार्थनगर नगरपालिका	१२४९७	६३४८३	१५८७१	७४४३६	३७२४९	३७१८७	४.६९	१००.१७	१.५३	२०६६	८६.१२	९२.५०	७९.७९
सियारी गाउँपालिका	६७९२	३८४६६	९०१९	४४९८५	२२०२२	२२९६३	४.९९	९५.९०	१.५०	६८०	७८.८२	८८.००	७०.१७
शुद्धोधन गाउँपालिका	६१४५	३४६३८	८६७६	४१९०७	२०५७०	२१३३७	४.८३	९६.४१	१.८३	७२७	८१.२५	८८.७१	७४.१६
तिलोत्तमा नगरापालिका	२१९५७	१००१४९	३५९९१	१४९४७९	७१५२६	७७९५३	४.१५	९१.७६	३.८४	११८५	८८.०९	९३.३७	८३.३४
संस्थागत	८१	५६३०	१४९	९३६८	७५४८	१८२०					९३.२३	९४.४५	८८.०४
जम्मा	१६३९१६	८८०१९६	२३८३२०	११२१९५७	५५०४७८	५७१४७९	४.७१	९६.३३	२.३३	८२५	८१.२३	८८.३६	७४.४५
कपिलवस्तु													
बाणगंगा नगरपालिका	१५९६५	७५२४२	२३३२५	९६७१४	४५४०७	५१३०७	४.१५	८८.५०	२.४१	४१४	८१.४४	८८.१९	७५.६१
विजयनगर गाउँपालिका	५६७०	३६९३७	७०५९	४३२९१	२१४१०	२१८८१	६.१३	९७.८५	१.५२	२५०	६४.२५	७१.९४	५६.७४
बुद्धभूमि नगरपालिका	११५२१	६४९४९	१५३७९	७६५०७	३६९५१	३९५५६	४.९७	९३.४१	१.५७	२०९	७१.४८	७९.६८	६३.९०
कपिलवस्तु नगरपालिका	१२०९४	७६३९४	१५३८२	८८८७४	४३९९८	४४८७६	५.७८	९८.०४	१.४५	६४९	७३.०७	८१.५३	६४.८६
कृष्णनगर नगरपालिका	८५२१	६२३६०	१०६७०	७०१११	३५१२१	३४९९०	६.५७	१००.३७	१.१२	७२५	६७.०१	७३.५६	६०.४०
महाराजगञ्ज नगरपालिका	७९७७	५४८००	९८२०	६४६४५	३२५३६	३२१०९	६.५८	१०१.३३	१.५९	५७६	६७.६६	७६.२४	५८.९९
मायादेवी गाउँपालिका	६५०७	४८२१८	८४४३	५५९७२	२७१२४	२८८४८	६.६३	९४.०२	१.४३	६३२	७२.५५	८१.१६	६४.४९
शिवराज नगरपालिका	११२५०	६६७८१	१६२४१	८४८१०	४१३२८	४३४८२	५.२२	९५.०५	२.२९	२९९	७२.६६	८०.०६	६५.७१
शुद्धोधन गाउँपालिका	६३४६	४५२०१	८५४३	५२८६१	२५९६१	२६९००	६.१९	९६.५१	१.५०	५७७	६७.२६	७६.७४	५८.२१
यसोधरा गाउँपालिका	५४१३	३८९५२	६९९९	४४९००	२१८१०	२३०९०	६.४२	९४.४६	१.३६	६६५	६९.३६	७८.१०	६१.१९
संस्थागत	५७	२१०२	८५	४२७६	३०४१	१२३५					९७.०३	९६.०८	९९.३५
जम्मा	९१३२१	५७१९३६	१२१९४६	६८२९६१	३३४६८७	३४८२७४	५.६०	९६.१०	१.७०	३९३	७१.८२	७९.६३	६४.३७
दाङ													
बबई गाउँपालिका	५९४५	२७४६९	७५२७	३०९६८	१४४४६	१६५२२	४.११	८७.४३	१.१५	१२०	७८.०१	८४.९३	७२.१०
बंगलाचुली गाउँपालिका	४७३०	२४२४५	५१३९	२२३७३	९८३२	१२५४१	४.३५	७८.४०	-०.७७	९१	७७.९१	८६.८१	७१.२०
दंगीशरण गाउँपालिका	४४५५	२१४८४	५८२५	२३६६८	१११९७	१२४७१	४.०६	८९.७८	०.९३	२१४	७८.९६	८५.३९	७३.२७
गढवा गाउँपालिका	७२६७	३८५९२	९९६४	४५८९८	२२३०८	२३५९०	४.६१	९४.५७	१.६६	१२८	७७.६९	८३.४९	७२.२८
घोराही उपमहानगरपालिका	३५४१९	१५६१६४	४९७६१	२००५३०	९३८०६	१०६७२४	४.०३	८७.९०	२.४०	३८४	८३.०५	८९.६०	७७.४०
लमही नगरपालिका	९४३२	४७६५५	१३४५८	५९०५०	२८५०१	३०५४९	४.३९	९३.३०	२.०६	१८१	८०.८८	८६.६१	७५.६०
राजपुर गाउँपालिका	४४७३	२५०३७	५८२९	२८३४६	१४०५८	१४२८८	४.८६	९८.३९	१.१९	४९	७६.७८	८३.३०	७०.४४

अनुसूची ९.२: स्थानीय तह अनुसार पारिवारिक र जनसाङ्ख्यिक विवरण

स्थानीय तह	२०६८		२०७८								साक्षरता दर (प्रतिशतमा)		
	परिवार संख्या	जम्मा जनसंख्या	परिवार संख्या	जम्मा जनसंख्या	पुरुष	महिला	परिवारको औसत आकार	लैङ्गिक अनुपात	वार्षिक जनसंख्या वृद्धिदर (%)	जनघनत्व	जम्मा	पुरुष	महिला
राप्ती गाउँपालिका	८०५५	४०७६४	११८२६	५२१२३	२४८१७	२७३०६	४.४१	९०.८८	२.३६	३२४	७९.३७	८५.५८	७३.८३
शान्तिनगर गाउँपालिका	५३२८	२५२०३	६९१९	२७६४१	१२८०१	१४८४०	३.९९	८६.२६	०.८९	२३८	७९.९४	८६.८१	७४.१३
तुल्सीपुर उपमहानगरपालिका	३१२४३	१४१५२८	४६०१८	१७९७५५	८४७६४	९४९९१	३.९१	८९.२३	२.२९	४६७	८३.१४	८९.५७	७७.५२
संस्थागत	६८	४४४२	५०	४६४१	४०४३	५९८					९५.४५	९६.०१	९१.६२
जम्मा	११६४१५	५५२५८३	१६२३१६	६७४९९३	३२०५७३	३५४४२०	४.१६	९०.४५	१.९२	२२८	८१.४०	८७.८५	७५.६७
बाँके													
बैजनाथ गाउँपालिका	११०६६	५४४१८	१६४६९	६९४७२	३२०७३	३७३९९	४.२२	८५.७६	२.३४	४९०	७७.९५	८४.९६	७२.१०
डुडुवा गाउँपालिका	६५९०	३७४६०	८०५१	४३१३५	२१८३२	२१३०३	५.३६	१०२.४८	१.३५	४७३	५५.३९	६३.३३	४७.३०
जानकी गाउँपालिका	६७२४	३७८३९	८८२६	४६१४१	२३३०६	२२८३५	५.२३	१०२.०६	१.९०	७२९	६७.१२	७५.१४	५८.९६
खजुरा गाउँपालिका	१०२८८	५०९६१	१३७०६	६२७८९	२९५७९	३३२१०	४.५८	८९.०७	२.००	६१६	७५.२७	८२.३४	६९.१४
कोहलपुर नगरपालिका	१५४८३	७०६४७	२४१८३	१०१६६७	४८९६८	५२६९९	४.२०	९२.९२	३.४९	५५२	८२.६१	८८.४४	७७.३१
नरैनापुर गाउँपालिका	५९०८	३४९४२	८४८८	४३२०६	२१७३२	२१४७४	५.०९	१०१.२०	२.०४	२५१	४७.८९	५४.८३	४०.९४
नेपालगञ्ज उपमहानगरपालिका	२७८९२	१३८९५१	३४५६५	१६४४४४	८२७५५	८१६८९	४.७६	१०१.३०	१.६२	१९१३	७६.२४	८०.९८	७१.४८
राप्ती सोनारी गाउँपालिका	१०७४२	५९९४६	१४९४६	६६४४५	३१३२७	३५११८	४.४५	८९.२०	०.९९	६४	७४.९८	८१.९८	६८.८६
संस्थागत	८०	६१४९	७३	५८९५	५१७३	७२२					९५.४५	९५.८९	९२.२४
जम्मा	९४७७३	४९१३१३	१२९३०७	६०३१९४	२९६७४५	३०६४४९	४.६६	९६.८३	१.९७	२५८	७३.४०	७९.६१	६७.४८
बर्दिया													
बढैयाताल गाउँपालिका	१०३३३	४७८६८	१२९६१	५२८१८	२४३८४	२८४३४	४.०८	८५.७६	०.९४	४५९	७६.७१	८३.९०	७०.६९
बाँसगढी नगरपालिका	११२१०	५५८७५	१५०९१	६३२५२	२९३०७	३३९४५	४.१९	८६.३४	१.१९	३०७	७९.३१	८५.०९	७४.४६
बारबर्दिया नगरपालिका	१३२६८	६८०१२	१६८९७	७२५३३	३४१२६	३८४०७	४.२९	८८.८५	०.६२	३२१	७९.०६	८४.३९	७४.४१
गेरुवा गाउँपालिका	६१३५	३४८७१	७७६२	३३५१४	१५३६३	१८१५१	४.३२	८४.६४	-०.३८	४२७	७९.५३	८५.२६	७४.७९
गुलरीया नगरपालिका	१३०६४	६६६७९	१६००२	७४५०५	३६७२७	३७७७८	४.६६	९७.२२	१.०७	६३०	७०.०५	७६.६३	६३.७१
मधुवन नगरपालिका	९५६९	४६४३७	१२४४४	५०७३९	२३३१०	२७४२९	४.०८	८४.९८	०.८५	३९१	७६.५२	८२.९१	७१.२१
राजापुर नगरपालिका	१०९१६	५९५५३	१३६५९	६०८३१	२८६०७	३२२२४	४.४५	८८.७८	०.२०	४७९	७७.०९	८२.६५	७२.२३
ठाकुरबाबा नगरपालिका	८६५२	४४३१६	११४६९	४९४२०	२२८७०	२६५५०	४.३१	८६.१४	१.०५	४७३	७७.९६	८४.४९	७२.५०
संस्थागत	२९	२९६५	४१	२२८८	२०७२	२१६					९६.९७	९७.४४	९२.४९
जम्मा	८३१७६	४२६५७६	१०६३२६	४५९९००	२१६७६६	२४३१३४	४.३३	८९.१५	०.७२	२२७	७६.८५	८२.९४	७१.५३

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना, २०७८

अनुसूची ९.३ः उमेर समूह अनुसार जनसंख्याको संरचना

उमेर समूह	नेपाल		लुम्बिनी प्रदेश	
	जम्मा	प्रतिशत	जम्मा	प्रतिशत
१ वर्षभन्दा कम	४११११५९	१.४१	७६४४९	१.४९
०-५ वर्ष	२४३९२८३	८.३६	४३९८४१	८.५९
०-१४ वर्ष	८११५५७५	२७.८३	१४६०८५७	२८.५२
०-१८ वर्ष	१०५७७९६९	३६.२७	१९०९४९८	३७.२८
१६-२४ वर्ष	५१४२३३६	१७.६३	९२६१२१	१८.०८
१६-४० वर्ष	१२४१२१७३	४२.५६	२२०८०५३	४३.११
१६ वर्ष वा सोभन्दा माथि	२०४४१८७५	७०.०९	३५४९७९६	६९.३
१५-५९ वर्ष	१८०७१६८५	६१.९६	३१७१४६२	६१.९२
१५-४९ वर्षका महिला (% कुल महिलामध्ये)	८२३२१८१	५५.२१	१४९९२२०	५६.२
६० वर्ष वा सोभन्दा माथि	२९९७७३१८	१०.२१	४८९७५९	९.५६
६८ वर्ष वा सोभन्दा माथि	१५२४७६३	५.२३	२४७८८६	४.८४

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना, २०७८

अनुसूची ९.४: राष्ट्रिय जनगणना, २०७८ को संक्षिप्त विवरण

जनसांख्यिक सुचक	नेपाल	लुम्बिनी
खानेपानीको मुख्य स्रोत(अक्सर धारा/पाइप प्रयोगगर्ने परिवार)(%)	५७	५७.५
खानेपानीको मुख्यस्रोत (अक्सर काठदाउरा प्रयोगगर्ने परिवार)(%)	५१	५३.७
बत्ती बाल्न अक्सर बिजुली प्रयोग गर्ने परिवार (%)	९२.२	९३.७
शौचालयको सुविधा प्रयोग गर्ने परिवार(%)	९५.५	९४.४
परिवारमा महिलाको नाममा घर वा जग्गा वा दुबै रहेको परिवार (%)	२३.८	२३.४
६ महिना वा सोभन्दा बढी आर्थिक काम गरेका %	४१	३८.७
३-६ महिना आर्थिक काम गरेका %	११.४	१३.१
३ महिना भन्दा कम आर्थिक काम गरेका %	१०.१	११
कुनै पनि आर्थिक काम नगरेको (%)	३७.५	३७.२
आर्थिक कामको औद्योगिक क्षेत्र अनुसार कृषि, वन र माछापालन क्षेत्रमा संलग्न जनसंख्या	५७.३	६०.२
आर्थिक काम नगर्नुको कारण(विद्यार्थी)(%)	४६.९	४७.५
बालबालिकाको जन्मदर्ता सम्बन्धी अवस्था(%)	७४	७२

जनसांख्यिक सुचक	नेपाल	लुम्बिनी
परिवारमा अनुपस्थित (अक्सर विदेशमा बस्ने) व्यक्ति	२१९०५९२	४२०९०६
महिला परिवारमूली (%)	३१.५५	३५.५
वैवाहिक अवस्था (१० वर्ष वा सो भन्दा बढी उमेरका)		
अविवाहित जनसंख्या (%)	३३.१	३२.९
विवाहित जनसंख्या (%)	६१.८	६१.८
विधुर/विधवा (%)	४.५	४.८
पहिलो विवाह गर्दाको उमेर औसत वर्ष (Median Age)	१९	१९
अपाङ्गताको जनसंख्या (%)		
जम्मा (%)	२.२	२.४
पुरुष (%)	२.५	२.७
महिला (%)	२	२.१
साक्षरता दर (५ वर्ष वा सोभन्दा माथि)		
जम्मा (%)	७६.२	७८.१
पुरुष (%)	८३.६	८५.२
महिला (%)	६९.४	७१.७

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना, २०७८

अनुसूची १०.१: आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को स्थानीय तहको बजेट तथा खर्च स्थिति (रू. करोडमा)

सि.नं.	स्थानीय तह	बजेट (रू. करोडमा)				खर्च (रू. करोडमा)				खर्च प्रतिशत
		चालु	पूंजीगत	वित्तीय	जम्मा	चालु	पूंजीगत	वित्तीय	जम्मा	
	लुम्बिनी प्रदेश									
१	बर्दघाट नगरपालिका,नवलपरासी	४९.५५	४२.७२	०.००	९२.२८	४४.३७	३२.०१	०.००	७६.३८	८२.७७
२	रामग्राम नगरपालिका,नवलपरासी	५३.५३	५८.८९	०.००	११२.४२	४१.८४	२७.२९	०.००	६९.१४	६१.५०
३	सुनवल नगरपालिका,नवलपरासी	५५.९१	७८.७५	०.००	१३४.६५	४०.१८	४१.९५	०.००	८२.१४	६१.००
४	सुस्ता गाउँपालिका,नवलपरासी	२६.३६	३५.९३	०.०१	६२.३०	१८.८२	१८.४९	०.००	३७.३०	५९.८८
५	पाल्हिनन्दन गाउँपालिका,नवलपरासी	३३.४३	२३.८०	०.००	५७.२३	२८.९२	१६.९६	०.००	४५.८८	८०.१७
६	प्रतापपुर गाउँपालिका,नवलपरासी	४५.७१	३५.७७	०.००	८१.४८	३६.१०	२४.५५	०.००	६०.६५	७४.४४
७	सरावल गाउँपालिका,नवलपरासी	३१.५३	२७.४१	०.००	५८.९४	२६.४०	१५.९९	०.००	४२.३९	७१.९३
८	बुटवल उप महानगरपालिका,रुपन्देही	१०८.०५	१६५.४४	०.८०	२७४.२९	८६.६५	१२९.४६	०.८०	२१६.९१	७९.०८
९	तिलोत्तमा नगरपालिका,रुपन्देही	७८.३३	१२६.७४	०.००	२०५.०७	६२.६६	८४.६३	०.००	१४७.२९	७१.८२
१०	देवदह नगरपालिका,रुपन्देही	५६.६६	३८.०९	०.००	९४.७५	४३.९९	२७.५४	०.००	७१.५३	७५.५०
११	लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका,रुपन्देही	५२.७१	५०.०९	०.००	१०२.७९	४१.९७	३२.१३	०.००	७४.१०	७२.०८
१२	सिद्धार्थनगर नगरपालिका,रुपन्देही	६०.०७	६४.९३	०.००	१२५.००	४७.२१	४०.२६	०.००	८७.४७	६९.९८
१३	सैनामैना नगरपालिका,रुपन्देही	५०.८८	४७.६२	०.००	९८.५०	३९.७७	३४.०५	०.००	७३.८२	७४.९४
१४	ओमसतिया गाउँपालिका,रुपन्देही	२९.६३	२४.०५	०.००	५३.६९	२४.१७	१९.८५	०.००	४४.०३	८२.०१
१५	कन्चन गाउँपालिका,रुपन्देही	३३.५३	३६.३२	०.००	६९.८५	२८.७३	२३.५४	०.००	५२.२७	७४.८३
१६	कोटहीमाई गाउँपालिका,रुपन्देही	३०.४४	१९.१२	०.००	४९.५७	२५.८६	१५.७७	०.००	४१.६२	८३.९७
१७	गैडहवा गाउँपालिका,रुपन्देही	३४.८५	२६.७६	०.००	६१.६१	२९.३५	१९.७७	०.००	४९.१२	७९.७३
१८	मर्चवारी गाउँपालिका,रुपन्देही	२९.९२	२०.७५	०.००	५०.६७	२३.२६	१५.३९	०.००	३८.६५	७६.२७
१९	मायादेवी गाउँपालिका,रुपन्देही	३६.४९	३१.५१	०.००	६८.०१	२९.९४	२२.७६	०.००	५२.७०	७७.५०
२०	रोहिणी गाउँपालिका,रुपन्देही	३७.४१	२७.५८	०.००	६४.९९	३०.९१	१५.०८	०.००	४५.९९	७०.७७
२१	सम्मरीमाई गाउँपालिका,रुपन्देही	२८.४९	३०.७०	०.००	५९.२०	२१.२८	२३.३०	०.००	४४.५८	७५.३२
२२	सियारी गाउँपालिका,रुपन्देही	३६.६४	३१.४२	०.००	६८.०६	३२.७२	२६.३१	०.००	५९.०३	८६.७३
२३	सुद्धोधन गाउँपालिका,रुपन्देही	३४.२७	२९.१९	०.००	६३.४६	२९.४८	१७.७५	०.००	४७.२३	७४.४३
२४	कपिलवस्तु नगरपालिका,कपिलवस्तु	७६.१९	५४.५५	०.०७	१३०.८१	६४.२०	३५.९७	०.०७	१००.२४	७६.६३
२५	कृष्णनगर नगरपालिका,कपिलवस्तु	४६.१३	३६.२८	०.००	८२.४१	३०.९०	२२.२५	०.००	५३.१४	६४.४९
२६	बाणगंगा नगरपालिका,कपिलवस्तु	६६.९१	४८.०८	०.००	११४.९९	५४.७५	३२.६९	०.००	८७.४४	७६.०४
२७	बुद्धभुमी नगरपालिका,कपिलवस्तु	५४.८४	५०.५७	०.००	१०५.४१	४४.८५	३५.४५	०.००	८०.३०	७६.१८
२८	महाराजगंज नगरपालिका,कपिलवस्तु	५०.०४	३३.५२	०.००	८३.५६	४४.४९	२९.२९	०.००	७३.७८	८८.२९

अनुसूची १०.१: आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को स्थानीय तहको बजेट तथा खर्च स्थिति (रू. करोडमा)

सि.नं.	स्थानीय तह	बजेट (रू. करोडमा)				खर्च (रू. करोडमा)				खर्च प्रतिशत
		चालु	पूंजीगत	वित्तीय	जम्मा	चालु	पूंजीगत	वित्तीय	जम्मा	
२९	शिवराज नगरपालिका,कपिलवस्तु	६१.५०	४०.९२	०.००	१०२.४२	४८.६१	२८.५५	०.००	७७.१६	७५.३४
३०	मायादेवी गाउँपालिका,कपिलवस्तु	४६.७३	१९.५५	०.००	६६.२८	४०.९२	१६.६५	०.००	५७.५७	८६.८६
३१	यशोधरा गाउँपालिका,कपिलवस्तु	४६.८९	१५.५३	०.००	६२.४२	३७.२५	१०.४४	०.००	४७.७०	७६.४२
३२	विजयनगर गाउँपालिका,कपिलवस्तु	३१.१६	२९.०७	०.००	६०.२३	२९.००	२४.६१	०.००	५३.६१	८९.०२
३३	शुद्दोधन गाउँपालिका,कपिलवस्तु	३७.३२	२२.६६	०.००	५९.९८	३१.२२	१६.१०	०.००	४७.३१	७८.८८
३४	तानसेन नगरपालिका,पाल्पा	६३.५६	६८.८५	०.००	१३२.४१	५३.३५	४३.३०	०.००	९६.६५	७२.९९
३५	रामपुर नगरपालिका,पाल्पा	५०.३०	२७.५४	०.००	७७.८४	४१.२०	२१.०८	०.००	६२.२८	८०.०१
३६	तिनाउ गाउँपालिका,पाल्पा	३४.०९	२३.११	०.००	५७.१९	२९.१५	२०.६५	०.००	४९.८०	८७.०७
३७	निस्दि गाउँपालिका,पाल्पा	४३.८८	२४.५१	०.००	६८.३९	३४.३९	१७.६०	०.००	५१.९९	७६.०२
३८	पुर्वखोला गाउँपालिका,पाल्पा	३८.५७	१०.७६	०.००	४९.३३	३२.०३	८.५०	०.००	४०.५३	८२.१६
३९	बगनासकाली गाउँपालिका,पाल्पा	३४.०३	१६.०९	०.००	५०.१२	३०.४७	१३.१८	०.००	४३.६५	८७.०९
४०	माथागढी गाउँपालिका,पाल्पा	३५.४९	२७.९०	०.००	६३.४०	३०.२३	२०.८८	०.००	५१.११	८०.६२
४१	रम्भा गाउँपालिका,पाल्पा	३५.६३	१६.५१	०.००	५२.१४	३१.५५	१४.००	०.००	४५.५५	८७.३६
४२	रिब्दिकोट गाउँपालिका,पाल्पा	३२.७७	२२.९९	०.००	५५.७६	२८.०८	१५.५२	०.००	४३.६०	७८.१९
४३	रैनादेवी छहरा गाउँपालिका,पाल्पा	४२.७४	२२.०३	०.००	६४.७६	३८.३८	१८.९०	०.००	५७.२८	८८.४५
४४	भुमिकास्थान नगरपालिका,अर्घाखाँची	४४.६०	२७.१९	०.००	७१.८०	३६.११	१९.७०	०.००	५५.८१	७७.७३
४५	शितगंगा नगरपालिका,अर्घाखाँची	५९.६९	२९.३७	०.००	८९.०६	५३.१८	२४.३६	०.००	७७.५५	८७.०८
४६	सन्धिखर्क नगरपालिका,अर्घाखाँची	४५.४२	४७.१४	०.००	९२.५५	४०.०८	४२.५५	०.००	८२.६३	८९.२८
४७	छत्रदेव गाउँपालिका,अर्घाखाँची	३५.८०	२६.०५	०.००	६१.८५	२९.६८	१७.३८	०.००	४७.०६	७६.०८
४८	पाणिनी गाउँपालिका,अर्घाखाँची	४७.७१	२०.१७	०.००	६७.८८	३८.५१	१५.६५	०.००	५४.१६	७९.७९
४९	मालारानी गाउँपालिका,अर्घाखाँची	४२.१३	१९.८९	०.००	६२.०२	३९.५६	१८.८८	०.००	५८.४४	९४.२४
५०	मुसिकोट नगरपालिका,गुल्मी	४१.०८	२५.९४	०.००	६७.०२	३५.६४	२१.५६	०.००	५७.२०	८५.३५
५१	रेसुङ्गा नगरपालिका,गुल्मी	४४.२७	२५.२९	०.००	६९.५६	३९.०२	२१.५२	०.००	६०.५४	८७.०३
५२	इस्मा गाउँपालिका,गुल्मी	३७.०७	१७.०९	०.००	५४.१५	३२.१२	१३.५८	०.००	४५.७०	८४.३९
५३	कालीगण्डकी गाउँपालिका,गुल्मी	३४.९८	१५.१८	०.००	५०.१६	३०.१३	१२.९१	०.००	४३.०४	८५.८०
५४	गुल्मीदरबार गाउँपालिका,गुल्मी	३६.६९	१६.५७	०.००	५३.२६	३१.८२	११.९२	०.००	४३.७३	८२.११
५५	चन्द्रकोट गाउँपालिका,गुल्मी	३४.५२	१६.२५	०.००	५०.७७	२८.५७	१३.२७	०.००	४१.८४	८२.४०
५६	छत्रकोट गाउँपालिका,गुल्मी	३४.१७	२५.७५	०.००	५९.९३	३०.३६	२१.५७	०.००	५१.९४	८६.६७
५७	धुर्कोट गाउँपालिका,गुल्मी	३९.९८	२०.०७	०.००	६०.०५	३३.०५	१५.२०	०.००	४८.२४	८०.३४

अनुसूची १०.१: आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को स्थानीय तहको बजेट तथा खर्च स्थिति (रू. करोडमा)

सि.नं.	स्थानीय तह	बजेट (रू. करोडमा)				खर्च (रू. करोडमा)				खर्च प्रतिशत
		चालु	पूंजीगत	वित्तीय	जम्मा	चालु	पूंजीगत	वित्तीय	जम्मा	
५८	मदाने गाउँपालिका,गुल्मी	३४.६७	२५.२८	०.००	५९.९५	२७.५९	२१.१२	०.००	४८.७१	८१.२४
५९	मालिका गाउँपालिका,गुल्मी	३६.६२	१९.८४	०.००	५६.४६	३२.४१	१४.१७	०.००	४६.५७	८२.४९
६०	रुरुक्षेत्र गाउँपालिका,गुल्मी	३४.५६	२६.१३	०.००	६०.६९	२९.७९	२०.२१	०.००	५०.००	८२.३९
६१	सत्यवती गाउँपालिका,गुल्मी	३८.८१	१६.१३	०.००	५४.९४	३२.८२	१४.०१	०.००	४६.८२	८५.२३
६२	पुथा उत्तरगंगा गाउँपालिका,रुकुमकोट	३७.८९	१५.३४	०.००	५३.२३	३२.८४	११.६८	०.००	४४.५२	८३.६५
६३	भूमे गाउँपालिका,रुकुमकोट	३१.१४	२२.५२	०.००	५३.६६	२६.५६	१८.०३	०.००	४४.५९	८३.०९
६४	सिस्ने गाउँपालिका,रुकुमकोट	३५.०३	२१.७१	०.००	५६.७४	२९.५२	१८.५९	०.००	४८.११	८४.७९
६५	रोल्पा नगरपालिका,रोल्पा	४१.६७	२९.९३	०.००	७१.६०	३५.८२	२३.२३	०.००	५९.०५	८२.४७
६६	त्रिवेणी गाउँपालिका,रोल्पा	३२.७०	२५.७२	०.००	५८.४२	२६.८८	२२.६७	०.००	४९.५५	८४.८१
६७	थबाङ गाउँपालिका,रोल्पा	२२.३३	१७.०१	०.००	३९.३४	१८.१९	९.३४	०.००	२७.५३	६९.९९
६८	परिवर्तन गाउँपालिका,रोल्पा	२९.८५	२०.७७	०.००	५०.६२	२३.५५	१९.६८	०.००	४३.२३	८५.४०
६९	माडी गाउँपालिका,रोल्पा	२७.०९	१५.३६	०.००	४२.४६	२२.८८	१२.३१	०.००	३५.१९	८२.८९
७०	रुन्टीगढी गाउँपालिका,रोल्पा	३६.९१	२१.२८	०.००	५८.१९	२९.६५	१७.०८	०.००	४६.७३	८०.३०
७१	लुङग्री गाउँपालिका,रोल्पा	२८.५१	१५.३१	०.००	४३.८२	२२.२४	८.८२	०.००	३१.०६	७०.८९
७२	गंगादेव गाउँपालिका,रोल्पा	३१.३६	१८.८५	०.००	५०.२१	२७.००	१३.५६	०.००	४०.५७	८०.८०
७३	सुनछहरी गाउँपालिका,रोल्पा	२५.०२	१४.१२	०.००	३९.१४	१८.९०	९.९७	०.००	२८.८७	७३.७७
७४	सुनिलस्मृति गाउँपालिका,रोल्पा	३३.९६	२४.४६	०.००	५८.४२	२९.४५	१७.२३	०.००	४६.६८	७९.९१
७५	प्युठान नगरपालिका,प्युठान	५०.७१	२०.२३	०.००	७०.९४	४३.६५	१४.६०	०.००	५८.२५	८२.१२
७६	स्वर्गद्वारी नगरपालिका,प्युठान	३९.६८	२५.३९	०.००	६५.०८	३२.६३	१८.८२	०.००	५१.४५	७९.०६
७७	ऐरावती गाउँपालिका,प्युठान	३७.३३	१९.६५	०.००	५६.९७	२९.०८	१५.३९	०.००	४४.४७	७८.०६
७८	गौमुखी गाउँपालिका,प्युठान	३३.४६	१५.४९	०.००	४८.९५	२८.९४	११.३९	०.००	४०.३३	८२.३८
७९	झिमरुक गाउँपालिका,प्युठान	३८.२०	१५.६१	०.००	५३.८१	३२.२९	१२.०३	०.००	४४.३३	८२.३७
८०	नौबहिनी गाउँपालिका,प्युठान	३६.८१	३१.९५	०.००	६८.७६	३३.७८	१९.९६	०.००	५३.७४	७८.१५
८१	मल्लरानी गाउँपालिका,प्युठान	२६.०५	१६.८२	०.००	४२.८७	२२.३८	११.४१	०.००	३३.७९	७८.८२
८२	माण्डवी गाउँपालिका,प्युठान	२५.६८	१७.४८	०.१५	४३.३१	२२.२७	१३.७२	०.००	३५.९९	८३.१०
८३	सरुमारानी गाउँपालिका,प्युठान	३०.३८	१५.८०	०.००	४६.१८	२५.२९	१२.१७	०.००	३७.४६	८१.११
८४	घोराही उप महानगरपालिका,दाङ	१२०.४२	११२.९२	०.००	२३३.३४	१०४.५३	७९.७९	०.००	१८४.३२	७८.९९
८५	तुलसीपुर उप महानगरपालिका,दाङ	१२६.५८	१४८.३३	०.००	२७४.९१	१००.१६	६७.९८	०.००	१६८.१४	६१.१६
८६	लमही नगरपालिका,दाङ	६३.९८	५१.५०	०.००	११५.४७	४५.५६	३२.३८	०.००	७७.९३	६७.४९

अनुसूची १०.१: आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को स्थानीय तहको बजेट तथा खर्च स्थिति (रू. करोडमा)

सि.नं.	स्थानीय तह	बजेट (रू. करोडमा)				खर्च (रू. करोडमा)				खर्च प्रतिशत
		चालु	पूंजीगत	वित्तीय	जम्मा	चालु	पूंजीगत	वित्तीय	जम्मा	
८७	गढवा गाउँपालिका,दाङ	४१.१७	४०.७६	०.००	८१.९३	३१.४४	२४.२२	०.००	५५.६६	६७.९४
८८	दँगीशरणा गाउँपालिका,दाङ	२७.३९	२२.७४	०.००	५०.१२	२३.६४	१६.७०	०.००	४०.३५	८०.५०
८९	बँगलाचुली गाउँपालिका,दाङ	३१.८६	२४.३६	०.००	५६.२२	२८.७७	२०.०८	०.००	४८.८५	८६.८८
९०	बबई गाउँपालिका,दाङ	३२.५३	२३.६८	०.००	५६.२१	२७.३१	१८.२९	०.००	४५.६०	८१.१२
९१	राजपुर गाउँपालिका,दाङ	३३.६१	२७.७९	०.००	६१.४०	२४.२८	१७.६७	०.००	४१.९६	६८.३४
९२	रासी गाउँपालिका,दाङ	४१.३०	२३.५१	०.००	६४.८०	३३.७६	१९.८५	०.००	५३.६१	८२.७२
९३	शान्तिनगर गाउँपालिका,दाङ	२९.९९	२१.६५	०.००	५१.६४	२७.१४	१७.११	०.००	४४.२४	८५.६७
९४	नेपालगँज उप महानगरपालिका,बाँके	११२.७४	६६.३४	४.००	१८३.०८	९७.७०	३९.३९	३.३८	१४०.४६	७६.७२
९५	कोहलपुर नगरपालिका,बाँके	६४.२४	७६.५९	०.००	१४०.८४	५१.६७	३९.९६	०.००	९१.६३	६५.०६
९६	खजुरा गाउँपालिका,बाँके	५२.९१	३३.८५	०.००	८६.७६	४६.८६	२१.८९	०.००	६८.७५	७९.२४
९७	जानकी गाउँपालिका,बाँके	३४.२२	२८.२०	०.००	६२.४१	२८.४३	२१.१३	०.००	४९.५७	७९.४२
९८	डुडुवा गाउँपालिका,बाँके	३८.६९	३४.६३	०.००	७३.३२	३४.४४	२१.३०	०.००	५५.७४	७६.०३
९९	नरैनापुर गाउँपालिका,बाँके	३२.२९	२१.१२	०.००	५३.४१	२८.७३	१९.६३	०.००	४८.३६	९०.५५
१००	बैजनाथ गाउँपालिका,बाँके	४९.०२	४२.६२	०.००	९१.६४	४२.९२	२९.७६	०.००	७२.६८	७९.३०
१०१	राप्तीसोनारी गाउँपालिका,बाँके	६६.३३	३९.९०	०.००	१०६.२३	५२.६८	२०.९६	०.००	७३.६३	६९.३१
१०२	गुलरिया नगरपालिका,बर्दिया	५४.६४	३४.७५	०.००	८९.४०	४९.०१	२५.९०	०.००	७४.९१	८३.८०
१०३	ठाकुरबाबा नगरपालिका,बर्दिया	४४.२३	३५.७८	०.००	८०.०१	३८.१२	२०.७३	०.००	५८.८५	७३.५५
१०४	बाँसगढी नगरपालिका,बर्दिया	४८.३८	३९.५३	०.००	८७.९१	४०.६१	२४.३९	०.००	६५.००	७३.९३
१०५	बारबर्दिया नगरपालिका,बर्दिया	५९.०२	४३.२४	०.००	१०२.२६	४९.४२	२७.६९	०.००	७७.११	७५.४१
१०६	मधुवन नगरपालिका,बर्दिया	४५.१८	३६.१४	०.००	८१.३२	३६.७६	२१.३७	०.००	५८.१४	७१.४९
१०७	राजापुर नगरपालिका,बर्दिया	४७.११	३९.६९	०.००	८६.७९	४०.७९	२३.७५	०.००	६४.५५	७४.३७
१०८	गेरुवा गाउँपालिका,बर्दिया	३१.३३	२६.१५	०.००	५७.४८	२७.९५	१७.२५	०.००	४५.२०	७८.६४
१०९	बढैयाताल गाउँपालिका,बर्दिया	४७.११	३६.७०	०.००	८३.८१	३७.७४	२८.२३	०.००	६५.९७	७८.७२
	लुम्बिनी प्रदेशका स्थानीय तह जम्मा	**४७९३.९४**	**३६७७.१९**	**५.०३**	**८४७६.१७**	**३९९४.२५**	**२५५९.११**	**४.२५**	**६५५७.६१**	७७.३७

स्रोतः महालेखा नियन्त्रक कार्यालय, २०७९

आर्थिक सर्वेक्षण २०७९/८० तर्जुमा तथा प्रकाशन समिति		
श्री केदारनाथ शर्मा, प्रदेश सचिव, आर्थिक मामिला मन्त्रालय	-	संयोजक
श्री सुरेन्द्र पाण्डे, उपसचिव, आर्थिक मामिला मन्त्रालय	-	सदस्य
श्री पोषन राज भण्डारी, प्रशासकीय प्रमुख, लुम्बिनी प्रदेश योजना आयोग	-	सदस्य
श्री रविन्द्र अर्याल, लेखा नियन्त्रक, प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय	-	सदस्य
श्री नन्दलाल कुर्मी, तथ्याङ्क अधिकृत, तथ्याङ्क कार्यालय, कपिलवस्तु	-	सदस्य
श्री टुक प्रसाद पोखेल, तथ्याङ्क अधिकृत सातौं, आर्थिक मामिला मन्त्रालय	-	सदस्य-सचिव
श्री निर्मल ढकाल, उपसचिव, अर्थ मन्त्रालय, काठमाडौं।	-	विज्ञ/प्रतिनिधि
श्री हिक्मत बहादुर भण्डारी, वरिष्ठ तथ्याङ्कशास्त्री, अर्थ मन्त्रालय, काठमाडौं।	-	विज्ञ/प्रतिनिधि
श्री कृष्ण प्रसाद शर्मा, वरिष्ठ अर्थशास्त्री, अर्थ मन्त्रालय, काठमाडौं।	-	विज्ञ/प्रतिनिधि
श्री नविन श्रेष्ठ, लेखा अधिकृत, आर्थिक मामिला मन्त्रालय	-	आमन्त्रित
श्री जिवकला भण्डारी, अधिकृत सातौं, आर्थिक मामिला मन्त्रालय	-	आमन्त्रित
श्री प्रेम प्रसाद पन्थी, कानून अधिकृत, आर्थिक मामिला मन्त्रालय	-	आमन्त्रित
श्री खिमराज पौडेल, अधिकृत छैटौं, आर्थिक मामिला मन्त्रालय	-	आमन्त्रित
श्री अर्जुनराज पाण्डे, सहायक पाचौं, आर्थिक मामिला मन्त्रालय	-	कम्प्युटर सपोर्ट

लुम्बिनी प्रदेश सरकार
आर्थिक मामिला मन्त्रालय
राप्ती उपत्यका (देउखुरी), नेपाल

फोन नं. : +९७७-०८२-५९०४३७, ५९०४३८, ५९०३९८
Email : info.moeap@lumbini.gov.np
moeap5.temp@gmail.com
Website : moeap.lumbini.gov.np